

ARDAGER

ЖЕЛТОҚСАН 16

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІМЕН!

*Құрметті әріптестер!
Ардақты ардагерлер!*

Сіздерді еліміздің басты мерекесі – Тәуелсіздік күнімен құттықтаймын!

Тәуелсіздік – көпұлтты Қазақстан халқының және Тұңғыш Президентіміз – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың ұлы жетістігі.

Қазақстан тарихи өлшем бойынша қысқа мерзім ішінде барлық қиындықтар мен сынақтардан сүрінбей өтті.

Біз әлемдік қауымдастық мойындаған тәуелсіз демократиялық мемлекет құруда таңғаларлық жетістіктерге қол жеткіздік.

Осы жетістіктерге жетуде ұлттық қауіпсіздік органдары да айтарлықтай үлес қосты.

Келесі жылы республика өзінің жаңа тарихының 30 жылдығын атап өтеді.

Қазақстан осы айтулы мерейтойға Елбасы мен Президенттің стратегиялық бағытымен анықталған жаңа өршіл мақсаттармен қадам басып келеді.

Осы бағытта Ұлттық қауіпсіздік комитеті кез келген сындар мен қауіп-қатерлерге қарсы лайықты әрекет етіп, мемлекеттік құрылыстың барлық салаларында ел басшылығына белсенді қолдау көрсетуі қажет. Бұл іс біздің қолымыздан келетініне сенемін.

Тәуелсіздік мерекесі қарсаңында, Сіздерге және отбасыларыңызға денсаулық, бақ-береке мен жаңа жетістіктер тілеймін!

Қазақстан Республикасы
ҰҚК Төрағасы

К. Мәсімов

ТӘУЕЛСІЗДІК БӘРІНЕН ҚЫМБАТ

Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ
Қазақстан Республикасының Президенті

Бағдар мен белес

Биыл қастерлі Тәуелсіздігімізге 30 жыл толады. Бұл – қайта жаңғырған қазақ мемлекеттігінің, ата-бабаларымыз аңсаған азаттықтың тұғыры нығая түскенін әйгілейтін маңызды белес. Тарих тұрғысынан алғанда, отыз жыл – көзді ашып жұмғандай қас-қағым сәт. Дегенмен, бұл көптеген халықтар үшін қиындығы мен қуанышы, дағдарысы мен дамуы алмасқан тұтас дәуір деуге болады. Біз де осындай жолдан өтіп келеміз.

Egemen Qazaqstan

Азаттығымыздың айшықты белесіне шыққанда әрбір саналы азаматты «Отыз жылда біз қандай жетістіктерге жеттік?», «Келер ұрпаққа қандай елді аманаттай-

мыз?», «Мемлекеттігімізді нығайта түсу үшін тағы не істейміз?» деген сауалдар толғандырары анық. Осы тұрғыдан алғанда, бұл – арман-мақсаттарымызды тоғыстырып, болашаққа тың серпінмен қадам басу үшін өткенге тағы бір мәрте оралатын, жетістіктеріміз бен кемшіліктерімізді ой елегінен өткізетін маңызды мезет.

Тәуелсіздіктің отыз жылын шартты түрде үш онжылдық белеске бөліп қарастыруға болады. Оның әрқайсысы атқарған миссиясы тұрғысынан ғасырдың жүгін арқалап тұр.

Мен азаттықтың алғашқы онжылдығын жаңа Қазақстанның іргетасын қалау кезеңі деп атар едім. Осы уақытта Елбасының басшылығымен мемлекетіміздің нышан-

дары белгіленіп, билік жүйесі қалыптасты. Ұлттық валютамыз айналымға енді. Қарулы Күштеріміз құрылды. Ата заңымыз қабылданды. Шетелдермен дипломатиялық қатынас орнатылды. Еліміз беделді халықаралық ұйымдарға мүше болды.

«Қазақстан – 2030» стратегиясын қабылдадық. Шығыстағы көршімізбен шекарамызды бекіттік. Басқа да іргелес мемлекеттермен шекара жөніндегі келіссөздер қарқынды жүргізіле бастады. Ел аумағын ядролық қарудан толық тазарттық. Елордамызды Арқа төсіне көшірдік. Нарықтық экономикаға өтіп, жекеменшік институтын берік орнықтырдық. Отандық бизнестің негізін қаладық. Жастар әлемнің маңдайалды оқу орындарында білім ала бастады. Түрлі дағдарыстардан аман өтуге мүмкіндік берген Ұлттық қорымыз құрылды. Дүние жүзіне тарыдай шашылған қазақ баласын атажұртқа шақырып, Ұлы көшке жол аштық. Соның нәтижесінде ел еңсесі тіктеліп, ұлттық рухымыз көтерілді.

Екінші онжылдық – Қазақ елінің керегесін кеңейту кезеңі. Осы жылдарда мемлекетіміздің тұғыры нығайып, экономикалық әлеуетіміз арта түсті. Құрлықтағы барлық шекарамызды айқындап, заң жүзінде бекіттік. «Мәдени мұра» бағдарламасын жүзеге асырып, тарихымызды түгендедік. Солтүстік Аралды құтқарып, қашқан теңізді қайтардық. Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съездерін, Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының, Азиядағы өзара іс-қимыл және сенім шаралары кеңесінің саммиттерін өткізуге және басқа да бірқатар маңызды халықаралық жобаларға бастамашы болдық. Елімізге шетелден қомақты инвестиция тарттық. Есідің жағасында бой көтерген еңселі елордамыз ұлттық идеямызға айналды. «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» халықаралық дәлізі сияқты ірі инфрақұрылымдық жобалар қолға алынды. Тұрғын-үй құрылысы да бұрын-соңды болмаған қарқынмен дамыды.

Үшінші онжылдықта шаңырағымыз биіктеп, өсіп-өркендеп, мерейлі мемлекет-

ке айналдық. Шекара мәселесін біржола шештік. «Қазақстан – 2050» стратегиясын қабылдап, озық дамыған отыз елдің қатарына қосылуды межеледік.

Әр бағыт бойынша «Үдемелі индустриялық-инновациялық даму», «Нұрлы жол», «100 нақты қадам» сияқты ауқымды бағдарламалар жүзеге асырылды. Саяси және экономикалық реформалармен қатар рухани жаңғыруға баса мән бердік.

Осынау толағай табыстардың бәріне Елбасының дара көшбасшылығының һәм халқымыздың даналығы мен парасатының, бірлігі мен ынтымағының, отандастарымыздың қажырлы еңбегінің арқасында қол жеткіздік. Сондықтан, Елбасы Тәуелсіздігіміздің мәңгі символына айналды десек, ақиқатты айтқан болар едік.

Алдағы төртінші онжылдықтың бізге жүктейтін міндеті – қуатты елдің иесі және кемел халық болу. Бұл жолда саяси-экономикалық реформаларды және сананы жаңғырту үдерісін жалғастырып, заман талабына бейімделген ұлттың жаңа болмысын қалыптастыруымыз қажет.

Біз әділетті қоғам мен тиімді мемлекет құруды көздеп отырмыз. Кез-келген істе әділдік қағидатын басшылыққа алсақ, бұған анық қол жеткіземіз. Мысалы, тұрғындардың тұрмысын жақсарту түспесек, еліміздің жетістіктері мен халықаралық табыстарын мақтан ету артық. Азаматтарымыз экономикалық өсімнің игілігін сезіне алмаса, одан еш қайыр жоқ. Мен әрбір шешімді қабылдар сәтте осы ұстанымды басшылыққа аламын. Біз халықтың әлеуметтік жағдайын жақсартумен қатар, барлық азаматтардың мүддесін бірдей қорғаймыз. Менің ұғымымдағы әділетті мемлекет дегеніміз – осы.

Тарихқа көз жүгіртсек, әр буын белгілі бір сынақты басынан өткереді. Біздің бабаларымыз «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұламаны», аталарымыз алапат ашаршылықты, қуғын-сүргінді, дүниежүзілік соғысты көрді.

Тоталитарлық кезеңде ұлттық құндылықтарымыздан, тілімізден, діліміз бен дінімізден айырылып қала жазда-

дық. Оның бәрі Тәуелсіздіктің арқасында халқымызға қайта оралды. Бірақ, ұлт пен ел ретінде сақталып қалу үшін бүгінгі және болашақ ұрпақ жаңа сын-қатерлерге дайын болуы керек.

Қазіргі пандемия және соның салдарынан туындаған дағдарыс бүкіл әлемнің бұрын болмаған жаңа сынақтармен бетпе-бет келіп отырғанын анық көрсетті. Экономикалық, әлеуметтік, экологиялық, биологиялық және басқа да қатерлерге қоса, жер жүзіне жағымсыз идеологиялық вирустар да жайылып келеді. Жаһандану кезінде ел жат жұрттың ықпалына бейсаналы түрде ілесіп кеткенін аңғармайды. Басқаша айтқанда, мәжбүрліктен емес, санасының улануы арқылы өз еркімен торға түседі. Сондықтан, жаңа заманның жақсы-жаманын екшеп, артықшылықтарын бойға сіңірумен қатар, тамырымызды берік сақтауымыз қажет. Ұлттық болмысымыздан, төл мәдениетіміз бен салт-дәстүрімізден ажырап қалмау – барлық өркениеттер мидай араласқан аласапыранда жұтылып кетпеудің бірден бір кепілі.

Таным мен тағылым

Бүгінде Тәуелсіздік құрдастары ойы толысқан отыз жасқа толды. Егемен елде дүниеге келіп, өсіп-жетілген олардың санасы сергек, көзқарастары да, өмір салттары да өзгеше. Тіпті, Тәуелсіздікті ешбір дәлелді қажет етпейтін аксиома деп біледі. Бұл – егемендік ұғымы жастардың санасына берік орныққанын көрсететін қалыпты құбылыс. Бірақ Тәуелсіздік құндылығы жадына біржола шегеленіп, мәңгі сақталуы үшін өскелең ұрпақ оның қадірін білуі керек.

Бостандық бізге оңайлықпен келген жоқ. Ата-бабаларымыз азаттық жолында арпалысты. Талай зұлмат замандар мен нәубеттерді бастан өткерді. Осының бәрі халықтың есінде сақталып, ұрпақтан ұрпаққа берілуге тиіс.

Кезінде «Мәдени мұра» бағдарламасы ұлт шежіресін түгендеуге жол ашты. Отандық тарих ғылымы тың серпінмен дамып, түрлі бағыттар бойынша көптеген зерттеу жүргізілді. Бұрын бәймәлім болған қан-

шама тарихи деректер, археологиялық қазыналар табылды. Тарихымыз сан мың жылдан тамыр тартатынын айғақтайтын жаңалықтар ашылды. Елбасының осындай іргелі бастамалары халқымыздың тарихи санасын жаңғыртуға зор үлес қосты. Бағдарлама аясындағы еңбектер том-том болып жарыққа шықты. Дегенмен, сол қажырлы еңбектің жемісін көпшілік көріп отыр ма? Зерттеу жобаларының біразы ғылыми институттар мен орталықтардың аясында ғана қалып қойған жоқ па?

Мұндай іргелі ізденістердің нәтижесі тек осы сала мамандарының игілігіне ғана айналуы орынсыз. Оны қалың жұртшылыққа түсінікті және қолжетімді ету қажет. Өйткені тарихшылардың ғана емес, барша жұрттың, әсіресе, жас ұрпақтың тарихи санасы айқын әрі берік болуға тиіс. Бұл ретте, ауқымды көрмелермен немесе басқа да үлкен жобалармен әуестенбей, балаларға, жастарға арналған қарапайым әрі қабылдауға жеңіл туындыларға баса мән берген жөн. Мысалы, деректі және көркем фильмдерді алайық. Осы бағытта «Алмас қылыш», «Жау жүрек мың бала», «Томирис», «Кейкі батыр», «Тар заман» сияқты тарихи фильмдер түсірілді. Бірақ бұл әлі жеткіліксіз.

Мен құзырлы органдар мен отандық телеарналарға мемлекеттік тапсырыстың белгілі бір бөлігін міндетті түрде тарихи тақырыптарға бағыттауды тапсырамын. Әрине, қаржы мәселесі шешілуі керек. Дегенмен, көп қаражат жұмсамай да жоғары деңгейдегі өнер туындысын түсіруге болатынын қырғыз бауырларымыз «Құрманжан датқа» фильмі арқылы анық көрсетті.

Бүгінде әлемдік киноиндустрияда тарих тақырыбындағы сценарийлерге сұраныс жоғары. Американың да, Еуропаның да айтулы оқиғалары туралы фильмдер өте көп. Қазір Netflix, HBO және басқа да алпауыт кинокомпаниялар Азияға бет бұруда. Осы орайда біздің де шежіремізде ауқымды фильмдерге арқау болатын маңызды белестер мен оқиғалар баршылық. Мысалы, әлемдегі ең қуатты империялардың бірі болған Алтын орда тарихы дайын

тұрған жоқ па?! Бұл мәселеге болашақта кино саласының мамандары баса назар аударғаны жөн.

Көркем және деректі тарихи туындыларда мемлекеттілік және мемлекетшілдік идеясы әрдайым көрініс табуы қажет. Біз кезінде елге қызмет етудің озық үлгісін көрсеткен Алаш қайраткерлерінен тағылым аламыз. Олар өткен ғасырдың басында тәуелсіздік идеяларын халық арасында дәріптеуге зор еңбек сіңіріп, азаттық жолында құрбан болды.

Тәуелсіздігіміздің мерейтойы аясында осындай біртуар тұлғаларды еске алып, олардың мұрасын жастарымызға және бүкіл әлемге паш етуіміз керек. Сонымен бірге, осы тақырыпты зерттеп жүрген ғалымдар мен жазушылардың да еңбегі қолдауға ие болуы және бағалануы қажет. Алаш арыстарының асыл мұрасын игеру жалғаса беруге тиіс.

Миллиондаған адамды қазаға ұшыратып, тірі қалғанын жан сауғалап босып кетуге мәжбүр еткен алапат ашаршылықтың алғашқы кезеңі – 1921-1922 жылдардағы нәубеттен бері 100 жыл өтті. Сол зұлматтың кесірінен қырылып қалмағанда, халқымыздың саны қазіргіден әлденеше есе көп болар еді.

Тарихымыздың осы ақтаңдақ беттері әлі күнге дейін жан-жақты зерттелмей келеді. Тіпті, ғалымдардың арасында ашаршылық құрбандарының нақты саны туралы ортақ пайым жоқ. Ала-құла деректер және оның себеп-салдары жайлы әртүрлі көзқарастар қоғамды адастырады. Тиісті тарихи құжаттарды, жиналған мәліметтерді аса мұқият зерделеу керек.

Білікті мамандар жүйелі зерттеумен айналысып, соған сәйкес ашаршылық мәселесіне мемлекет тарапынан баға берілгені жөн. Біз бұл күрделі мәселеге ұстамдылықпен және жауапкершілікпен қарауымыз қажет. Жалпы, тарихи зерттеулерді ұраншылдық пен даңғазасыз, таза ғылыми ұстаныммен жүргізген дұрыс.

Биыл әйгілі Желтоқсан оқиғасына 35 жыл толады. 1986 жылы өрімдей ұл-қыздарымыз Кеңес Одағының қаһарынан қай-

мықпай, ұлт намысы үшін алаңға шықты. Осы күннен соң тура бес жыл өткенде Тәуелсіздігімізді жариялауымыздың символдық мәні зор. Бұл орайда, азаттықтың алғашқы қарлығаштары – Желтоқсан қаһармандарының азаматтық ерлігі лайықты бағасын алып, жоспарлы түрде насихатталуы керек.

Біз жыл соңына дейін жаңа тарихымыздағы бірнеше айтулы оқиғаның мерейлі белесін атап өтеміз. 1991 жылы Семей полигоны жабылды. Оның еліміз ғана емес, барша адамзаттың болашағы үшін айрықша маңызды шешім екенін ескеріп, арнайы іс-шара өткізу қажет деп санаймын. Елбасы қол қойған Жарлықтың арқасында Қазақстан бүкіл дүние жүзіне ядролық қару-жараққа қарсы әлемдік қозғалыстың көшбасшысы болып танылды, алып мемлекеттердің сеніміне ие болды, халықаралық қоғамдастықта жауапкершілігі жоғары ел ретінде мойындалды.

«Өткен күннен алыс жоқ, келер күннен жақын жоқ» дейді халқымыз. Кешегі өткен хандар мен қағандардың дәуірі ғана емес, соңғы отыз жылдағы жасампаздық жолымыз да бүгінде тарихқа айналып, күн сайын алыстап барады. Азаттық таңын өз көзімен көрген алдыңғы буын болмаса, кейінгі жастар өткен ғасырдың 90-жылдарындағы тарихи оқиғалардың тереңіне бойлап, мәнін жете түсіне бермейді. Тәуелсіздікке тағдырдың бере салған сыйы ретінде қарайды. Шын мәніндегі ахуал олай емес.

Елбасы сол кездегі саяси, экономикалық, әлеуметтік, демографиялық және басқа да жағдайларға байланысты жеті рет емес, жетпіс рет өлшеп, бір рет кесуге мәжбүр болды. Біз тығырықтан шығар жолдың саңылауы да көрінбейтін қиын күндерден қақтығыс пен қантөгіске ұрынбай аман шығып, ешкімге есемізді жібермей, жаңа сипаттағы Қазақ мемлекетін құрдық. Бүгінгі және болашақ ұрпақ мұны әрдайым біліп отыруы керек. Сол үшін Қазақстанның жаңа тарихын да жүйелі зерттеген жөн.

Шынына келсек, Тәуелсіздік жылда-

рында бірнеше рет қолға алынғанына қарамастан, ұлттық мүддемізге сай келетін көп томдық жаңа тарихымыз әлі толық жазылған жоқ. Оның тұжырымдамасын бұған дейінгі олқылықтарды ескере отырып қайта қарап, жаңа ғылыми ұстанымдар мен жаңалықтардың негізінде тыңнан жазатын уақыт әлдеқашан келді. Барлық оқулықтар осындай іргелі еңбекке негізделіп әзірленеді. Бұл – ұлт шежіресін дәріптеу тұрғысынан алғанда стратегиялық маңызы бар мәселе. Сондықтан, Қазақстанның академиялық үлгідегі жаңа тарихын жазуды дереу бастау керек. Түптеп келгенде, тарихи сананы жаңғырту мәселесінің түйіні – осы. Бұл іске беделді тарихшыларымызды тарту қажет.

Сонымен қатар, шетел аудиториясына арналған Қазақстанның қысқаша тарихын жазып, әлемнің негізгі тілдеріне аударуды ұсынамын. Бұл – қазақтың сан ғасырлық шынайы тарихын әлемге танытудың бірден-бір жолы.

Әрбір халық өзінің арғы-бергі тарихын өзі жазуға тиіс. Бөтен идеологияның жетегімен жүруге болмайды. Ұлттық мүдде тұрғысынан жазылған шежіре ұрпақтың санасын оятып, ұлттың жадын жаңғыртуға мүмкіндік береді.

Қоғам мен құндылық

Егемендігіміздің мәңгілік ұштағаны – Алтайдан Атырауға, Алатаудан Арқаға дейін кең көсілген байтақ жеріміз, ананың ақ сүтімен бойымызға дарыған қастерлі тіліміз және барлық қиындықтардан халқымызды сүріндірмей алып келе жатқан береке-бірлігіміз. Біз осы үш құндылықты көздің қарашығындай сақтаймыз.

Бабалардан мұра болған қасиетті жеріміз – ең басты байлығымыз. Қазаққа осынау ұлан-ғайыр аумақты сырттан ешкім сыйға тартқан жоқ. Бүгінгі тарихымыз 1991 жылмен немесе 1936 жылмен өлшенбейді. Халқымыз Қазақ хандығы кезінде де, одан арғы Алтын Орда, Түрік қағанаты, Ғұн, Сақ дәуірінде де осы жерде өмір сүрген, өсіп-өнген. Қысқаша айтқанда,

ұлттық тарихымыздың терең тамырлары көне заманның өзегінде жатыр. Жалпы, тарихпен саясаткерлер емес, тарихшылар айналысуы керек.

Шекара сызығын ресми түрде халықаралық шартпен бекітіп, оны әлем жұртының мойындауы соңғы бірнеше ғасырда үрдіске айналды. Оған дейін қазіргідей делимитация, демаркация деген ұғымдар болмаған.

Біз шекара мәселесін шешумен нақты айналысып жатқан кезде кейбір саясаткерлер мен қоғам қайраткерлері «біз бұған асықпайық», «кейін де келісуге болады» деп арқаны кеңге салғысы келгені есімізде. Келіссөздерді табандылықпен жүргізіп, іргемізді дереу қымтап алғанымыз өте дұрыс болғанын уақыттың өзі дәлелдеп берді. Қазір кім не айтса да, біздің екіжақты келісімдермен бекітіліп, халықаралық деңгейде танылған шекарамыз бар. Енді оған ешкім дауласа алмайды.

Аумақтық тұтастығымызға күмән келтіріп, тату көршілік қатынастарға сына қаққысы келетін кейбір шетел азаматтарының арандатушылық іс-әрекеттеріне ресми және қоғамдық деңгейде тойтарыс бере отырып, ағартушылық жұмыстарын ұстамдылықпен жүргізген жөн. Біз ұлттық мүддені аспен де, таспен де қорғауға дайын болуымыз қажеттігін тағы да баса айтқым келеді.

Жоғарыда айтқанымдай, шекарамыз толығымен шегенделді. 2018 жылы Каспий теңізінің құқықтық мәртебесі туралы конвенцияға қол қойылғаннан кейін құрлықтағы ғана емес, теңіздегі шекарамыз да біржола айқындалып, түпкілікті шешілді.

Қазақстан – біртұтас мемлекет. Еліміз оңтүстік, солтүстік, батыс, шығыс деп бөлінбейді. Бұл – тек бағытты білдіретін шартты атаулар. 2018 жылы Елбасының Жарлығымен Оңтүстік Қазақстан облысына Түркістан атауы берілді. Тарихи әділдікті қалпына келтірген орынды шешімді халық бірауыздан қолдап, өте жылы қабылдады. Өйткені, мұндағы шежірелі шаһар ғана емес, тұтас өңір көне замандардан бері Түркістан деп аталған. Осы

игі үрдісті еліміз бойынша жалғастыруға болады. Біз мұндай қадамдарды байыппен жасаймыз.

Жерге байланысты бәріміз айқын білетін және бұлжымайтын ақиқат – қазақтың жері ешбір шетелдіктің меншігіне берілмейді, ешқашан сатылмайды. Осыны әр азаматымыз санасына берік сіңіруі қажет. Келесі жылы Жер кодексінің жекелеген нормаларына қатысты енгізілген мораторийдің мерзімі аяқталады. Ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерді айналымға енгізіп, халықтың игілігіне жарату – өте маңызды мәселе. Сондықтан, биыл Жер мәселесі жөніндегі комиссияны құрып, соның аясында бір байламға келген жөн.

Қазақ үшін тоқымдай жердің өзі қымбат, бір уыс топырақтың өзі алтын. Бірақ біз соны бағалай білеміз бе?! Жер қадірін білу жалаң ұранмен өлшенбейді. Өкінішке қарай, асқар тауларымыз бен айдын көлдерімізді, ұлан-ғайыр даламызды лаптап жатқан да өз азаматтарымыз. Көкжайлауға от жағып, қоқыс шашып кеткен де, Көбейтүздың батпағын шелектеп тасып, көлдің ортасында көлікпен ойқастаған да солар. Бір тұтам мүйізі үшін көзін мөлдіретіп киіктерді қырған да өзгелер емес. Қасиетті жеріміздің киесінен қорықпай, жат жұрттың да қолы бармас әрекеттерді жасап отырып, қалайша осы мекеннің иесіміз деп кеуде соға аламыз? Бұл – ащы да болса, шындық. Біз жеріміздің шын жанашыр иесі екенімізді нақты іспен көрсетуге тиіспіз. Ол көшеге қоқыс тастамау, көрінген жерге от жақпау сияқты қарапайым нәрселерден бастап, жалпыхалықтық сипаттағы ауқымды экологиялық шаралар арқылы көрініс табуы қажет.

Мұның бәрі тәлім-тәрбиеден басталады. Ата-анасымен бірге ауласына ағаш екпеген, үлкендердің жан-жануарға мейірімін көрмеген, кішкентайынан табиғатты аялауға дағдыланбаған бала өскенде туған жеріне жаны ашымайды. Мәселе экологияда емес – отаншылдықта, заңда емес – санада.

Елі мен жерін сүйу үшін жас ұрпақ бай-

тақ Қазақстанның ғажайып жауһарларын білуге тиіс. Батыста Бозжыра мен Шерқала, күнгейде Ақсу-Жабағылы мен Сайрам-Өгем, Жетісуда Хан Тәңірі мен Шарын, Көлсай мен Қайыңды, Қапал- Арасан, Алтынемел мен Бұрхан бұлақ, шығыста Мұзтау мен Шыңғыстау, Марқакөл мен Рахман қайнары, Арқада Бурабай мен Баянауыл, Ұлытау мен Қарқаралы, теріскейде Имантау мен Айыртау және басқа да көрікті жерлеріміз жетіп артылады. Жер жәннатын алыстан іздеудің қажеті жоқ. Бәрі өзімізде бар. Жастарға осындай керемет табиғатымызды танытып, оны қадірлеуге баулуымыз керек.

Уақыт ұттырмай қолға алып, дәйекті түрде іске асыратын тағы бір шаруа бар. Халықтың қалалық жерлерге жаппай көшуі салдарынан көптеген ауылдарда, әсіресе, шекара маңындағы елді-мекендерде тұрғындар саны күрт азайды. Біз еңбек күші көп оңтүстік өңір тұрғындарының солтүстік және шығыс аймақтарға қоныстануына қолайлы жағдай жасап, осы жұмысты назарда ұстаймыз. Бұл – өте өзекті әрі еліміздің қауіпсіздігіне қатысты мәселе. Бұған қоса соңғы жылдарда түрлі себептерге байланысты бәсеңдеп қалған қандастар көшін барынша қолдап, оларды жоғарыда айтылған өңірлерге орналастыруды жандандырамыз.

Бұл екі мәселенің де стратегиялық маңызы бар. Оған кезекті науқан ретінде қарауға болмайды. Жергілікті билік мұндай жұмыстарды жоғарыға көпірген ақпар беру үшін емес, мемлекеттік мүдде және ағайынға шынайы жанашырлық тұрғысынан жасауға тиіс.

Еліміздің басты нышандарының бірі – мемлекеттік тіл. Қазақстанның мемлекеттік тілі қазақ тілі екені Ата заңымызда 90-жылдардағы күрделі кезеңнің өзінде нақты жазылған. Біз тәуелсіздік дәуірінде ана тілімізді дамыту үшін барлық жағдайды жасадық. Осы аралықта қазақ тілінде білім беретін мектептер мен оқу орындарының, балабақшалардың саны еселеп көбейді.

Бүгінде мемлекеттік тілді білетін қа-

зақтың да, өзге этнос өкілдерінің де үлесі едәуір артты. Қазақ тілін, шын мәнінде, бүкіл халқымызды біріктіруші факторға айналдырудың барлық құқықтық тәсілдері және кепілдіктері қалыптасты. Мәселе – ниетте. Ниеттің дұрыс болуы қазақ тілін меңгергісі келетін адамдарға да, осы мақсатқа жетуге жағдай жасайтын Үкіметке де байланысты.

Тіл игеру үшін балалар әдебиетінің атқаратын рөлі зор. Сондықтан, қазақ қаламгерлерінің үздік шығармаларына қоса, балаларға арналған шетел жазушыларының да таңдаулы туындыларын аударып, көптеп басып шығаруды және таратуды қолға алған жөн. Оған сұраныс жоғары.

Мемлекеттік тілді білу – Қазақстанның әрбір азаматының парызы. Міндеті деп те айтуға болады. Осы орайда мен барша қазақстандықтарға, оның ішінде қазақ тілін әлі жете меңгермеген отандастарыма үндеу тастағым келеді. Жастар ағылшын тілін немесе басқа да тілдерді аз ғана уақытта меңгере алатынын көріп отырмыз. Тұтас буын алмасқан осы жылдарда қазақ тілін үйренгісі келген адам оны әлдеқашан біліп шығар еді. Халқымызда «Ештен кеш жақсы» деген сөз бар. Ең бастысы, ынта болуы керек.

Ана тілімізді кеңінен қолдану – басқа тілдерге, әсіресе орыс тіліне шектеу қойылады деген сөз емес. Барша этнос өкілдерінің ана тілін, салт-дәстүрін дамытуға мүмкіндік жасала береді. Жастарымыз бірнеше тіл білу өздерінің көкжиегін кеңейтіп, көкірек көзін оятатынын жете түсінгені абзал.

Бізді қай заманда да қиындықтардан аман алып келе жатқан басты күдірет – ел бірлігі. Ынтымағы жарасқан жұрттың қашанда ұпайы түгел. Түрлі жағдайларға байланысты қазақ жеріне әр кезеңде әртүрлі ұлт өкілдері көптеп қоныстанды. Қазақ халқы ешкімді жат көрмей, бауырына басты. Бүгінде олардың туған жері де, Отаны да – Қазақстан. Біз көпэтностық сипатымызды артықшылығымызға айналдыра алғанымыз анық. Көптеген шетелдік сарапшылардың елімізге қатысты «Еура-

зиядағы шырпы тисе лап еткелі тұрған қурай», «failed state» сияқты болжамдарын жоққа шығардық. Бұл жолда тыныштық пен тұрақтылықтың бастауы болған Қазақстан халқы ассамблеясы тиімді жұмыс атқарды. Ешкімді ұлттына қарап, бөле-жарған жоқпыз. Бәрінің өсіп-өнуіне толық жағдай жасадық, бірдей мүмкіндік бердік. Біздің ұлтаралық келісім саясатымыз әлемді мойындатты. Халқымыздың осындай ырыс-ынтымаққа негізделген жарасымын бағалай білуіміз керек. Бұл – кемел келешекке бастайтын бірден-бір дұрыс жол. Сондықтан, ұлтаралық татулық пен келісімді сақтау – мемлекеттік органдардың ғана емес, бүкіл қоғамның және әрбір азаматтың міндеті. Түптеп келгенде, еліміздегі тұрақтылық пен береке-бірлік үшін барлығымыз бірдей жауаптымыз.

Осы орайда, халқымызды біріктіретін ортақ құндылықтарды барынша дәріптеп, ой-санаға берік орнықтыруымыз керек. Мысалы, Наурыз мейрамын атап өту тұжырымдамасын жасап, көктем мерекесінің мазмұнын байыта түскен жөн. Бүкіл қоғамды ұйыстыратын құндылықтар неғұрлым көп болса, бірлігіміз де соғұрлым бекем болады.

Ұлағат пен ұстаным

Соңғы кезде қазақстандықтардың ел өміріне белсенді араласуға, шешім қабылдау үдерісіне қатысуға ынтасы артып келеді. Менің «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамам және Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі – осы сұранысқа тікелей жауап. Оны Ордабасыдағы, Күлтөбедегі, Ұлытаудағы ұлы жиындардың заманауи үлгісі деуге болады. Біз қазақтың қанына сіңген қасиет – келелі істі ақылдасып бірге шешу дәстүрін жалғастыра береміз.

Бұл бастамалар азаматтық қоғамды дамытуға негіз болады. Қазіргі шаралар аяқ астынан мәжбүрліктен қолға алынған жоқ. Ол – елімізді демократияландыруға, саяси жүйені жаңғыртуға бағытталған саясаттың жемісі.

Саяси реформа бір күннің немесе бір

жылдың шаруасы емес. Мұны ел іргесін шайқалтпай, береке-бірлігін бұзбай, байыппен және біртіндеп іске асыруымыз керек. Бірақ, реформаны соза беруге де болмайды. Билік халықтың алдындағы өз жауапкершілігін сезінгені жөн. Сол себепті біз ауыл және кент әкімдерін сайлауға көшеміз. Осы арқылы ең төменгі деңгейден бастап жергілікті өзін-өзі басқару жүйесін нығайтамыз. Бұл қадам өзекті мәселелерді тұрғындар мен жергілікті биліктің бірлесіп шешуі үшін қажет. Содан кейін аудан әкімдерін сайлаймыз. Жаңа жүйе өзінің тиімділігін көрсетсе, бұдан да жоғары деңгейдегі әкімдерді сайлайтын боламыз.

Бірақ, саяси жаңғыру барысында асығыстыққа бой алдыруға және жалаң ұранға еріп, мемлекеттік жүйені дағдарысқа ұшыратуға болмайды. Бір сәтте барлығын түбірімен өзгерту неге әкеп соқтыратынын кейбір елдердің бүгінгі ахуалынан көріп отырмыз. Елімізде, ең алдымен, адамның құқығын толығымен сақтауға негізделген заң мен тәртіп болуы керек. Анархия мен жүгенсіздік жақсылыққа апармайтыны анық.

Қазақстанның саяси жүйесі заман талабына сай дамып келеді. Мәжіліс депутаттарының биылғы сайлауы – көппартиялы Парламентті орнықтыру жолындағы маңызды қадам. Бізде саяси көзқарастары әртүрлі партиялар бар. Олардың ұстанымдары консервативті, либералды, ұлтшыл, социалист және тағы басқа болуы мүмкін. Бұл – табиғи үдеріс. Саяси плюрализм мемлекетті эволюциялық жолмен дамытуға және нығайтуға мүмкіндік береді. Саяси күштер осындай әралуан болса да, баршасын біріктіретін және бәріне ортақ құндылық бар. Ол – қастерлі Тәуелсіздік.

Біздің мақсатымыз – келер ұрпаққа Қазақстанды тұғыры мығым, экономикасы қуатты, рухы асқақ мемлекет ретінде табыстау және елдік істерді шашау шығармай лайықты жалғастыратын жасампаз ұрпақ тәрбиелеу.

XXI ғасыр – білім мен біліктің дәуірі. Әр адам өзін үздіксіз жетілдіріп, жаңа кәсіп

терді игеріп, үнемі заман ағымына бейімделу арқылы ғана бәсекелік қабілетін арттыра алады. Білім мен технология, жоғары еңбек өнімділігі ел дамуының басты қозғаушы күші болуға тиіс. Бұл туралы ұлы Абай: «Адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озбақ. Онан басқа нәрсеменен оздым ғой демектің бәрі де – ақымақтық» деген.

Тәуелсіздік жылдарында талантымен тандай қақтырған жас өрендердің тұтас легі өсіп-жетілді. Бүкіл әлемді аузына қаратқан ғажайып дарын иелері де бар. Олар – Қазақстанның мәдени келбеті, елімізді халықаралық аренада танытып, Тәуелсіздік құндылықтарын жер жүзіне паш ететін рухани елшілерміз, біздің айрықша күшіміз («soft power»). Осындай азаматтарға қамқор болу – мемлекеттің міндеті.

Жаһандану заманында айдай әлем алақандағыдай болып қалды. Талапты ұл-қыздарымыздың жер жүзіндегі кез-келген елге барып, білім алуы қалыпты үрдіске айналды. Сонда қалып, қызмет істеп жүргендер де аз емес. Осы орайда, ел ішінде жастар шетелге кетіп жатыр деген алаңдаушылық бар. Мен жастарымыз білімін жетілдіріп, бәрібір елге оралады немесе шетелде жүріп-ақ Қазақстанның мүддесін қорғайды деп сенемін.

Халқымыз «Атың барда жер таны, желіп жүріп» дейді. Кезінде Елбасы бозбала шағында Украинаға аттанып, еңбек, білім және әкімшілік дағдыларына ие болды. Мен де білім қуып Мәскеуге сапар шектім, өзге мемлекеттерде жұмыс істедім. Біздің талай замандастарымыз бүгінгі жастар сияқты алыс шетелдерге бара алмаса да, Кеңес Одағының түрлі қалаларында білім алды. Бірақ, басым көпшілігі тамырынан ажырап, ол жақта біржола қалып қойған жоқ. Елге келіп, еңбек етті. Сондықтан жырақта жүрген жастарымыздан айырылып қаламыз деп уайымдаудың жөні жоқ. Біздің міндетіміз – олардың бойына мемлекетшілдік рухын сіңіріп, қай жерде жүрсе де туған елдің игілігіне қызмет етуге жұмылдыру. Мысалы, әлемнің ең дамыған елдерінде өз кәсіптерін бастаған және ал-

пауыт компанияларда жұмыс істеп жүрген азаматтарымыздың осындағы замандастарымен байланысын нығайтып, тәлімгерлік етуіне жағдай жасауымыз керек.

Дарынды жастардың бәрі шетелде жүрген жоқ. Ел ішінде де білікті әрі білімді өрендер жетіп артылады. Біз оларды басшылардың жаңа буынын дайындауға барынша тартып жатырмыз. Менің бастамамен құрылған Президенттік кадр резерві – осының айқын дәлелі. Жобаның келесі кезеңінде қоғам мүддесіне адал көшбасшыларды іріктеуге ерекше назар аударамыз. Билік органдарындағы азаматар, ең алдымен, ұлттық мүддеге берік болуға тиіс.

«Жас келсе – іске» дейді халқымыз. Жастар – қашанда тың идеялардың қайнар көзі, оң өзгерістердің қозғаушы күші. Сондықтан өскелең ұрпақтың осындай әлеуетін дұрыс арнаға бағыттап, тиімді пайдалануымыз керек. Осы орайда Президент жанындағы Жастар кеңесінің қызметін жандандырған жөн. Оны білікті әрі білімді жастарды жұмылдыратын жүйелі жұмыс алаңына айналдырамыз. Бұдан бөлек, мен азаттық жылдарында дүниеге келген, әлі танылып үлгермеген талантты жастарды қолдау мақсатында «Тәуелсіздік ұрпақтары» атты грант тағайындауды ұсынамын.

Біз не істесек те, бәрін келер ұрпақ үшін жасаймыз. Мемлекеттік саясаттың болашақ алдындағы жауапкершілігін терең сезінеміз. Бұл ұстанымнан ешқашан айнамаймыз. Ең ғажайып ерліктер Отанға шексіз сүйіспеншіліктен туындайтыны сөзсіз. Шын отансүйгіштік дегеніміз – жалаң ұран тастау емес, еліңе, халқыңа қызмет ету.

Адам баласы дүниеге патриот болып келмейді. Ол білім мен тәрбие алып, әлеуметтік ортамен араласып, азаматтық болмысын қалыптастыру кезінде патриотқа айналады. Өзінің жеке мақсат-мүдделері қоғам игілігімен үндесіп, елінің дамуына елеулі үлес қосып жатқанын жан-жүрегімен сезінген адам нағыз бақытқа кенеледі.

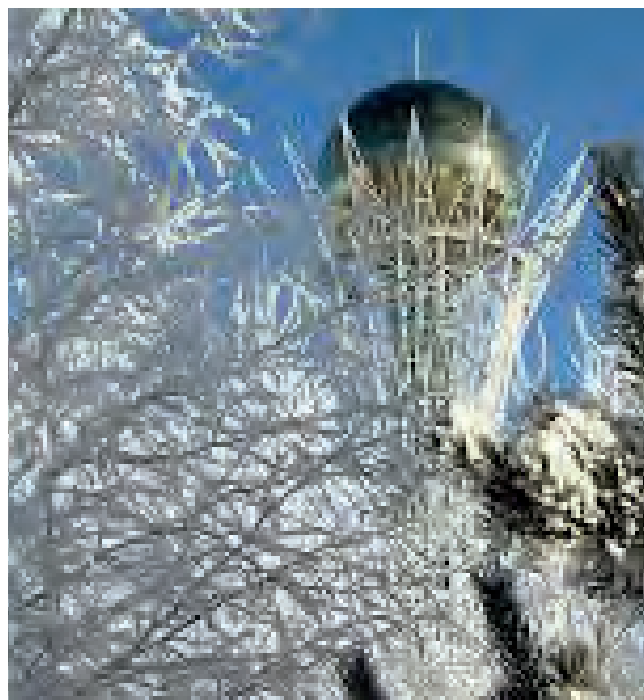
Халқымыздың біртуар перзенті Әлихан Бөкейханов «Ұлтқа қызмет ету білімнен емес, мінезден» деген. Біз шынайы патриоттық сезіммен рухтанып, қасиетті Тәуелсіздігімізді одан әрі нығайта түсу үшін бірлесе жұмыс істеуіміз керек.

Барша отандастарыма, әсіресе, жастарға айтарым: кең байтақ Қазақстанды асқақ армандарың мен батыл жоспарларыңды емін-еркін жүзеге асыра алатын, табысыңа марқайып, әрдайым тілеуінді тілейтін қасиетті Отаның ретінде бағаландар! Мен жаңа Қазақстан патриотизмінің жасампаздық құдіретіне сенемін.

Тәуелсіз ел болу оны жариялаумен немесе мемлекеттің іргетасын қалаумен шектелмейді. Тәуелсіздік үшін нағыз күрес күнделікті еңбекпен, үздіксіз әрі дәйекті елдік саясатпен мәңгі жалғасады. Біз қуатты тәуелсіз мемлекетімізбен ғана ұлт ретінде жер бетінде сақталамыз. Осы айнамас ақиқатты берік ұстануымыз қажет. «Тәуелсіздік бәрінен қымбат!» деген бір ауыз сөз мәңгі ұранымыз болуға тиіс.

Ұлтымыздың ұлы ұстыны – қастерлі Тәуелсіздігіміз барша жұртымыздың патриоттық рухымен асқақтай берсін!

© egemen.kz

НАШИ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

В декабре 2020 года региональные организации РОО «Ветераны органов КНБ РК» в онлайн режиме провели отчетно-выборное собрание. 24 декабря на заседании членов ЦС РОО был утвержден Протокол по результатам голосования выборов.

Отчетный доклад председателя ЦС РОО Кенжебулата БЕКНАЗАРОВА

Уважаемые члены Центрального Совета РОО «Ветераны органов КНБ РК»!

Позвольте мне сделать краткий отчет о работе ветеранского Объединения за период после отчетно-выборного собрания от 20 ноября 2015 года. Напомню, что в связи пандемией COVID-19 мы проводим общее собрание в необычном для нас формате, в онлайн режиме. Как вы все знаете, коварная пандемия навсегда вырвала из наших рядов известных ветеранов, наших братьев и боевых коллег. Среди них председатель ФРОО по Костанайской области, общественный деятель страны, истинный государственный и патриот, почетный сотрудник КНБ РК, кавалер ордена «Достык», легендарный генерал Михаил Юсупович Дауенов.

Светлая память о ветеранах, безвременно ушедших из жизни, навсегда останется в наших сердцах.

Уважаемые коллеги!

Сегодня нам важно сохранить конструктивные меры по развитию принципов преемственности лучших традиций в ветеранском движении, его дальнейшему внутриорганизационному укреплению.

Пользуясь случаем, хотел бы выразить самые искренние слова благодарности руководителям региональных ветеранских организаций, членам Президиума, именно вы на протяжении прошедших пяти лет бескорыстно, подвижнически выполняли свои обязанности.

Основные направления ветеранской деятельности, наши цели и задачи остаются актуальными и в настоящее время, многие из них расширились, с течением времени получили новое, более глубокое содержание.

Наша деятельность осуществлялась на основе реализации годовых планов рабо-

ты в соответствии с Уставом Объединения, как в сфере социальной защищенности, создания условий для активной общественной деятельности, патриотического воспитания молодых сотрудников, бережного отношения к памяти заслуженных ветеранов КНБ.

Аппаратом Объединения во взаимодействии с филиалами РОО реализованы основные направления плановых мероприятий. При этом инициативы региональных ветеранских организаций находили должную поддержку у руководства КНБ и территориальных органов, кадровых, финансовых и медицинских служб Комитета. Особо мы признательны представителям Департамента кадров в центре и на местах за тесное и повседневное взаимодействие с Советами ветеранов.

Полагаю, что представлять подробный отчет о нашей пятилетней деятельности, нет необходимости. Поскольку ежегодно на итоговых заседаниях ЦС РОО мы вместе обстоятельно обсуждали итоги проделанной работы, намечали цели и задачи на текущий период.

Всего за отчетный период состоялось 16 заседаний президиума, 4 заседания ЦС РОО, на которых рассматривались наиболее актуальные вопросы деятельности Объединения. В Бурбае в январе текущего года проведено итоговое заседание членов Центрального Совета РОО (председатели Совета ветеранов при территориальных ДКНБ) с участием от имени руководства КНБ, начальника ДКНБ РК по Акмолинской области полковника Касенова С.С. и других руководителей Департамента.

Президиум РОО оперативно решал текущие и неотложные проблемы ветеранской работы, контроля выполнения конечных планов. Основные усилия ветеранских организаций были направлены на повседневную социально-бытовую, медицинскую поддержку старшего поколения, в общении и передаче своего профессионального опыта и жизненного багажа молодежи.

В настоящее время на основе данных

пенсионного отдела численность Объединения составляет 5448 пенсионеров из них, состоящих на учете ветеранов -1854. По сравнению с 2015 годом количество пенсионеров увеличилось на 312 человек.

В общем составе ветеранского Объединения:

4 - участника (фронтовики) Великой Отечественной войны;

53 - труженика тыла;

75 - воинов - интернационалистов;

38 - вдов участников Великой Отечественной войны .

Важнейшим источником поддержки ветеранов в отчетный период оставалась материальная помощь, осуществляемая из спонсорских средств, направляемых АО «РЦ Казимпэкс», и членских взносов ветеранов РОО. Мы благодарны руководству АО «РЦ Казимпэкс» за то, что практически все тщательно взвешенные в интересах ветеранов просьбы о выделении материальных средств находят у них поддержку и понимание.

Всего за последние пять лет, на социальную сферу поддержки ветеранов (участники ВОВ, вдовы участников войны, воины - интернационалисты, остро нуждавшихся в экстренном лечении, ритуальные мероприятия и чествование ветеранов) было выделено более двадцати двух миллионов (22 041 200) тенге.

Подробнее результаты проверки финансовой деятельности будет представлен председателем Ревизионной комиссии РОО Мукушевым А. М..

В истекшем периоде Президиум и его социально-бытовая комиссия, тесно взаимодействовали с Военно-медицинским Центром, центральной поликлиникой КНБ. Ежегодно комиссия составляла и направляла в поликлинику списки на возможное первоочередное медицинское обслуживание особо нуждающихся в нем ветеранов. Внесенные в них ветераны проходили медицинское обследование в поликлинике и, при необходимости, на дому. Мы выражаем нашу признательность ру-

ководителям поликлиники за ту реальную врачебную поддержку, которая особенно ценна в трудный период пандемии.

На постоянной основе уделялось внимание вопросам патриотического воспитания, передачи жизненного и служебного опыта молодому поколению. Участвовали в проекте создания ДК Комитета программы «Кара шанырак». Во многих ДКНБ практикуется на высоком уровне наставничество. В этом члены Президиума убедились при посещении в 2019 году ДКНБ по Актобинской, Костанайской, Мангистауской областей.

За прошедший период, в соответствии с Программой дальнейшего развития ветеранского движения органов КНБ, обеспечено участие ветеранов в информационно – пропагандистской работе. Пресс-службой Комитета при нашем содействии некоторые ветераны – участники известных операций КНБ были задействованы в создании ряда циклов, документальных фильмов о КНБ. На канале КТК новый цикл фильмов был показан буквально неделю назад, 27-29 ноября.

В связи с 75-летием Великой Победы, выпущен специальный номер журнала ARDAGER, посвященный этой знаменательной дате. Каждому участнику Великой Отечественной войны, фронтовикам и труженикам тыла оказана материальная поддержка на общую сумму 2 миллиона 150 тысяч тенге. Организовано личное поздравление фронтовиков по телефону Председателем КНБ Масимовым К.К. В ведущих региональных и республиканских СМИ опубликованы соответствующие статьи, интервью и другие материалы.

Также подготовлен и издан журнал ARDAGER, посвященный 175-летию великого поэта и писателя Абая. На страницах двух изданных в текущем году журналов опубликовано 44 статьи ветеранов, в том числе Послание Президента народу Казахстана и статья Председателя КНБ «На защите национальных интересов». Совместно с пресс-службой на официальном

сайте КНБ в новой версии открыта рубрика «Ветераны органов КНБ», а также инстаграм, созданы социальные ролики. Все эти материалы доступны широкой аудитории интернет-сообщества.

При нашем непосредственном участии пресс-служба КНБ создало десятки видеороликов, нашедших отражение на сайте КНБ в рубрике «Помним, чтим, гордимся». Ветераны Кыстаубаев Б.К. и Торежанов К.К. презентовали свои книги «Разведка вечна, война скоротечна» и «Сырткы барлау». В целом, по Объединению в СМИ опубликовано 72 материала. Филиалами РОО выпущены книги и бюллетени, посвященные ветеранам Великой Отечественной войны.

Несмотря на карантинные меры, связанные с пандемией COVID-19, ветеранская работа неразрывно была связана с укреплением мемориальной памяти, которое способствует дальнейшему развитию патриотизма и преемственности поколений. Все региональные ветеранские организации не оставляют без внимания эту важную работу. К примеру, ветеранские организации активно участвовали в разработке и установлении мемориалов Славы в ДКНБ по Кызылординской(май) и Жамбылской областях (ноябрь), в Костаное установлена мемориальная доска памяти генералу Дауенову М.Ю.

В январе месяце в Костаное ветеран КНБ генерал Мизанбаев У. Е., принимал участие в чествовании участника Великой Отечественной войны Даценко П.В. в честь его 95-летия, организованное Советом ветеранов. В ноябре в Алматы организовано чествование участника войны Сабденова Д.К. по случаю его 95-летия с участием группы ветеранов, в том числе бывших руководителей КНБ с вручением первым заместителем РОО -председателем ФРОО Раймкуловым А.Р., поздравительного адреса от Председателя Комитета.

Своевременное внимание и уважение к ветеранам несет в себе позитивный заряд. При содействии Департамента КНБ те-

плые приветственные адреса от руководства КНБ получили 36 ветеранов от главы КНБ и руководства Комитета, от Объединения - 40, по ходатайству филиалов 11 ветеранов удостоены почетного знака «ҚР ҰҚК ҚҰРМЕТТІ АРДАГЕРІ».

В целях обмена опытом, повышения имиджа работы филиалов, в онлайн формате оказывалась методическая помощь в разрезе программ «Рухани жанғыру» и «Туған жерге тағзым». Оказано методическая и материальная помощь в подготовке и изданию книг ветеранов: Галихана Маулетова, Какена Амантая, Сабета Жакипбекова.

В офисе РОО с участием начальника ДК генерал-майора Амерханова А. Б. представителей ДК, ветеранов Объединения проведена презентация книг более 60 ветеранов, в том числе недавно изданной книги ветерана Койбакова С.М.. Данное мероприятие получило высокую оценку руководства Комитета и ветеранов. С соблюдением соответствующих карантинных мер в Алматы в сентябре месяце проведен турнир по бильярду на кубок генерала Жакипбекова С.М.

Особо следует отметить позитивное и внимательное отношение к деятельности ветеранских организаций со стороны председателя КНБ генерал-лейтенанта Масимова Карима Кажимкановича. По его указанию в ходе его визитов в регионы обязательно принимают участие руководители ветеранских организаций. Так, при закладке капсулы в фундамент строящегося административного здания ДКНБ по Туркестанской области принимал участие председатель ФРОО Курманбек Рамашов, который проинформировал главу Комитета о ветеранской работе. В ноябре месяце при посещении председателем Комитета ДКНБ по Жамбылской области, руководитель ФРОО Жылкыбай Сейдазимов лично презентовал ему новый Музей истории Департамента.

Такое внимательное отношение руководства КНБ придает нам позитивный

заряд, импульс работать эффективно и содействовать органам национальной безопасности в их непростой деятельности.

В заключение, уважаемые коллеги, хотелось бы выразить уверенность в том, что ветеранский актив Объединения, продолжая добрые традиции старшего поколения, своей активной жизненной позицией будет и далее трудиться, консолидируя ветеранов для исполнения целей и задач ветеранского движения органов национальной безопасности.

В предстоящем году, мы будем отмечать знаменательную дату в истории нашего государства – 30-летие независимости Республики Казахстан. Важнейшим условием поддержки, нашего ветеранского вклада в реализацию укрепления государства, его безопасности является безусловная необходимость тесного общения старшего поколения ветеранов КНБ с населением и, в первую очередь, с молодежью. Мы должны воспитать осознанную любовь к народу, к Родине и потребность ее защищать. Для этого наши ветеранские организации должны максимально использовать весь свой жизненный, профессиональный и интеллектуальный потенциал. Ибо воспитание образованной, культурной и здоровой молодой смены служат залогом существования сильного, независимого государства.

Президиум РОО еще раз сердечно благодарит всех руководителей, всех членов Советов ветеранов за ответственную и плодотворную работу в отчетный период. Новому составу Объединения предстоит обеспечить успешное достижение уставных целей ветеранского движения на следующем этапе его развития.

Пользуясь случаем, от всего сердца пожелаем в новом 2021 году друг другу крепкого здоровья, силы и энергии во имя достижения наших целей, оправдания наших надежд на лучшее будущее, мира и стабильности в нашем родном Отечестве. Берегите себя, своих родных и близких.

ИТОГИ ОТЧЕТНО - ВЫБОРНОГО СОБРАНИЯ РЕСПУБЛИКАНСКОГО ОБЩЕСТВЕННОГО ОБЪЕДИНЕНИЯ «ВETERАНЫ ОРГАНОВ КНБ РК»

ПРОТОКОЛ № 20/04

от 24 декабря 2020 года

г. Нур-Султан

О результатах общего отчетно - выборного собрания Республиканского общественного объединения «Ветераны органов Комитета национальной безопасности Республики Казахстан», проведенного в онлайн режиме В ноябре 2020 года истекли сроки полномочий председателя ЦС РОО и его заместителей, Президиума Объединения, председателя и членов ревизионной комиссии, избранных на отчетно-выборном собрании Объединения 20.11.2015 года. Руководствуясь законами РК «Об общественных объединениях», «О ветеранах» и Уставом РОО «Ветераны органов КНБ РК» на своем заседании от 24 ноября 2020 года,

Президиум Объединения ПОСТАНОВИЛ:

1. В целях соблюдения карантинных мер на территории Республики Казахстан, связанных с пандемией коронавирусной инфекции COVID-19 отчетно-выборное собрание РОО «Ветераны органов КНБ РК» по вопросу избрания председателя ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК», председателя ревизионной комиссии, членов Центрального Совета и Президиума Объединения провести на местах в онлайн режиме.

2. Собрания Филиалов региональных ветеранских организаций провести в период с 03 декабря по 10 декабря 2020 года.

3. Протоколы собраний ФРОО «Ветераны органов КНБ РК» направить в Аппарат Объединения не позднее 15 декабря 2020 года.

После проведения всеобщего онлайн голосования членам Президиума Есимсейтову Касымхану Айдаровичу (председатель) и Жумагельдину Капезу Бейсеновичу (секретарь), итог голосования оформить соответственно протоколом и вынести соответствующее постановление от имени ЦС.

В этой связи, в региональные органы Объединения были направлены следующие вопросы повестки дня для онлайн голосования:

1. Обсуждение отчета о работе Объединения за отчетный период 2015-2020 г.г.
2. Обсуждение отчета о работе ревизионной комиссии Объединения
3. О председателе ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК»
4. О заместителях председателя РОО «Ветераны органов КНБ РК»
5. О членах ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК»

6. О председателе ревизионной комиссии Объединения

7. О членах Президиума РОО «Ветераны органов КНБ РК»

8. О советниках председателя РОО «Ветераны органов КНБ РК».

Всего по республике в онлайн голосовании приняли участие 1 229 ветеранов. На поставленные, на повестку дня, восемь вопросов результаты голосования определились следующим образом:

По первому вопросу:

Отчет о работе Объединения за отчетный период 2015-2020 г.г., признать удовлетворительным:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По второму вопросу:

Отчет о работе ревизионной комиссии Объединения

за отчетный период 2015-2020 г.г. признать удовлетворительным:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По третьему вопросу:

Избрать председателем ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК» Бекназарова Кенжебулата Кокышевича на следующий очередной отчетный период:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По четвертому вопросу:

Избрать заместителями председателя ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК» Кайсарина Нурлана Рахимовича, Кузетова Марата Акылчиновича, Раймкулова Абдумалика Раймкуловича, на очередной отчетный период:

За Кайсарина Н.Р.:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

За Кузетова М.А.:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

За Раймкулова А.Р.:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По пятому вопросу:

Утвердить (списком) статус ныне действующих председателей ФРОО областей в качестве членов Центрального Совета ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК»:

1. Кайсарина Нурлана Рахимовича – председателя ФРОО по г. Нур-Султан
2. Раймкулова Абдумалика Раймкуловича – председателя ФРОО по г. Алматы
3. Адаева Уалихана Жолдасбековича – председателя ФРОО по г. Шымкент
4. Ибраева Сайлаубая Сафиуллиновича – председателя ФРОО по Акмолинской области
5. Есмаханова Асана Бималиевича – председателя ФРОО по Актыбинской области
6. Бабаева Кенеса Адильжановича – председателя ФРОО по Алматинской области
7. Акботина Адилхана Мугалимовича – председателя ФРОО по Атырауской области
8. Булембаева Сейткамзу Калиевича – председателя ФРОО по Восточно-Казахстанской области
9. Касенгазина Гарифоллу – председателя ФРОО по г. Семей
10. Сейдазимова Жылкыбая – председателя ФРОО по Жамбылской области
11. Бисембаева Марата Рахметкалиевича – председателя ФРОО по Западно-Казахстанской области

12. Олейникова Александра Ивановича – председателя ФРОО по Карагандинской области

13. Аетова Марата Хасангалиевича – председателя ФРОО по Костанайской области

14. Алиаскарова Саруара Алимбаевича – председателя ФРОО по Кызылординской области

15. Байжанова Дингуата Шегемовича – председателя ФРОО по Мангистауской области

16. Жантемирова Мухаметкали Кинаятовича – председателя ФРОО по Павлодарской области

17. Смагулова Булата Сериковича – председателя ФРОО по Северо-Казахстанской области

18. Рамашова Курманбека Рамашулы – председателя ФРОО по Туркестанской области.

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По шестому вопросу:

Избрать председателем ревизионной комиссии ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК» Мукушева Али Макашевича на очередной отчетный период:

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По седьмому вопросу:

Утвердить (списком) статус следующих

кандидатур в качестве членов Президиума РОО «Ветераны органов КНБ РК»:

1. Шайманова Болат Ильтаевича
2. Есимсейтова Касымхана Айдаровича
3. Брекешева Абая Турегуловича
4. Кабишева Уалитхана Шекеевича
5. Кайсарина Нурлана Рахимовича
6. Кузетова Марата Акылчиновича
7. Мукушева Али Макашевича
8. Филатова Игоря Анатольевича

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По восьмому вопросу:

Утвердить (списком) статус следующих кандидатур в качестве советников председателя ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК» с правом участия на заседаниях Президиума и ЦС РОО

1. Беркалиева Хусаина Имангалиевича
2. Бапалакова Абдада Бермухамедовича
3. Жумагельдина Капеза Бейсеновича
4. Нургалиева Максата Кумашевича
5. Рамазанова Жанайдара Тумырзовича
6. Рамазанова Женыса Рашитовича
7. Рахматулина Лената Николаевича
8. Умарова Мурата Сагидановича

«за»- 1213 человек,
«против» - 0 человек,
«воздержались»-16 человек.

По результатам онлайн голосования выносится соответствующее постановление.

Председатель:
Секретарь:

К.Есимсейтов
К.Жумагельдин

ИЗБРАНЫ

В декабре 2020 года председателем ЦС РОО переизбран «Ветераны органов КНБ РК» полковник в отставке

БЕКНАЗАРОВ

КЕНЖЕБУЛАТ КОКЫШЕВИЧ

10. 07. 1954 года рождения, работал на различных оперативных и руководящих должностях в системе органов КГБ-КНБ Республики Казахстан, вышел на пенсию в 2013 году с должности старшего советника Председателя КНБ РК. Имеет ряд государственных и ведомственных наград, кавалер ордена «Курмет». Почетный сотрудник КНБ РК.

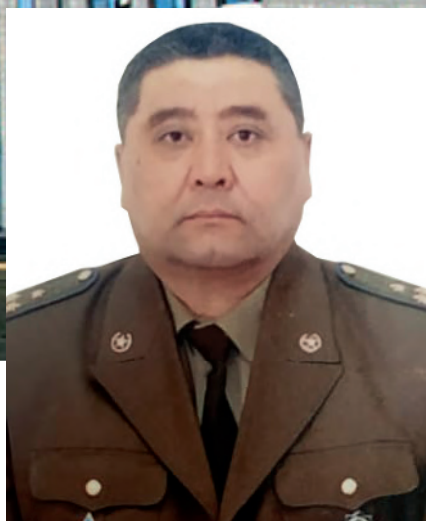
Председатель ФРОО по г.Алматы полковник в отставке **РАЙМКУЛОВ АБДУМАЛИК РАЙМКУЛОВИЧ** избран первым заместителем председателя ЦС РОО «Ветераны органов КНБ РК»

12.09.1947 года рождения, работал на различных оперативных и руководящих должностях в системе органов КГБ-КНБ Республики Казахстан, вышел на пенсию в 2007 году с должности советника РАТС ШОС, впервые избран на должность председателя ФРОО в 2015 году, является внештатным сотрудником ДКНБ. Имеет ряд государственных и ведомственных наград. Почетный ветеран КНБ РК.

Председатель правления ОО «Ветераны внешней разведки» полковник в отставке **КУЗЕТОВ МАРАТ АКАЛЧИНОВИЧ** избран заместителем Председателя ЦС РОО.

17.01.1954 года рождения, работал на различных оперативных и руководящих должностях в системе органов КГБ-КНБ Республики Казахстан, вышел на пенсию в 2013 году с должности заместителя директора Службы внешней разведки Республики Казахстан «Сырбар», на должность председателя избран в 2017 году, является внештатным сотрудником Службы «Сырбар» КНБ РК. Имеет ряд государственных и ведомственных наград. Почетный ветеран КНБ РК.

Председатель ФРОО по г. Нур-Султан, полковник в отставке КАЙСАРИН НУРЛАН РАХИМОВИЧ избран заместителем Председателя ЦС РОО.

20.07.1957 года рождения, работал на различных оперативных и руководящих должностях в системе органов КГБ-КНБ Республики Казахстан, вышел на пенсию в 2007 году с должности начальника Управления по Мобилизационной готовности КНБ РК, впервые избран на должность председателя ФРОО в октябре 2020 года, является внештатным сотрудником ДКНБ по г.Нур-Султан. Имеет ряд государственных и ведомственных наград.

Председателем ФРОО по Костанайской области, майор в отставке избран АЕТОВ МАРАТ ХАСЕНГАЛИЕВИЧ,

19.07.1957 года рождения, работал на различных оперативных должностях в ДКНБ по Костанайской области, вышел на пенсию в 2007 году с должности оперативного дежурного ДКНБ по Костанайской области, впервые избран на должность председателя ФРОО в декабре 2020 года, является внештатным сотрудником ДКНБ по Костанайской области. Имеет ряд государственных и ведомственных наград.

О ВЕРНОСТИ РОДИНЕ И ДОЛГУ

Начальник Департамента кадров КНБ РК
генерал - майор А. Амирханов (первый справа) открывает презентацию

В офисе Республиканского общественного объединения «Ветераны органов КНБ» состоялась выставка книг, изданных ветеранами органов КНБ, в различные годы и презентация журнала «Ардагер», посвященного 175-летию великого поэта и мыслителя Абая Кунанбаева.

Участникам мероприятия также была презентована книга генерал-майора в отставке, доктора юридических наук Койбакова Сейтжана Мельдебековича «Родина. Долг. Честь: на стыке веков».

Начальник Департамента кадров КНБ, генерал-майор Аскар Амерханов приветствовал стремление ветеранов отражать в мемуарах время и годы, посвященные служению Родине, честному выполнению служебного долга. Он особо подчеркнул важность традиций, патриотического воспитания и сохранения преемственности

Выставка книг ветеранов

поколений сотрудников спецслужбы независимого Казахстана.

В свою очередь, председатель Совета ветеранов органов КНБ Кенжебулат Бекназаров и генерал Сейтжан Койбаков, автор книги, выразили свою признательность и отметили постоянную поддержку и внимание руководства Комитета, оказываемое пенсионерам и ветеранам органов безопасности.

Над дизайном и компьютерной версткой книги «Родина, долг, честь» работал Дильдар МЕДЕУБЕКОВ

Книга «Родина, долг, честь» представляет собой уникальные мемуары генерал-майора КНБ РК в отставке С. М. Койбакова. В ней читатель найдет богатейшую и оригинальную информацию об истории отечественной спецслужбы, блестяще проведенных спецоперациях, а также рассказ о непростой и многогранной судьбе генерала.

С предельной откровенностью, объективно, без прикрас и преувеличений автор повествует о времени и о себе, семейных ценностях, о кумирах юности, о коллегах и друзьях, признательность которым он бережно сохраняет. Книгу отличают серьезность философских обобщений, правдивость изложения, искренняя озабоченность судьбой страны и ее будущих поколений.

Издание рассчитано на широкую читательскую аудиторию.

БОЛАШАҚ БАЯНЫ - АБАЙДА

Сәруар ӘЛИАСҚАРОВ,
ҚР «ҰҚК органдары ардагерлері»
РҚБ Қызылорда облысы және Байқоңыр
қала сы бойынша филиалы Кеңесінің
төрағасы

Басқа жылдарға қарағанда биылғы жағдай өте күрделі, аса жауапкершілігі мол жыл болып отыр. Әлем елдері мен қатар біздің елімізді де кароновирус індеті

Шын хакім, сөзің асыл – баға жетпес,

Бір сөзің мың жыл жүрсе дәмі кетпес.

Көз ашып, жұртың ояу болған сайын,

Хакім ата, тыныш бол қадірің артар одан сайын,

Мағжан ЖҰМАБАЕВ

жайлап, халықтың күн-көрісі мен әлеуметтік ахуалына кері әсерін тигізіп, зардап келтіруде. Мұндай да ауызбірлік пен ынтымақ, сақтық пен салауаттылық аса қажет. Адамдардың бір-біріне деген барынша қамқорлығы мен мейірбандығы, жан ашырлығы ауыр дерттен сыр бермей өтуге рухани күш-қайрат береді. Белгілі бір кезеңдері де еліміз дағдарысты бастан өткергені жұртқа белгілі. Бүгінгідей қиын шақта экономикалық саясаттың дұрыстығы ғана халықты тығырықтан алып шығады. Еліміздің Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың қыркүйектегі «Жаңа

Жағдайдағы Қазастан: Іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауы еліміздегі дағдарысты еңсеруге бағытталғаны халыққа зор серпін берді. Оны еліміздің көзі қарақты зиялы қауымы үлкен қолдаумен қарсы алды.

Мемлекет басшысы өз Жолдауында «Біз Халық үніне құлақ асатын мемлекет» құруды қолға алдық. Бұған дейін айтқанымдай, бұл – мемлекеттік органдар тек азаматтардың күнделікті мәселесіне байланысты жауап қатуы деген сөз емес. Бұл, ең алдымен, билік пен қоғам арасындағы тұрақты диалог» деп атап көрсетті. Мұнда еліміздің тұтастығы мен ауызбірлігін барынша сақтауды, оның тиімді жақтарын арттыру көзделген. Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің Қызылорда облысы және Байқоңыр қаласы бойынша департаменті осы бағытта үнемі жаңаша үдерісте жұмыс жасап келеді. Әсіресе, бүгінгідей жаңғырған, жаңарған қоғамда адамдар жаман әдеттен арыла түсіп, келешегі кемел, болашағы жарқын істермен көбірек айналысып жатқандығы біздерге байқалады. Сананы сілкіндіріп, ой мен мақсатты жаңаша көзқараста жақсы жолға бағыттағандай.

Ендеше бүгінгідей мемлекетіміздің іргесі мықты, ауызбірлігі күшті кезеңде бұл пандемия салған әлектен арыларымыз айқын. Өйткені халқымыз қиындықтың не екенін жақсы түсіне біледі. Бұл бағытта біздің кәсіби жағынан білікті де білімді мамандарымыз белсене жұмыс жасауда. Ал жас мамандарымызды білікті маман етіп шығару жолында түрлі тәжірибелерден өткізіп, олармен тығыз жұмыс жасау үстіндеміз. Бүгінгідей сананың жан-жаққа жүгіріп, ойлардың тұрақсыз қылт етпе шағында біздерге артылар жүк те, міндет те жеңіл емес. Қашанда елдің ішкі тұрақтылығы департамент үшін өте маңызды. Президент Жолдауында «Бізге жаңа кадрлар, яғни кәсіби білікті, озық ойлы және бастамашыл мамандар керек» деді. Біздер осы тұрғыда жас мамандарымызды шындай түсіп, белсенділікке, жаңашылдыққа, жаңа бағытта жұмыс жасауға тәр-

биелеу үстіндеміз. Жас кадрларымызға ұлтымыздың ұлы перзенті, асыл ойдың кемеңгері Абайдың хаклияттарын зерделетіп, дәстүрлі сабақтар өткізудеміз. Ұлт тәрбиесінің тәлімі, ғылым мен білім, кәсіп пен байлық, өнер мен өріс, пайым мен парасат, адамгершілік пен бірлік осы Абай бабамыздың әрбір сөзінің астарында жол көрсетіп тұр.

*«Ұқнассың үстірт қарап бұлғақтасаң,
Суретін көре алмассың, көп бақнасаң.
Көлеңкесі түседі көкейіңе,*

Әр сөзін бір ойланып салмақтасаң»... дейді көркем ойды қара өлеңмен астарлап. Әр еткен істі салмақтап, мән беріп қарама-саң, оны зерделемесең жасаған жұмысыңның бекер болғандығын айтып-ақ тұр. Жас мамандар үшін арнайы Абай оқуларын өткізіп, ғұлама өмірін ұлағаттап, басқа да қырларын дәріптеп, ойшылдың 175 жылдығы аясында түрлі іс-шараларға жас мамандарымыз қатысып, біршама жұмыстарды жүзеге асырып келеді.

Ұлы Абай «Қарыны тоқтық, Жұмысы жоқтық, Аздырар адам баласын» демеді ме? Бұл біздің жас мамандарымыз үшін ізденуіне, биіктерге ұмтылуына жігерлерін қайрай түскендей. Олар үнемі қауырт еңбектен қашпай, күн-түн демей, уақытпен санаспай күш-жігермен жұмыс жасауда Біздің болашағымыз осы жастар. Білікті буын қалыптастыру бүгінгі аға буынның парызы. Біздің департамент осы бағытта үздіксіз өз жұмысын атқара бермек. ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев биылғы Жолдауын Қазақтың ұлы ғұлама-ойшылы Абайдың сөзімен өрнектей кетуінде үлкен мән бар. Өйткені Абай мемлекет ісін жүргізуде үлгі екенін Мемлекет басшысы өзінің «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласында айтып өткенді. Ендеше ел боламыз десек, жастарымыз Абайдың әрбір сөзін кеудесіне тоқып, өздеріне үлгі етсе ұтылмасы анық. Кемел келешек те, баянды болашақ та осы ақын мұрасында боямсыз көрсетілген.

ВЕЛИКИЙ КАЗАХСКИЙ МЫСЛИТЕЛЬ И ПОЭТ

*Абдулкерим АЗИМОВ,
ветеран, г.Шымкент*

В 2020 году исполнилось 175 лет великому поэту и мыслителю Абаю (Ибрагим) Кунанбаеву (1845-1904г.г.).

Юбилей Абая Кунанбаева отмечается на международном уровне, в том числе в рамках ЮНЕСКО. Это - большая гордость и для нашей страны, и для всех казахстанцев.

Абай Кунанбаев родился в 1845 году в Семипалатинской области на склонах гор Шынгыстау, недалеко от источника Каскабулак (Абайский район Восточно-Казахстанской области).

Абай Кунанбаев - известный казахский поэт и мыслитель, основоположник казахской письменной литературы и первый её классик, а также композитор.

Будучи видным общественным деятелем и просветителем своего времени, Абай прославился как реформатор казахской культуры в духе её сближения с русской и европейской на основе просвещённого Ислама. В своих произведениях поэт критиковал и даже высмеивал архаичные

традиционные уклады и продвигал гуманистические идеи; кроме того, он перевел на казахский язык произведения русских и европейских авторов: Пушкина, Лермонтова, Крылова, Байрона, Гёте и других.

Любопытно, что настоящее имя поэта - Ибрагим, но он больше известен под прозвищем Абай, которое дала ему бабушка Зере. Именно она в наибольшей степени повлияла на раннее тяготение Абая к искусству слова и знаниям. Большой знаток народной словесной сокровищницы, она сумела привить своему внуку стремление и любовь к знаниям, стала его первым воспитателем и учителем. Зере отличало добросердечие и тонкое восприятие окружающего её мира.

На формирование мировоззрения Абая оказали влияние поэты и учёные Востока, придерживавшиеся гуманистических идей (Фирдоуси, Алишер Навои, Низами, Физули, Ибн Сина и другие).

Абаем создано около 170 стихотворений и 56 переводов, написаны поэмы, прозаическая поэма «Слова назидания» («Қара сөздер»), состоящая из 45 кратких притч или философских трактатов. В этих «Назиданиях» поднимаются проблемы истории, педагогики, морали и права этнических казахов. Он также был композитором, создал около двух десятков мелодий, которые популярны в наши дни.

В 2005 году во время официального визита Первого Президента - Елбасы Назарбаева Н.А. в Москву, на встрече с Президентом РФ Путиным В.В. в знак казахстанско-российской дружбы было решено очередной год объявить Годом Абая в России. Поэтому в 2006 году на Чистопрудном бульваре г.Москвы, недалеко от посольства РК в РФ, был установлен памятник Абаю Кунанбаеву (скульптор М.Айнеков, архитектор В. Романенко).

*Памятник Абаю Кунанбаеву установлен в Москве
на Чистопрудном бульваре*

Фигура поэта выполнена из бронзы и установлена на светло-сером гранитном постаменте, который украшен национальными узорами и надписью «Вечен творец бессмертного слова». Также на гранитной плите высечено имя поэта и упоминание, что памятник дар Республики Казахстан городу Москве.

В центральной части Чистопрудного бульвара установлен памятник Грибоедову А.С., недалеко находятся дома, где проживали знаменитые кинорежиссеры Сергей Эйзенштейн и Георгий Данелия,

Чистопрудный бульвар является одним из центров культурной жизни современной Москвы. Здесь находятся несколько популярных театров: «Современник», театр О.Табакова и др. В летний период бульвар становится площадкой для многочисленных уличных музыкантов, местом

проведения тематических выставок современного фотоискусства,

Абай неустанно призывал народ к знаниям, утверждая: «Лишь знанием жив человек, Лишь знанием движется век! Лишь знание – светоч сердец!». Он подчеркивал, что отсутствие знаний, делают человека неполноценным. По его мнению, духовное совершенствование личности во многом зависит от приобретения знаний, просвещения. «Знание человека, - это мерило человечности».

Только обладая необходимой суммой знаний, человек может познавать мир, отличать добро от зла, полезное от вредного, и лишь тогда от него можно ожидать пользу. Чтобы успевать за растущими знаниями человеческого общества, необходимо учиться, пополнять свои знания каждый час.

Об этом Абай писал в своей песне:

*Әсемпаз болма әрнеге,
Өнерпаз болсаң, арқалан.
Сен де - бір кірпіш, дүниеге
Кетігін тап та, бар қалан!*

Исполнение его желаний и стремлений является то, что многие руководители и видные деятели Казахстана получили знания в московских ВУЗах. Среди них Кунаев Д.А. - Московский институт цветных металлов и золота, Токаев К.К., Масимов К.К. - Московский государственный институт международных отношений имени Патриса Лумумбы, Шукеев У.Е. Ашимов Н.С. - Московский экономико-статистический институт, Мамин А.У. - Российский экономический университет имени Г.В.Пле-

ханова, Ермекбаев Н.Б. - Военный Краснознаменный институт МО СССР, Кусаинов Абельгазы - Российскую академию управления, Ногаев Нурлан - Российский государственный университет нефти и газа имени И.М.Губкина.

И в настоящее время казахстанцы занимают первое место среди иностранных студентов, обучающихся в РФ (около 74 тыс.). Только в 2020-2021 учебном году в высших учебных заведениях г.Москвы обучаются около 10 тыс. студентов. Абитуриенты начали выбирать специальности, востребованные в Казахстане, такие как IT-технологии, нано и биотехнологии, робототехника и актуальные системы, радиоэлектроника, информатика и вычислительная техника, горное дело, металлургия.

АБАЙ ЖЫРЛАРЫНДАҒЫ ЗАМАННЫҢ КӨРІНІСТЕРІ

Нұрлыбек ҚАЛАУОВ
ҰҚК Ақтөбе облысы ардагерлер
ұйымының мүшесі

Бастауын заманымыздың заңғар
жазушысы М.Әуезовтің «Абай жолы»

эпопеясынан алатын, ұлы ойшылға оның шығармашылығын біліп, зерделеуге деген халықтық ықыластың және Абай шығармашылығының ауқымы айрықша кең, көрегендікпен көтерген мәселелері терең және жан-жақтылығымен қоса күні бүгін дейін өзекті болып табылады. М.Әуезовтің... «Абай лебі, Абай үні, Абай тынысы-заман тынысы, халық үні. Бүгін ол үн біздің де үнімізге қосылып, жаңғырып жаңа өріс алып тұр» - дегені біздің пікірімізді қуаттай түседі. Ғасырдан астам бұрын хатқа түскен ақын шығармалары әлі күнге дейін елге қызмет етіп келеді, өміршендігін жоймаған, болашаққа да халқымен бірге жасай беретін рухани қазыналар. Осы қазынада Адам болмысы, елдің көкейтесті армандары, халықтың ізгі қасиеттері білім, еңбек, дін мәселесі, ел арасындағы пайдакүнөмдік пен зорлық-оз-

бырлықтың көріністері, махаббат тақырыбы, табиғат және азаматтық лирикалар т.б. ақындық және кемеңгерлік көреген қуатты ойлармен хатқа түскеніне куә боламыз, қайран қаламыз.

Абай өз заманының ойшылы, жыршысы болуымен қатар тірлік пен қоғамға жат әрекеттердің аясыз сыншысы. Сөзімізді атақты «Сегіз аяқтан» бастайықшы. Өткірдің жүзі, кестенің бізі сүйексіз қызыл тілдей жүректерге өрнек сала алмайтынын айта отырып «Білгенге маржан, білмекке арзан» ойларын, жанын жүдеткен пасық әрекеттер мен ел ішіндегі надандылықтан өрбитін өресі тайыз тірліктерді аяусыз сынап, мінейді. «Санасыз, ойсыз жарым ес» тобырдың сөзді ұқпай, жетекке ермей, жаны ашыған ағайынның, ақ жарылып айтқан насихатын ұғуға өресі жетпей, қамсыз-ойсыз, құлықсыздықпен тындауға да ниет таныта алмай, арсыз, ұятсыздығына салып, еш сөзге мейірленбей, «қалғып» кететіні тек сол заманның емес бүгінгі күннің де өткір мәселесі екендігі кім-кімге де түсінікті. Қазіргі «есекті есек несиеге қасымайтын» нарық заманында Абайдың «Еңбек қылсаң ерінбей-тояды қарының тіленбей» – деген өсиетке өнегелі сөзін ескеріп жатқандардан гөрі, оңайдан олжа жан ауыртпай, жеңіл жолдар арқылы пайда іздейтіндер кездеспейді немесе ондайлар сирек деп айтуға ауыз бара ма? Керісінше, қазіргі жаста келеңсіз әрекеттер өрістеп тұрғандай емес пе? БАҚ-ы берген бір мәліметте Еліміз бойынша жыл сайын сыбайлас жемқорлық бабымен төрт жүзге тарта шенді-шекпенділер жазаға тартылды екен. Демек, бір жылда үш жүз алпыс бес күн бар деп есептесек, бізде жемқорлық дерегінсіз бір күніміз жоқ деуге тура келеді. Абайша айтсақ, заманына күйлеген пақырлардан әлі арылып болмағанымыз көрініп тұр.

«Атадан бала ойы өзге» заманда бейнеттің зейнетін көру немесе адалдықтан аттамай, иман сауапты ғұмыр кешуді санаға қалыптастырған ата дәстүр азғындап, ел естімеген сұмдықтардың өрбитінін көзбен көргендей етіп болжап кеткен. Ұлылық

осындай-ақ болар. Елдің әлеуметтік-экономикалық деңгейінің өсуі, тұрмыстық қал-ахуалдың жеңілдеуі, ауыр қол еңбектерін ғылыми-техника жетістіктерінің алмастыруы – қоғам дамуына оң әсер еткенімен, адам санасының жайлы тұрмыста да меншіліктен арылмай, «тамағы тоқтық, жұмысы жоқтық аздырар адам баласын» деп дәл бүгінгі адамның кейпіне налығандай әсер етпей ме. Жә, осымен тоқтайық. Жалғыз «Сегіз аяқ» емес Хакім Абайдың қай шығармаларында да елдің мұңы, елдің жоғын жоқтау, қуану, өкініш, үміт, күдік т.б. ұятжандылық сезімдер алдыңғы орында тұрады. Күрсінісі мен күйініші, шарасыздық немесе өз ұлтына көңілі толмайтын өлеңдері де аз емес. Осыған қарап, соңғы кездері жаңсақ, жетпей айтылып қалатын «Абай өз ұлтын жек көрген» деген ұшқары пікірлердің көрініс беруі де «заңдылық» секілді. Әрине, Абай феноменін зерделеп оқығандар бұл оқиғаны пікірлерді мойындамасы анық. Керісінше, «баяғы жартас – бір жартас» екеніне көзі жетіп, Абайша толғанып, Абайша налып, ұлылықтың терең өнегесіне табынары хақ.

Осы орайда, тағы бір қосарымыз, осы «Сегіз аяқ» туралы бір шама ағайындар, ғалымдар, ақын-жазушылар, мұғалімдер т.б. талдау, сараптау мақалаларын жариялағанынан хабардармыз. Студенттер тарапынан жазылған курстық, дипломдық жұмыстарды да шолып өтетініміз бар. Абайдың «Сегіз аяқ» өлеңі талқыланып, зерттеліп болды деуге аузымыз бармайды. Себебі, данышпандықтың дара биігінің бірі іспеттес бұл шығарма әлі де әр қырынан, әр саладан талқыланатын, таусылмайтын ұлттық рухани жауһарларымыздың бірі екені ақиқат.

*Туған жерді қия алмай,
Тентекті жеңіп, тия алмай,
Әлі отырмыз ұялмай,
Таба алмадық өңге елді - дейді Абай*

Туған елің дүниедегі ең қымбатың болса, осы жерді бар болмысыңмен құлай сүйген перзенті екенің рас болса, өзге елге

табан аудармай, өз жұртыңтың жақсысына сүйеніп, жаманына күйінетін адал сүт емген жан болсаң, неге ел ісіне араласпайсың, атақ үшін емес, елдің абыройы үшін Азаматтақ істерде, қара нардай қасқайып неге тұрмайсың, елдің тегісі мен тектегі де осы өңірдің, өзіңнің бауырың екені рас болса, оны жөнге салатын да Елдің өзі. Елдің азаматтары емес пе? Сол азаматтың бірі сен емес пе деген тәрізді қаншама үлкен ой алып тұр осы төрт жолда. Ал бұл - бүгінгі күннің адамдарына маған, саған, оған қатысы жоқ нәрсе деп айту мүмкін бе?

*Немесе, Жүрегі жұмсақ білген құл
Шын дос таппай тыншымас.
Пайда, мақтан бәрі - тұл
Доссыз ауыз тұщымас.*

Бір қарағанда ақыл-накылға бағытталған, үлгі-өсиет секілді қарапайым ғана өлең, қайталап оқиықшы. Осы шумақта үлкен ой жатыр. Оны түсіну үшін Абайдың «меніне» тоқтала кету керектей, Абайдың мені жеке бас емес, ол-қоғам, халық, ел-жұрт, ол-мінез, ол-көзқарас, ол - ой-түйін т.б. Абай «менінің» ауқымы өте кең. Демек, жүрегі жұмсақ құлға - дос керек екен. Айналамызда ой-тілегімізді айттырмай біліп, жанымызға жалау болатын, елгезек досымыз болса, өміріміз, көңілді-жайлы, жанымыз саялы болады ма? Жоқ, ол бір жақты түсінік. Себебі, ондай досты дос емес, қолбала деп атаған дұрысырақ.

«Әлі отырмыз» деп көпше сөйлегеніне қарағанда, бұл өлең көпке арналып отыр. Көп біріксе, алынбас асу бар ма, тиылмас жөнсіз әдеп-ғұрып бар ма. Елдің елдік өнегелі, тағылымды әрекетке бей-жайлығына күйінудің мысалы осы болса керек. Ас ішіп, аяқ босату-елдікке тән емес, тобырлық топас тірлік екенін жан-жүрегімен айтудай-ақ айтып тұр екен, жарықтық. Осы шумақтағы ойды осы заманға тән емес деуге ауыз бармас.

Абайға тағы жүгінейік:

*Жас өспірім замандас қана қылды,
Сабыр, ар жоқ, аял жоқ, ілді-жұлды.*

*Тұрлау қылып ешнәрсе басқара алмай,
Сенімі жоқ, серменде өңкей жынды.*

*Жамандық, жақсылықпен-оған бір бәс,
Дін ісін, құда ісін айыра алмас.
Арын сатып, ант ұрып іздегені-
Бір семіз ат, аяғы бір табақ ас.*

Мұнда да сол пенделік құлқын мен нәпсінің күйін күйттеген, құлықпен, еппен мал табудың, қарын тойдырудың амалы көзге ұрып тұр. Бұл да жекеше айтылып, көпке арналған қоғамды ірітіп, шірітетін кеселдің көрінісі. Тұрлаусыздық, кәсіп, өнер үйренудің орнына оңайдан мал табу, ел үстінен жан бағу, тамақ, асырау, күн-көрісін айыптау. Бұл да бүгінгі күннің пандемиясына айналған қоғам дерті.

Ұлы болу үшін көп оқу шарт па?! Шет елден оқып немесе ғылыми дәреже қорғап келген, өз ана тіліне шорқақ болса да, қарапекпеннің оған қоса ағылшынша сөйлеп кетсе, «қара суды ұйытатындар», бірнеше жоғары оқу орынын тауысқан дипломдары ертең қызылдардың бәрі данышпан, ғұлама болса, еліміз неге иран баққа айналмай жатыр. Бұл бүгінгі күннің сауалы, оған Абайдың қатысы жоқ дейік пе?!

Бүгінгі оқымыстылар мен білгіштер аман болсын. Бұл сұраққа бар оқуы үш жарым жылға жетпейтін Абай, өз заманында жауап беріп қойыпты.

*Малға достың мұңы жоқ малдан басқа,
Аларына шара жоқ, алдамасқа.
Табысына табынып, қалтаң қағып,
Тойғанынан қалғанын берсе алашқа.*

*Мал жияды мақтаны білдірмекке,
Көзге шұқып малменен күйдірмекке.
Өзі шошқа өзгені «ит» деп ойлар,
Сорпа-сумен, сүйекпен сүйдірмекке.*

*Ақылды деп, арлы деп, ақбейіл деп,
Мақтамайды бұл күнде ешкімді көп.
Осы күнде мал қайда, боқ ішінде,
Алтын алсаң береді боғынан жеп*

*Осыны оқып, ойлай бер, болсаң зерек.
Еңбекті сатар, сатып неге керек?*

Үш-ақ нәрсе адамның қасиеті:

Ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек.

Бұл мектеп қабырғасынан бәрімізге таныс, ойда жатталып қалған өлең болғанымен, оқығандардың зердесіне ой қосар деген ниетпен, толық келтірдік. Мақаланың ауқымына сыймайтын болғандықтан, жілігін шағып талқыламай-ақ қоя салайық. «Өзі шошқа өзгені ит деп ойлайтын» өз буына өзі пісіп, көзінің еті өскендер «Аларында алдаудан басқа шарасы жоқ» жәдігөйлер «өзінде бармен көзге ұратын» пенделіктен асып, құдайға айналғандар, қайсы бірін айтарсың, бәрі, бәрі толып жатыр. Ондайлардан ар-ұят, ел қамына бағышталған шафхат-қайырым дәмездің жөні жоқ секілді. Елге жылы жүрегінің шұғылалы өткен ыстық қайтарын сыйлап, нұрлы ақылының таразысынан өткен ыстық қайратын пайдалы іске арнаған қабырғалы қайсар ерлер ғана ел-жұртының шырайын шығармақ. Ақын өлеңдерінің қай-қайсысы да ағайынды ащы тілімен сынамай-міней отырып, жат әрекеттермен жағымсыз тірліктерден жиіркендіре отырып, елдің тұтастығы мен тыныштығының басты құндылық екендігін жалықпай насихаттаған жан-жүректің шырылы деп бағалаймыз.

*Білімдіден аяған сөздің майын,
Алты өлеңмен білдірдім әннің жайын.
Ездің басы қаңғырсын,*

Ердің көңлі жаңғырсын, деп ойладым айтқан сайын.-деген жолдардан да Хакім Абайдың елдің, ел тұтқасын ұстаған ердің көңілі жаңғырып, жаңаға жақсыға құштарлансын деген ұстанымы қапысыз көрініп тұр.

Абай да пенде. Ол да ет пен сүйектен жаратылған. Жақсыға сүйініп, жаманға күйіну-адами эмоцияларда оған тән. Сондай бір сәттерде «Қайран сөзім қор болды-ау, Тобықтының езіне» деп бір күйінсе:

*Ызалы жүрек, долы қол,
Улы сия, ащы тіл.
Не жазып кетсе-жайы сол,*

Жек көрсендер өзін біл - деп ақ параққа қалам арқылы шерленген, жүректің запыранын ақтара салады. Күнделікті күйбің тірліктен аспаған, аяқ жолынан ары қарауға құлықсыз, ұйқы мен тамақтан басқаға уайымы жоқ жандар арасында өмір сүру – тозақ азабын тірілей тартумен парапар киямет. Сондай жалғыздықтың тақсиретін тартқан парасат иесінің ой мен қалам ғана сырлас серігі.

*Көк ала бұлт сөгіліп,
Күн жауады кей жақта.
Өне бойың егіліп,
Жас ағады аулақта.
Жауған күнмен жаңғырып,
Жер көгеріп, күш алар.
Аққан жасқа қаңғырып,*

Басауырып, іш жанар – деп өз көңіл-күйін сурет салғандай етіп, өлеңге көшіреді. Көшіреді де, өзін сабырға шақырғандай:

*Атымды адам қойған соң
Қайтіп надан болайын.
Халқым надан болған соң,
Қайда барып оңайын-деп, күрсініспен
қайыратын секілді.*

Халқымызда «Ғалымның хаты өлмейді, Жақсының аты өлмейді» деген ұлағатты сөз бар. Кейінгіге қалдырған хаты өлмейтін ғалым да, аты өлмейтін жақсымыз да Хакім Абай. Оның шығармалары заманымен бірге жасап, біте қайнасып, өлмейтін өміршендігін қапысыз дәлелдеумен келеді. Біздің сөз еткен жайларымыз Абай шығармаларының сансыз қырларының бір парасы ғана, Абай-мәңгі, шығармалары-мәңгілік. Абай мұраларын зерттеу-жалғаса беретін, жаңарып, жарқырай беретін, ұлттық ұлы қазынамызды бойына беретін игілікті де ізгілікті іс.

Екіншіден, Абай мұраларын зерттеу оны әлемге насихаттаумен қатар жүретін елдігіміздің, өркениетіміздің мәртебесін көтеретін ұлы мұрат деп танаймыз.

ПОЛКОВНИК ҒАЗИЗ БЕКМҰХАМЕДОВ

*ҰҚК органның құрметті ардагері,
отставкадағы подполковник МӘУЛЕ-
ТОВ Ғалихан Нұржанұлы. Қостанай
қаласы.*

1963 жылы Минск қаласындағы КГБ органының Одақтық мектебін тамамдап келгеннен кейін, осы органның Қос-танай облыстық басқармасына қатардағы жедел уәкіл әскери қызметіне қабылдандым. Көңілім көтеріңкі, әскери шенім «лейтенант», жас маман, қыр-сыры беймәлім жұмысқа кірісіп те кеттім.

Біріншіден көзге түскені, бұл шағын ұжымда көпшілігі орта жастан асқан соғыс ардагерлері мен тәжірибелі чекістер жұмыс істейді екен. Соның белгісіндей, барлығының дерлік омыраулары толы ордендер мен медальдар.

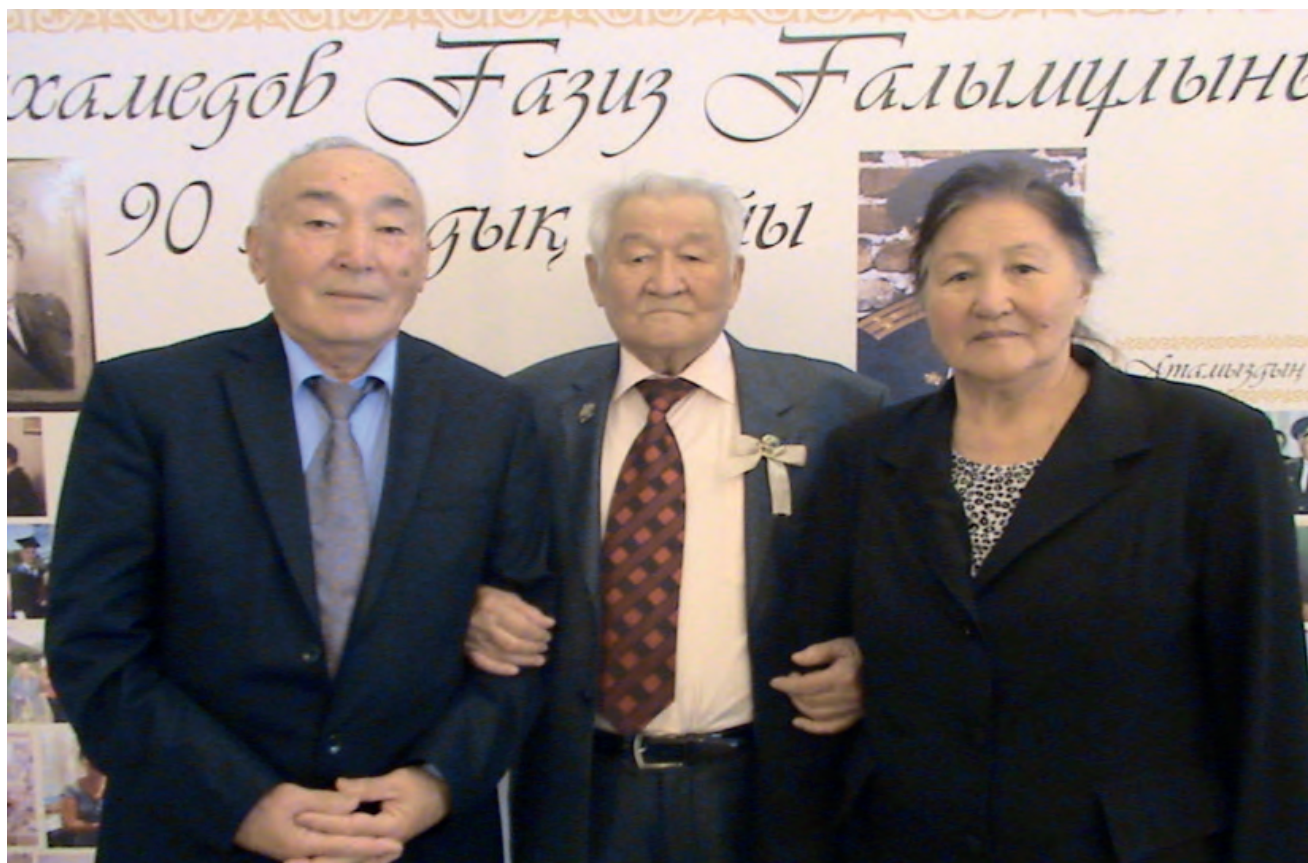
Теориялық дайындықты айтпағанда, бұл жұмыста тәжірибем боса-болмасын жоқ, бірінші кезде бұл әскери қызметті меңгеріп кету маған қиынға соқты. Бұған дейінгі жұмыс істеген прокуратурамдай емес, жұмыс бабымен басқамен ой бөлісіп, ақыл-кеңес сұрап жату деген жоқ, бәрі дерлік құпия. Тіпті қатар отырған жолдасыңа да жұмысың туралы сыр ашып жатуға болмайды. Ал ұсақ-түйек сияқты

мәселелермен жиі бастыққа кіріп жату да ыңғайсыз. Столының жанына келіп сөз бастасаң, жаныңда отырған әріптесіңнің өзі алдындағы жұмыс істеп отырған құжатын төңкеріп қойып, «ал енді тыңдадым» дейтіндері алғашқыда мені таң қалдырды. Адамның тағдырына байланысты ақпарат орынсыз басқа кісіге аян болмауы керек екенін соңынан түсіндім, өзім де солай істейтін болдым.

Басқа табынға кіріп кеткен жас тайыншадай, мынау қайдан келген бала дегендей жақтыртпаған мінез көрсеткен әріптестерім де болды. Бірақ негізгі ұйтқы деген қызметкерлер, өмірдің ауыр мектебін басынан өткізген, адамгершіліктері мол, кісіге жақсылық жасауға дайын азаматтар болып шықты.

Соңынан олардың көпшілігімен ағалы-інідей болып кеттім. Менің қатардағы қызметкер болып кетуіме майдангерлер Нәжікен Қапышев, Павел Даценко, Жұмабай Біржанов және де Ғазиз Бекмұхамедов сынды ағаларымыздың еңбегі болды. Олар мені іш тартып, қолынан келген жақсылықтарын аяған жоқ. Соңынан байқағаным, бұлар өзара жақсы дос екен. Аласа бойлы Нәжікен ағамыздың омырауында ордендер мен медальдардан бос жер жоқ деуге болатын. Риганы неміс басқыншылардан құтқару кезіндегі ерлігі үшін сол қаланың бір көшесіне ағамыздың аты беріліпті. Қан майданда өліп-тірілген П.Даценконың соғыстағы ерліктері мен шет мемлекеттердің елімізге жіберген жансыздарын әшкерелеуде істеген жұмыстарын Орталық бағалап талай марапаттарға ие болған кісі. Қазіргі кезде 90-ға келген ақсақалымыз, қоғамдық жұмыстармен қатар жазушылықпен айналысады, Қостанай қаласында тұрып жатыр.

Бұл шағын мақалада Ғазиз ағамыз туралы бірер сөз айтқым келіп отыр. Соғыс кезінде ағасы осы облыстық басқармада

басты бір бөлім бастығының орынбасары болып жемісті қызмет істепті. Немістің «Абвер», «СД» сияқты арнайы органдарының агенттерін әшкерелеуде, майданнан қашқан дезертирлерді, қарақшыларды / бандит/ құрықтауда, фашистерді қолдап, жеңілуге үгіт-насихат жүргізген адамдарды заласыздандыруда жасаған еңбегі үшін ол талай орден, медалдармен марапатталыпты.

Мен осы органда қызметімді бастағанда ағасы облысымыздағы Жітіқара қалалық КГБ органын басқарады екен. Сырт пішініне ішкі сарайы сай, ойындағысын тура айтатын бұл ағаны мен сыйлап, іштартып тұратын едім. Жақсыдан шарапат дегендей, осы кісінің ұжымдағы жоғары беделінің арқасына әскери қызметімді жалғастырып, ширек ғасырдан астам қызмет істеп отставкаға шықтым.

Жолдастыққа адал ұлтжанды, біреуге болсын деп тұратын досым деп милиция органында ұзақ жылдар қызмет істеген, «милиция органының үздігі», менің ағам Сапа Әлсейітұлы жиі айтып отыратынды.

Әскери қызметімді жаңа бастап жатқанымда басқарма бастығы жағынан аздап қысымшылық көрдім. Оқиға бытай болғанды.

Аздың дауысы шықпайтын, көпшіліктің үстемшілік көрсетіп тұрған кезі. Бес саусақтың санына жетер-жетпес қаракөздерді, қызмет қабілеті нашар, сауаты тайыз кейбір әріптестеріміз, бізден кеткен түймедей кемшілікті түйедей қылып көрсетуге тырысатындары да болды. Бұндай істерді әпербақан мінезді басқарма бастығы И.И.Петрович деген бастығымыздың өзі ушықтырып отыратынды.

Жұмыстағы болмашы ұсақ-түйекке ежеп-тәуір мән беріп, ол менің соңыма түсті дедім ғой. Сондағысы басқарма бойынша мен кезекші болған күні біздің албарда бөлектүрған милиция органының дәргерлік пунктінің сыртқы есігі толық жабылмай қалыпты. Ішкі есік сау, бұл ұры-қарының ісі емес екендігі, бұл тек сондағы дәрігерлік персоналдың абайсыздығы екені көрініп-ақ тұр. Істелініп жатқан жақсы көрсеткіштерімді оперативтік

жиындарда сөз қылмай, ертеде болған осы жағдайды айтып, мені мазалай берді.

Бір үлкен мәжілісте Ғазез ағай басқарма бастығына «Жас маманды орынсыз қудалау қашан тоқтатылады, басқа мәселе жоқтай, баяғыны қозғай бересіз. Жасты қамқорлыққа алып, неге тәрбиелемейсіңдер?», - деп дүрсе қоя берді. Әскери салада шені, қызметі жоғары командирге қарсы шығу сирек кездесетін жағдай болатын. Бұндай сөзді күтпеген ол жұрт алдында ұятқа батып үндемей қалды. Осыдан кейін мені қудалау тоқталды.

Бірір жылдан кейін ағасы Семей облысына қызметі жоғарылап, қызметке ауысты. Онда да ол жұмыста табысты, ұжымда сый-лы, полковник шенін алды дегенді естіп жат-тық. Отставкаға шыққаннан кейін де ағасы ұзақ жылдар жауапты қызметтерде болды, соңғы кезде астанамыз Алматының ортасын-дағы үлкен қонақ үйдің директоры болды, шы-ғармашылықпен айналысып жүргенінің куәсі болдық, оқыдық.

Оның «Ұрпаққа сөз», «Үш түйме», «В мире интересного», «Мои годы в контрразведке», «Ардагерлер» атты туындылары көпшіліктің ойынан шықты, олар

жастардың үстелінде тұратын кітап десем артық болмас.

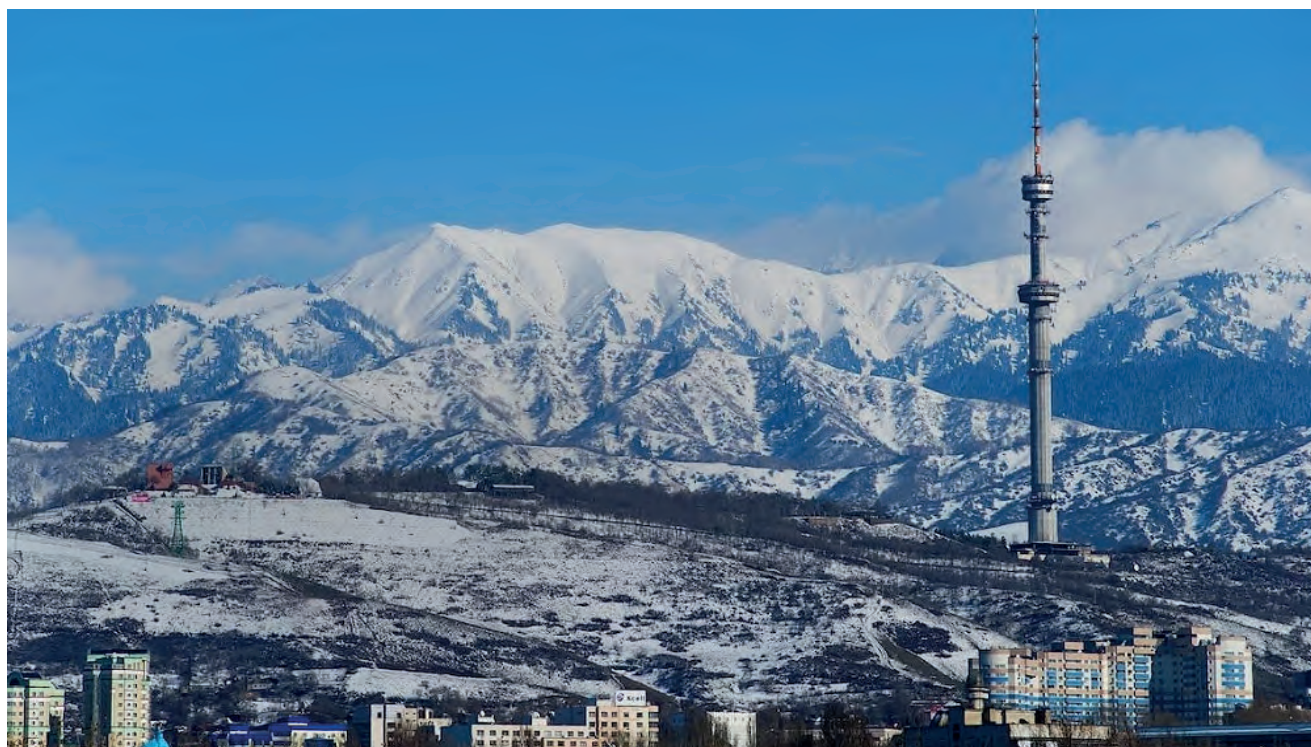
Наурыздың 23-жұлдызында тоқсанға толатын ағаның жүріс-тұрысы ширақ, қоғамдық жұмыстарға да араласып, жастарды отан-сүйгіштікке тәрбиелеуге өз үлесін қосуда.

1994 жылы наурыз айында ағаның 90-жасқа толу мерейтойың Алматының көрнекті бір мейрамханасында атап өткен едік.

Ағаның еліне жолдастарына, сыйлы екенін сонда көрдік. Жер-жерден ағаның жақсы жолдастары келіп, тойдың көркін келтірді. Ақын, жазушылар, генералдар аға туралы шын жүректен жақсы тілектер айттып, кейбіреулері өлең жолдарын жолдап, өнерлерін көрсетіп жатты.

ҰҚҚ Қостанай облыстық департаментінің бастығы генерал-майор Ө.Е.Мизембаев мені және жубайым Бақыткүл Жақсылыққызы екеумізді осы мейрейтойға жерлестерінің ыстық құттықтауларын жеткізу үшін Алматыға жолдады. Одан жақсы сый-құрметке ие болып елге оралдық. Осындай ел ағаларымыз алдымызда болғаны қандай жақсы?!

Мерейтой күні жасай беріңіз, жақсы аға дегіміз келеді.

О ПЕРЕСТРОЙКЕ И ГЛАСНОСТИ

*Жеңыс РАМАЗАНОВ,
Почетный ветеран КНБ РК
полковник в отставке*

В октябре 1989 года в соответствии с постановлением правительства в Комитете госбезопасности СССР создано Управление по защите советского конституционного и аналогичные подразделения КГБ союзных и автономных республик, в УКГБ по краям и областям. Этим же решением упразднено Пятое управление КГБ СССР и пятые подразделения на местах.

Идея создания управления «З» возникла не вдруг и не сразу. Она вынашивалась и формировалась по мере тех изменений в политической и оперативной обстановке, которые происходили в стране, мире и диктовали необходимость перестройки работы органов КГБ и в его структуре.

Проведенные организационные изменения носили принципиальный характер и свидетельствовали о существенной перестройке в деятельности органов госбезопасности.

В круг основных задач нового Управления и аналогичных подразделений на местах входила в первую очередь работа по срыву замыслов иностранных спецслужб по созданию и использованию в антиконституционных целях организованных антигосударственных группирований; предупреждение и пресечение преступных действий лиц, пытающихся насильственным путем свергнуть или изменить советский государственный и общественный строй; вскрытие и пресече-

Уважаемый читатель!

В первом номере нашего журнала была опубликована статья ветерана ОНБ РК полковника в отставке Рамазанова Ж. Р. о структуре и задачах бывшего 5 управления КГБ СССР и 5 подразделений на местах. Данная статья является продолжением серии публикаций о структурных преобразованиях в КГБ СССР и их роли в обеспечении государственной безопасности.

ОТ РЕДАКЦИИ

ние террористических акций; участие в предотвращении массовых беспорядков и других противозаконных проявлений экстремистского характера.

Одной из важных задач стало активное участие в борьбе с организованной преступностью, которая в те годы получила в стране опасное развитие.

Вскрытие и ликвидация организованных преступных групп, пресечение их связей с международным уголовным миром, обращение в доход государства награбленных средств, выявление и пресечение коррупции среди должностных лиц, защита советских граждан от актов насилия - все это имело исключительно важное значение для оздоровления морально-политической обстановки в стране.

Новым элементом в оперативной обстановке в конце 80-х начале 90-х годов стало появление так называемых самодеятельных общественных объединений различной направленности. Министерством юстиции на тот период было зарегистрировано свыше 300 общественных объединений с республиканским и региональным статусом. Подавляющее большинство из них действовали в строгом соответствии с требованиями законодательства и провозглашенными ими целями, и задачами.

В то же время некоторые из них проводили акции антиобщественного и деструктивного характера, так же как самовольный захват земель, несанкционированные митинги, пикетирование государственных учреждений, акции голодовки, перекрытие железнодорожных, автомобильных магистралей и др.

Для организации работы на данном направлении в составе Управления «З» был создан 2 отдел, в функциональные задачи которого входили оперативное наблюдение за организационными структурами антиконституционной направленности. (Примечание: автор данной статьи был начальником этого отдела). Следует отметить что работа на данном участке была очень сложной и ответственной с политической точки зрения. Ошибки и провалы

в условиях нарождающейся демократии могли нанести ущерб политическому имиджу страны.

Появились в те годы и первые активные «деятели», лидеры неформальных группирований, которые становились на путь совершения антиконституционных действий. Особым экстремизмом, например, отличались позиции лидеров так называемого «Демократического союза» в г. Москве, установивших тесные связи со своими приверженцами в Казахстане.

Показателен в этом плане комплекс агентурно-оперативных мероприятий, проведенных в отношении гражданина Естекова. В свое время он доставил много хлопот сотрудникам Управления «З» (объект хорошо был известен и нашим коллегам из Ташкента). Кто же такой Естеков? Это человек с незаконченным высшим образованием, дважды судимый, нигде не работал, разъезжал по странам ближнего зарубежья. В сентябре 1989 года впервые прибыл в г. Алматы, где установил связь с членами организации «Реформисты», призывал их к активным действиям противоправного характера, разработал тексты листовок, обращений, пропагандирующих идеи «ДС», а также «НТС». С учетом полученных в отношении Естекова материалов, с использованием наших источников он был подвергнут резкой критике со стороны общественности на одном из собраний, проведенных «неформалами» в Доме учёных, а в газете «Казахстанская правда» опубликована статья, раскрывавшихся истинное лицо объекта и его связи. Подобной противоправной и подстрекательской деятельностью объект занимался и в г. Ташкенте, где за хулиганские действия был задержан сотрудниками милиции и привлечен к административному задержанию сроком на 15 суток. Для координации и проведения совместных действий по объекту в г. Ташкент командировались два сотрудника управления «З».

Дальнейшая разработка объекта осуществлялась следующим образом. 18 апреля 1990 года при следовании поез-

ЧЕТВЕРГ, 25 МАЯ 1989 ГОДА.

ОГНИ АЛАТАУ

Демократия—не вседозволенность

„ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПОГРЕМУШКИ“

28 апреля 1989 года в «Огнях Алатау» под таким названием была опубликована статья Е. Величковского. Судя по редакционной почте, она не оставила равнодушными многих читателей. Авторы писем—люди разных возрастов и профессий с глубокой озабоченностью, взволнованно и страстно высказывают свои мнения о том, что статья очень актуальна и своевременна.

ПОДНЯТАЯ в ней тема тревожит людей, заставляет серьезно задуматься над тем, кто есть кто? Почему сегодня, когда страна наша переживает трудный и сложный процесс перестройки, вместо того, чтобы помочь ей преодолеть этот барьер, находятся люди, которые, выдавая себя за «политических деятелей», будоражат

все они (алмаатинцы) «щенки». Я увидел совсем другого Естекова, первого — «артиста» на собрании, второго — после собрания — настоящего, непримиримого в своей злобе.

Думается мне, такие, как Естеков, — это не заблудившиеся люди в наше сложное время. Это авантюристы, у которых нет ничего святого, которые ради славы, карьеры, денег идут на все.

Такие естековские очень опасны для общества, с ними надо бороться, разоблачать их, информировать о подобных «борцах» общественность.

Мне, как коммунисту, гражданину, не дает покоя мысль: Естеков и ему подобные подлились выпро-

Начальнику Калининского РОВД.
 Го Виктора Яковлевича Рязанова
 Москва 1956 года рождения, уроженец
 Валуйки по адресу - г. Ленинград
 ул. Измайловский проспект
 д. 7, кв. 102.

Свободное

Письмо из 11 мая 1989 года,
 а Виктор Яковлевич не призывало даже
 к насильственному свержению
 государственного строя и к призыву
 к националистическим раздорам.

Я выехал из Казахстана,
 чтобы жить с семьей в Ленин-
 граде до выезда в США,
 где в настоящее время оформлены
 мои документы.

30.04.1989
 Предупрежден
 Виктор Яковлевич Рязанов

дом Москва-Душанбе Естеков был задержан органами милиции по подозрению в продаже оружия. При личном досмотре у него были изъяты две брошюры НТС, удостоверение члена «ДС» и сотрудника Московского и Ленинградского отделений т.н. «международного общества прав человека», списки репрессированных; находящихся в психбольницах, а также исполненные им рукописные материалы, содержащие оскорбления в адрес первых руководителей республики и страны. С учетом всех имеющихся материалов было принято решение о профилактике объекта.

30 апреля при очередном прибытии в г. Алматы объект был задержан сотруд-

никами милиции и доставлен в РОВД. Как и предусматривалось планом, профилактическая беседа с объектом была проведена заместителем начальника Калининского РОВД г. Алматы с участием двух оперработников КГБ, выступавших от имени сотрудников УВД города. В ходе беседы Естекову было указано на необходимость устройства и проживания по месту прописки. Затем ему были предъявлены рукописные материалы, изъятые у него Аксарайским ЛОМ УВД Астраханской области, содержащие клеветнические домыслы в адрес первых руководителей КПСС и ЦК КП Казахстана. Предложено было дать объяснения по существу поставленных вопросов. Естеков признал, что документы

эти действительно принадлежат ему и что он из собственноручно написал. При этом сознает, что его действия уголовно-наказуемы, т.к. подпадают под Указ ПВС СССР о внесении изменений в статьи о государственных преступлениях, но просит не применять к нему мер уголовно-процессуального характера. Заверил, что выедет из Алматы ближайшим поездом.

Таким образом, комплекс проведенных в отношении Естекова предупредительно-профилактических мероприятий по разоблачению и компрометации оказал на объект сдерживающее влияние и не позволил перерасти противоправным действием в государственное преступление.

Следует отметить, что оперативная деятельность созданных в перестроечное время Управления «З» КГБ Казахстана и отделов «З» в УКГБ областей проходила в крайне сложной обстановке, связанной с постепенным развалом общественно-политической системы СССР, политическим и экономическим кризисом. В соседних республиках вспыхивали межэтнические, межклановые кровавые конфликты и массовые беспорядки (Баку, Фергана, Ош, и др.)

Такого рода инциденты не обошли стороной и нашу страну. Совместно с общественностью, с использованием оперативных сил и средств были предупреждены и локализованы десятки конфликтов на межнациональной основе, в том числе массовые беспорядки в городе Новый Узень (1989 г.)

Пресечены сепаратистские и шовинистические тенденции, разжигаемые «Комитетом Уральского Казачества», «Обществом славянской культуры» и другими деструктивными общественными соединениями, а также замыслы ряда зарубежных клерикальных центров, использовав политическую обстановку для усиления враждебного влияния среди верующих.

В ходе перестройки деятельности органов госбезопасности в качестве первоочередной встала задача - учиться работать в

новых условиях, в новой политической и нравственной атмосфере, складывающейся в обществе. Большое значение придавалось перестройке мышления сотрудников, отказу от стереотипов и поиску нестандартных подходов в работе, гибкости и творчеству в ней.

Одним из этих условий стала гласность в деятельности органов госбезопасности. Так, Комитет госбезопасности Казахской ССР, прежде закрытое ведомство стал доступен и открыт для общественности, средств массовой информации и граждан республики.

В организационном плане в структуре Комитета было создано специальное подразделение по связи с общественностью, сотрудники которого осуществляли прямые контакты со СМИ, с трудовыми коллективами, общественными организациями, выступали с лекциями и беседами, решали многие другие вопросы по расширению связи с массами, укреплению доверия людей к органам госбезопасности.

Так, только на страницах центральных газет в 1990 году было опубликовано более 50 выступлений руководителей Комитета и областных органов. По представленным органами КГБ материалами публиковались статьи, создавались теле и радио передачи. Сотрудниками проведены сотни лекций и бесед в студенческой аудитории, коллективов предприятий.

Перестройка и гласность в деятельности органов госбезопасности дала новые возможности в деле сближения сотрудников КГБ с трудящимся республики, способствовала скорейшему разрушению сложившихся у некоторых граждан негативного отношения к Комитету, только лишь как к карательной организации.

Подтверждением этих слов может служить встреча сотрудников Управления «З» КГБ Казахстана с писателями, проведенная в марте 1990 года.

Почему чекисты сделали выбор на писателях, хотя понимали, что легкой эта встреча не будет, предстоит серьезный

разговор. Руководствовались тем, что интеллигенция, и особенно писательская среда, играет особую роль в жизни современного общества, именно она формирует общественное мнение.

По общему мнению, участников встречи удалась. Основное время было уделено ответам на многочисленные вопросы, которые большей частью были критикующими, порою с раздражением и скрытым гневом, когда речь шла о годах политических репрессий.

Но многочасовой разговор постепенно перешел в русло конструктивной дискуссии. В заключение были высказаны одобрение и пожелания плодотворной работы по защите безопасности страны.

В условиях перестроечного времени значительно возрос интерес к т.н. «Белым пятнам в истории», в том числе к имевшим место репрессиям в 30-40 годы прошлого столетия, которые столь длительное время замалчивались, закрывались толстой стеной секретов.

Вместе с тем следует иметь ввиду, что без секретности спецслужбы любой страны мира работать не могут.

В этой связи конкретное содержание, некоторые формы, методы оперативной деятельности, в определенной степени структура и личный состав, в том числе и архивы органов госбезопасности могут открываться для широкой общественности лишь в дозированных, целесообразных рамках. В противном случае службы безопасности будут не в состоянии выполнять свои задачи. К примеру, неосторожное обращение с архивами может нанести непоправимый ущерб не только органам госбезопасности, но и государству в целом.

Тем не менее, по решению руководства было принято решение и двери Комитета Республики широко открыли для делегаций, в том числе иностранных, отдельных лиц.

Необходимые для историков, писателей, журналистов материалы по репрессированным лицам были им предоставлены.

Эти материалы проливают свет на «причины» и масштабы политических репрессий, на характер общеполитических, социальных и демографических катаклизмов, того трагического времени.

Вот один из примеров. По приказу Наркома внутренних дел Ежова от 30 июля 1937 года впервые из центра спускались «Лимиты» - своеобразные планы-задания на текущий год: сколько должно быть осуждено по I категории (т.е. к смертной казни), сколько по II категории (т.е. к лишению свободы).

По Казахстану был лимит: 9500 по I категории и 12500 по II категории.

Проведена также большая работа по реабилитации граждан республики, погибших в годы репрессий, восстановление их добрых имен и справедливости.

В одной только Алматинской области было пересмотрено более 1200 уголовных дел, по которым реабилитированы 1294 человека и их списки опубликованы в областных газетах.

Кроме того, в результате кропотливой работы в районе Алматы были разысканы места тайного захоронения жертв репрессий и внесено предложение по сооружению там памятного мемориала.

Позиция КГБ Казахской ССР не скрывать ничего нашла поддержку со стороны общественности республики.

Действительно историю не переписать, но история пишется для предостережения потомков. Поколения должны помнить все в истории: о хорошем и плохом.

Р.С. Таковы лишь краткие штрихи перестроечного времени в истории КНБ РК.

ПРИКАЗАНО ВЫЖИТЬ

ҚР ҰҚК Құрметті ардагері,
полковник в отставке
Әмірхан БАҚІРҰЛЫ

Руководитель спецслужбы предлагал решительно пресекать действия лиц, которые пытаются вести враждебную для советского строя работу. Что касается руководства КПСС, то вместо принятия решений по назревающим проблемам, оно продолжало проводить в стране перестройку, развивать демократию и гласность. На этом совещании принимал участие один из руководителей подразделений УКГБ по Кызыл-Ординской области, полковник А. Джунковский.

Вернувшись с высокого форума, он подвел итоги совещения одной фразой, впоследствии ставшей крылатой: «Приказано выжить!». Надо признаться, что смысл сказанного мы поняли несколько позже, а тогда... Вскоре страну захлыстнула волна забастовок и демонстраций. Одним из первых стало выступление казахской молодежи в декабре 1986 года. Руководители страны поспешили объявить декабрьские события проявлениями «махрового национализма». В официальном сообщении говорилось, что в нем повинны молодые казахские националисты, экстремизм которых был подогрет наркотиками и спиртным.

В самый разгар перестройки (май 1986 года), в Москве состоялось Всесоюзное совещание руководящего состава органов и войск КГБ СССР. В работе совещания принял участие Генеральный секретарь ЦК КПСС М. Горбачев. Председатель КГБ СССР В.Чебриков пытался убедить его о назревающей опасности для страны. В своем выступлении он открытым текстом заявил об активизации деятельности спецслужб противника, зарубежных антисоветских центров, а также подрывных действий в сфере национальных отношений.

Одним словом, ярлык национализма был присвоен всему казахскому народу. В Москве обвинили органы КГБ Казахской ССР в том, что они недооценили глубины негативного процесса, связанного с формированием националистических настроений, прежде всего у студенческой молодежи. Возникли сомнения в принципиальности местных чекистов по вопросам информирования инстанций о развитии националистических тенденций в республике. Они направили в Казахстан своих представителей с целью выяснить, насколько глубоко проник национализм в республиканские органы госбезопасности.

В УКГБ по Кызылординской области прибыл сотрудник КГБ СССР, работавший с интеллигенцией по «еврейской» линии. Это был культурный и вежливый человек. Провел беседу со всеми руководителями подразделений УКГБ. В частности, он спрашивал как оценивают сотрудники управления выступления молодежи в Алма-Ате. Я ему ответил, что не вижу в действиях студентов признаков национализма. Наоборот, они защищали честь и достоинство казахского народа. Москов-

ский гость не стал мне возражать. У меня сложилось впечатление, что он не ждал другого ответа. В процессе беседы он с сожалением сказал, что скоро будут изданы запрещенные книги диссидентов В.Д.Дудинцева «Белые одежды», Б.А.Пастернака «Доктор Живаго», В.С.Гроссмана «Жизнь и судьба» и других. Эти книги, по его мнению, существенно повлияют на общественно-политическую обстановку и могут привести к снижению авторитета партийно-советских органов. Он высказал по тем временам крамольную мысль: «Мы можем оказаться в другой стране».

О результатах беседы с представителем Центра рассказал начальнику УКГБ полковнику М.И.Нурову. Он сделал замечание: «Надо было дать обтекаемый ответ по поводу выступлений студентов в Алма-Ате. Ты ответил слишком прямолинейно. Это может отразиться в итоговой справке». Мурат Ислямович Нуров был современным руководителем, с широким кругозором и глубоким оперативным мышлением. Он был родом из Алма-Аты, отец казах, по специальности врач, погиб в годы Великой Отечественной войны, мать русская. После получения похоронки он с матерью переезжает к родственникам, проживавшим в Карачаево-Черкесской автономной области. Как сын погибшего участника войны зачисляется в суворовское училище на Ставрополе. После окончания Харьковского высшего авиационно-инженерного училища был направлен в ракетные войска, а затем переходит на службу в органы КГБ. От должности оперуполномоченного дослуживается до начальника Особого отдела КГБ СССР. Затем его перевели в территориальные органы, в УКГБ по Астраханской области, Вскоре назначается зам.начальника УКГБ по Костанайской области.

Спустя некоторое время в связи с увольнением в отставку полковника К.Бишимбаева, его переводят начальником УКГБ по Кызыл-Ординской области. На новом месте Нуров начинает работу с укрепления воинской дисциплины. По его представлению увольняют сразу 11 человек. Он

уделяет большое внимание материальному благополучию сотрудников. При УКГБ открывается «военторг», баня с бассейном, а также кинозал, где сотрудники и члены семей могли смотреть художественные фильмы. Начальник управления несколько тяготился незнанием казахского языка. Хотя говорил, что это не мешает ему, как члену бюро обкома партии, принимать активное участие в деятельности партийных органов. Тем не менее, по его инициативе в управлении был организован кружок казахского языка. Он принимал в нем непосредственное участие, усердно изучал казахский язык. Нуров руководил УКГБ по Кызыл-Ординской области недолго. Его перевели начальником в УКГБ по Костанайской области, где присвоили ему высокое воинское звание генерал-майор государственной безопасности.

Он был единственным генералом в республике, который буквально на следующий день после государственного переворота назвал ГКЧП антиконституционным органом. Он был единственным среди руководителей кто отказался задействовать силы и средства УКГБ в интересах первых руководителей области. К сожалению, это стоило ему должности. Вскоре Нуров был уволен из органов КНБ по состоянию здоровья. В декабре 2001 года Мурат Ислямович скончался. В доме, где он жил, установлена мемориальная доска с надписью: «В этом доме с 1981 по 2001 годы жил первый руководитель ДКНБ РК по Костанайской области, внесший значительный вклад в обеспечение ядерной безопасности Советского Союза». В УКГБ-УКНБ М. Нуров был последним советским генералом. Следующим начальником УКГБ по Кызыл-Ординской области стал полковник Михаил Юсупович Дауенов, уроженец Астраханской области Российской Федерации. Он пришел с должности зам.начальника УКГБ по Костанайской области. Его период работы совпал с государственным переворотом, организованным высокопоставленными лицами, членами ГКЧП. В момент объявления чрезвычайного положения в стране, Дауенов был в отъезде. Обязанности на-

чальника управления временно исполнял его заместитель, подполковник А.Гитенко.

В период деятельности ГКЧП в управление поступило несколько документов. В одном из них призывалось усилить контроль над оперативной обстановкой, в другом было распоряжение о выдаче личному составу премии в размере двух должностных окладов. Это, конечно, был подкуп сотрудников. Пока думали что делать с премией, ее отменили. Как стало известно, два оклада успели получить только сотрудники УКГБ по Костанайской области. Вскоре члены ГКЧП были арестованы. Состоялось последнее заседание Коллегии КГБ СССР, где был принят директивный документ под названием: «О заявлении Коллегии КГБ СССР в связи с попыткой антиконституционного переворота в СССР». Текст заявления предлагалось довести до всего личного состава. Однако текст самого заявления отсутствовал. Всем стало понятным, что дни КГБ СССР сочтены. Как тут не вспомнить крылатую фразу: «Приказано выжить!». Новым руководителем КГБ СССР был назначен В.Бакатин, который не скрывал, что пришел с целью развалить Комитет национальной безопасности. В то время я был секретарем первичной партийной организации управления. Практически все сотрудники были членами Коммунистической партии. По рекомендации сверху состоялось общее собрание коммунистов, где было сообщено о департизации спецслужб и правоохранительных органов. Никто из сотрудников не возразил по поводу ликвидации партийной организации. Лишь один из сотрудников спросил: «Можно ли оставаться членом партии без первичной партийной организации?». Ему ответили, что коммунисты больше не будут работать в органах государственной безопасности. Об этом сейчас легко говорить.

В то время происходящие перемены трудно было воспринимать. Вместе с развалом Советского Союза прекратилась деятельность КГБ СССР. По мнению ветеранов спецслужбы - КГБ СССР не справился со своей основной задачей: предотвратить

распад Советского Союза. В Казахстане была сформирована самостоятельная спецслужба. Областные управления принимали активное участие в разработке Положения нового органа безопасности. Мы предложили назвать спецслужбу Казахстана - Службой национальной безопасности Республики Казахстан (СНБ РК). Однако было принято предложение костанайских чекистов - Комитет национальной безопасности Республики Казахстан (КНБ РК). Руководители КНБ пытались быть демократичными. Они предложили обсудить в коллективе и внести предложение относительно даты образования органов КНБ РК. Этот день собирались назвать профессиональным праздником спецслужбы Казахстана. Ветераны в память об органах ВЧК-КГБ предложили оставить «20 декабря». Наверное, их можно понять. Нелегко отказаться от идеалов, которому верой и правдой служил многие годы.

13 июля 1992 года объявили Указ Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева «О преобразовании Комитета государственной безопасности Республики Казахстан». Этот день стал профессиональным праздником сотрудников Комитета национальной безопасности Республики Казахстан. Первым Председателем КНБ РК стал генерал-лейтенант Б.А.Баекенов, родители которого были уроженцами Кызылординской области. Его роль огромна в становлении и развитии специальной службы независимого Казахстана.

Как отметил Председатель КНБ РК Карим Масимов: «Баекенов стоял у истоков создания национальной спецслужбы и при нем были заложены основы обеспечения безопасности современного государства и общества». Надо сказать, что Болату Абдрахмановичу выпала честь и ответственность возглавить органы национальной безопасности на начальном этапе государственной независимости. В сложной политической и оперативной обстановке Б.А.Баекенову приходилось реформировать органы национальной безопасности, создавать правовую основу его деятельности и укреплять кадры. Ведь

раньше органы безопасности действовали на основании совершенно секретного Положения, утвержденного Политбюро ЦК КПСС в 1959 году. Как-то начальник УКГБ по Кызыл-Ординской области М.Нуров показал мне это документ. Там не было ни одного слова о правах и свободах граждан.

Общественно-политическая обстановка в Кызылординской области, как и по всей стране, была крайне сложной. Особую активность проявляли члены общественного движения «Азат». На станции Саксаульск практически ежедневно происходили акции протеста. Все усилия чекистов были направлены на недопущение антиобщественных акций массового характера. Начальник УКГБ М.Дауенов был вынужден встретиться лично с одним из сопредседателей движения «Азат» Сагатом Жусуп. В своей книге «Әдлетқисса» С.Жусуп подробно описывает эту встречу. Дауенов пришел к нему в кабинет и просил вмешаться в деятельность движения «Азат» на станции Саксаульск, действия отдельных представителей которого выходит за рамки правового регулирования и могут привести к нежелательным последствиям. Жусуп с благодарностью вспоминает Дауенова, который пришел к нему и впервые в цивилизованной форме пытался объяснить ему, представителю неофициальной общественной организации, проповедующий иные взгляды на политические процессы в стране, о возможных негативных последствиях несанкционированных митингов. После этой встречи у него сложилось впечатление, что среди руководителей спецслужб, воспитанных в государстве с тоталитарным режимом, встречаются люди с демократическими взглядами.

Полковник Дауенов был последним начальником, назначенным Москвой. Последующие руководители областных управлений уже назначались Председателем КНБ РК. Когда решался вопрос о переводе Дауенова в Костанай, на его место предложили назначить кого-то из местных кадров. Председатель КНБ РК генерал-лейтенант Б.А.Баекенов сказал: «В Кызылорду не каждый поедет, поэтому необходимо

найти кандидатуру из числа уроженцев Кызылординской области». Вскоре Дауенов нашел себе замену. Вначале ДКНБ по Кызылординской области и городу Байконыр возглавил полковник А.Бапалаков, а затем полковник Н.Ералиев. Оба до этого работали зам. начальника ДКНБ по Уральской области. Сегодня они почетные ветераны органов КНБ РК, которые вносят свой вклад в дело воспитания молодых сотрудников.

Мы, ветераны, называем себя «чекистами», потому что вышли «из шинели» Всесоюзной чрезвычайной комиссии по борьбе с контрреволюцией и саботажем» (ВЧК). Как сказал генерал-майор КГБ С.К.Абдрахманов: «Вся идеология нашей службы в интересах обеспечения государственной безопасности была основана на принципах, заложенных на заре становления государственности...». Сегодня не ставится знак равенства между историческим наследием советских спецслужб и современной деятельностью КНБ РК. Сегодня КНБ РК - современная спецслужба, стоящая на страже национальной безопасности.

За 28 лет выросло молодое поколение сотрудников, воспитанных на принципах защиты интересов личности, общества и государства. ДКНБ по Кызылординской области и городу Байконыр гордится своими сотрудниками, которые будучи лейтенантами начинали свою службу на земле Сыра и достигли значительных успехов в оперативно-служебной деятельности. Среди них генерал-лейтенант Олег Бижанов, бывший начальник Главного разведывательного управления (ГРУ) Министерства Обороны РК, ныне руководитель аппарата Председателя КНБ РК., генерал-майор Ерлик Тайжанов начальник ДКНБ по Мангистауской области, Марат Азильханов Вице-министр информации и общественного развития и другие. Их жизненный путь и профессиональная деятельность являются ярким примером для молодых сотрудников ДКНБ по Кызылординской области и городу Байконыр.

САДБЕНОВ
Джумахан Калиевич

20.11.1925 - 02.01.2021

02 января ушел из жизни заслуженный ветеран органов национальной безопасности, участник Великой Отечественной войны, полковник в отставке Садбенов Джумахан Калиевич, 20.11.1925 года рождения, уроженец г. Алматы. На фронте с 1943 года - IV-ый Украинский фронт, первая гвардейская армия, Шепетовская стрелковая дивизия орденов Суворова и Кутузова, отдельная рота, командир взвода специальной разведки. Награжден орденами «Красной звезды», «Отечественной войны 1-ой степени», медалью «За победу над Германией», и более чем 20 медалями. В органах госбезопасности с 1947 года. Занимал руководящие должности в системе КГБ СССР и КНБ РК. В мирное время был удостоен ордена «Курмет» и нагрудных знаков: Почетный сотрудник КГБ СССР, КНБ РК, и Почетный ветеран КНБ.

КӨҢІЛ АЙТУ ЖЕДЕЛХАТЫ Сәдбеновтер әулетіне

Ұлы Отан Соғысының ардагері, мемлекеттік қауіпсіздік органдарының құрметті қызметкерінің өмірден өткені туралы хабарды қайғыра қабыл алдық.

Жұмахан Қалиұлының туғандары мен жақындарына көңіл айтамын. Оның азаматтық өмірбаяны мен қызметтік ғұмырнамасы, Отанға деген қалтқысыз қызметтің жарқын үлгісі болып табылады. Ұлы Отан соғысының ауыр сынағынан абыроймен өткен.

Еліміз бен жерімізді қорғайтын ұлттық қауіпсіздік органдарының бүтіндей бір ұрпағын тәрбиелеуге үлес қосты. Өз ісіне әрдайым адал еді.

Оның жарқын бейнесі жүрегімізде мәңгі сақталады. Жатқан жері жарық, жаны жәннатта болсын.

Бекем болыңыздар!

**Төрағаның орынбасары
генерал-майор М. ҚАЛҚАБАЕВ**

**Құрметті Роза Ғазизқызы
және атамыздың әулеті !**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті органдарының ардагерлері» республикалық қоғамдық бірлестігінің Президиумы және барлық ардагерлер аяулы жұбайыңыз, әкелеріңіз дүниеден өтуіне байланысты Сіздермен бірге қайғыларыңызды бөлісе отырып көңіл білдіреді.

Жұмақан әкеміз Ұлы Отан соғысының ардагері қалқына қызмет жасағаны және отанының қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қосқан үлесі жоғары бағаланды. Өнегелі ақсақал, тәлімді ақылы болды.

Сіздерге, туыстарыңызға амандық тілейміз. Алдағы уақытта Сіздердің отбасыларыңызда, әулеттеріңізде бұндай қайғы болмасын. Өздеріңіз денсаулықтарыңызды сақтап, бекем болыңыздар! Марқұмның иманы саламат, жаны жәннатта болсын. Алланың шапағатына бөленсін.

**«ҚР ҰҚК органдарының ардагерлері»
РҚБ төраға К. БЕКНАЗАРОВ**

Настоящий полковник

95-летие отмечает участник Великой Отечественной войны, почетный ветеран органов КНБ РК Джумахан Садбенов

Крепкого здоровья, благополучия и бодрости духа желают своему коллеге члены Совета ветеранов Комитета Национальной безопасности РК по Алматы. Полковник в отставке Джумахан Калиевич отмечает свой день рождения 20 ноября. За плечами юбиляра насыщенная армейскими событиями жизнь.

Со школьной скамьи Джумахан Садбенов был призван в ряды Красной армии и направлен на учебу в Харьковский военный училище. По завершении обучения, пройдя специальную подготовку в Горьковском военном лагере МО СССР, с декабря 1944 года он участвовал в боях за освобождение Чехословакии и Польши от немецко-фашистских захватчиков.

Командуя взводом специальной разведки, в составе 1-й Гвардейской армии и 38-й армии 4-го Украинского фронта принимал участие в Западно-Карпатской зимней наступательной операции, а также в Моравско-Оставской операции. Наступление и марш дивизии в Карпатах проходили в тяжелых непрерывных боях. На марше взвод Джумахана Садбенова включался в передовые походные отряды дивизии, принимая непосредственное участие в поисковых операциях дивизионной разведки и рекогносцировке местности перед намечавшимися наступательными или маршевыми операциями. Во время боя наш герой был ранен, но оставался в строю.

В феврале 1945 года во время упорных боев дивизия, в составе которой воевал взвод Джумахана

Садбенова, во взаимодействии с другими соединениями 1-й Гвардейской армии освободила польский город Бельско-Бяла, опорный пункт противника на пути к стратегически важному промышленному району Чехии и Моравии. К концу зимней кампании дивизия продвинулась и закрепилась на рубежи Вислы. В начале марта 1-я Гвардейская армия с 38-й армией генерала Москаленко начали Моравско-Оставскую операцию, которая была завершена 30 апреля с освобождением нескольких городов.

После разгрома Оломоуцкой группировки противника, прикрывавшей подходы к Праге, части дивизии продолжали боевые действия против немецких войск, успешно отходивших на Запад в американскую зону, чтобы там сдать в плен. В Чехословакии против Советской армии на стороне фашистской Германии воевали также хорватские венгерские войска и армия изменника Родины Власова. Чтобы не уступить стремившимся уйти на Запад предателям, советское командование провело специальную операцию по поиску Власова и его единомышленников, которые позднее были осуждены советским судом и казнены.

Летом, в июне 1945 года, 351-я стрелковая Шенятовская Краснознаменная ордена Суворова и Богдана Хмельницкого дивизия, с отрядом под Краковом, была выведена в город Стрый Дрогобычской области и расфор-

мирована. Джумахан Садбенов был откомандирован в украинские танковые лагеря в город Ровно, где получил назначение в 13-ю механизированную Новозаволжскую Краснознаменную ордена Суворова дивизию. В составе подразделения этой дивизии он участвовал в войсковых операциях по ликвидации украинских националистических бандформирований.

В 1946 году дивизия, где проходил службу Джумахан Садбенов, была передана Белорусскому военному округу и дислоцирована в городе Борисове в военном городке Пета. Осенью сюда прибыл маршал Конев, генеральный инспектор Советской армии. Он провел командно-штабное учение «Встречный бой танковых и механизированных войск», по результатам которого Джумахану Калиевичу в числе других офицеров штаба дивизии объявили благодарность и предоставили длительный отпуск. После возвращения из отпуска он демобилизовался из армии и в начале 1947 года вернулся в Алма-Ату.

Заканчивая в боях молодого офицера по рекомендации Фрунзенского райкома комсомола Алма-Аты приняли на службу в МГБ Казахской ССР. Работая в системе МГБ-КГБ, он прошел путь от помощника оперуполномоченного до начальника ведущего оперативного управления КГБ Казахской ССР, являлся членом Коллегии КГБ Казахстана.

Не получив в военный период должного образования, как и

другие его сверстники, Джумахан Садбенов поступил в 1955 году на учебу в Высшую школу КГБ СССР. После ее окончания работал сначала заместителем начальника, затем начальником контрразведывательного подразделения УКГБ Кустанайской области.

Перспективного опытного контрразведчика Джумахана Садбенова в 1964 году перевели на работу в Центральный аппарат КГБ СССР в Москву, где он также зарекомендовал себя с положительной стороны. Участвовал в серьезных контрразведывательных операциях, в выработке мер и предложений по дальнейшему совершенствованию контрразведывательной работы с учетом происходящих изменений в оперативно-политической обстановке страны.

Возвратившись в 1974 году в КГБ Казахской ССР, Джумахан Садбенов возглавил одно из ведущих оперативных управлений Центрального аппарата, где прослужил до выхода в отставку в 1978 году. В практической деятельности управления он уделял особое внимание своевременному выявлению и предупреждению возможных террористических и иных экстремистских проявлений, воспитанию личного состава. Богатый оперативный опыт, высокий профессионализм, коммуникабельность, простота в общении и личное обаяние, способность брать всю полноту ответственности на себя снискали Джумахану Калиевичу большой авторитет и уважение в коллективах, где он служил.

Все знали, что на него всегда можно положиться, он — человек слова и дела и никогда не подведет.

За мужество, проявленное в годы Великой Отечественной войны, положительные результаты работы в деле обеспечения государственной безопасности страны Джумахан Садбенов награжден орденами Отечественной войны I степени, Красной Звезды, «Курмет», медалями «За боевые заслуги», «Трудовое отличие», многими другими медалями бывшего Союза ССР, а также Почетной грамотой Верховного Совета Казахской ССР и Грамотой КГБ при Совете министров СССР.

Сегодня, находясь на заслуженном отдыхе, Джумахан Калиевич поддерживает тесный контакт с ветеранской организацией КНБ РК и принимает активное участие в патристическом воспитании молодых сотрудников органов национальной безопасности. Его частые выступления помнят аудитории академии, Института КНБ РК и ДКНБ РК по Алматы.

Совет ветеранов Комитета национальной безопасности Республики Казахстан по г. Алматы с глубоким прискорбием извещает о том, что на 96-м году жизни скончался участник Великой Отечественной войны, почетный ветеран органов КНБ РК полковник в отставке

Садбенов Джумахан Калиевич.

Уход из жизни заслуженного офицера органов государственной и национальной безопасности Казахстана — большая потеря для всего ветеранского движения. Жизненный и профессиональный путь полковника Садбенова Д. К. является примером интеллигентности, патриотизма и профессионализма.

Ветераны КНБ Алматы выражают его супруге Розе Газизовне, родным и близким искреннее соболезнование.

Светлая память о Джумахане Калиевиче навсегда сохранится в наших сердцах.

ҚАРСЫ БАРЛАУ ҚЫРАНЫ

Ұзақ жылдар Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінің Қарсы барлау басқармасында қызмет еткен Ұлы Отан соғысының ардагері Жұмақан Қалиұлы Садбенов биыл 95 жасқа келді. Жұмақан Қалиұлы 1978 жылы полковник шенінде отставкаға шыққаннан бері Алматыда тұрады. Ақсақалдың майданда бірге болған қарулас достарының қатары бүгінде сиреп қалды, бірақ ұзақ жылдар Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінде қызметтес болған әріптестері, кезінде өзі тәрбиелеген шәкірттерімен байланыс үзілген жоқ, биылғы 95 жылдық мерейтойын осы ортада атап өтпекші.

Жұмақан Садбенов Алматының түбіндегі Талғар ауданына қарасты №3 деп аталатын ауылда дүниеге келген. Отбасындағы 11 баладан ең үлкен апайы Нұрша мен осы Жұмақан ғана аман қалды, қалғандары сол жылдары жайлаған шешек індетінен қайтыс болды. Есі енді кіріп қалған кезде шешелері дүние сал-

ды. Бұл кезде Жұмақан 5 жасқа енді келген. Елде ұжымдастыру науқаны жүріп, артынша отызыншы жылдардың ашаршылығы басталған ауыр заман. Кішкентай Жұмақанды әкесі тұрмыс құрған Алматыда тұратын үлкен қызы Нұршаға табыстады. Жұмақан солардың қолында тұрып мектепті бітірді. Соғыс басталғанда 10-сыныпқа көшкен. Мектеп бітірген соң, 1942 жылы күзде Жұмақан әскер қатарына шақырылып, оны Ташкент түбіндегі танк училищесіне жіберді. Сонда бір жарым жыл оқып, кіші лейтенант әскери атағын алған соң бұларды Мәскеуге аттандырды.

Жастайынан жұмысқа араласып шыныққан, разряды бар мықты спортшы, еті тірі, сауатты кадр ретінде Жұмақан Садбеновты әскери басшылық танкке отырғызғаннан гөрі жау тылына жіберетін әскери барлауға лайық деп шешіп, қайта дайындықтан өткізді. Барлаушылар мек-

тебінде кіші лейтенант Садбенов диверсиялық, байланыс, картография сияқты барлау жұмыстарына қатысты қосымша сабақ алды, сондай-ақ жау тылындағы барлаудың айла-тәсілдерін, қоян-қолтық ұрыстардың әдістерін үйренді. Сөйтіп, ол 4-Украина майданына аттанды. Келген бойда I гвардиялық Армияның 351 дербес атқыштар дивизиясының құрамында арнайы барлау взводының командирі болып тағайындалды. Алғашқы ұрысқа Карпат тауларында, Кошице қаласының маңында кірді. Әрі қарай Жұмақан Садбенов 11-атқыштар корпусының құрамында шегінген жауды өкшелеп отырып, Прага қаласын азат етті. 1945 жылдың ақпанында бұлар «Кіші Германияға» кірді. Садбеновтың басшылығымен барлаушылар тобы бірнеше мәрте жау тылына барып «тіл» әкелді, фашистердің шабуылдау жоспарлары жөніндегі маңызды құжаттарды басшылыққа жеткізді, жаудың маңызды объектілеріне диверсиялық шабуылдар жасады. Сол жылы көктемде жау тылына барып жоғары шендегі вермахт офицерін

құпия құжаттарымен байлап әкелгені үшін Жұмақан Садбенов Қызыл Жұлдыз орденімен марапатталды. Елге I дәрежелі Ұлы Отан соғысы, Қызыл Жұлдыз ордендерін көптеген жауынгерлік медальдарды тағып келді.

– 1945 жылы 8 мамырда біз Оломоуц деген фашистердің мықты бекінісін басып алып, әрі қарай шабуылдадық. Гитлердің капитуляция жасағанын сол маңдағы елді мекендердің бірінде естідік. Сол жерде Жеңісті тойладық, чехтар бізді сырамен сыйлады. Біздің дивизияны Стри қаласында таратып, мені 13-механикаландырылған дивизияның құрамында «бандерашыларды» жоюға жіберді. Оларды талқандағаннан кейін Батыс Украинадағы қалалардың бірінде қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі әскери комендант болып тағайындалдым. Сол кезде үлкен саяси оқиға болып саналған КСРО Жоғарғы кеңесінің 1946 жылы 6 ақпанда өткен сайлауын ұйымдастырдық. III Рейх әскерлері бірнеше жыл қанаған Украина жерінде азық-түлік жағдайы өте қиын болды.

Жергілікті тұрғындар аш болды. Ауқатты адамдар қолдарындағы астықты бергісі келмей тықпалады. Осы кездерде біз тұрғындарды азық-түлікпен қамтамасыз ету мәселесімен айналыстық. Сөйтіп, елге 1947 жылы бір-ақ оралдым. Алматыдағы Фрунзе аудандық комсомол ұйымының бірінші хатшысы мені Мемлекеттік қауіпсіздік министрлігіне қызметке жіберді, – деп әңгімелейді Жұмақан Қалиұлы.

Одан кейінгі жылдардағы қырғи-қабақ соғыс кезінде мемлекеттің қауіпсіздігін қорғаған, елімізге арнайы тапсырмамен келіп, астыртын жұмыс істеген сыртқы жаумен күресті. Мемлекеттік қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі ұзақ жылдар бойы істеген нәтижелі қызметі үшін Жұмақан Садбенев көптеген медальдармен, сондай-ақ Қазақ КСР Жоғарғы кеңесінің Құрмет грамотасымен марапатталған.

Жұмақан Садбенев Мемлекеттік қауіпсіздік министрлігі – Мемлекеттік қауіпсіздік комитеті жүйесінде қызмет еткен уақытта жедел уәкілдің көмекшісінен Қазақ КСР Мемлекеттік қауіпсіздік комитетінің жетекші жедел басқармасының бастығына дейін көтерілді, Қазақстан МҚК коллегиясының мүшесі болды. Батыс елдерінің КСРО-ға қарсы бастаған «қырғи қабақ соғысы» АҚШ және оның одақтасарының арнайы қызметтері барлау және басқа да арандату әрекеттерін белсендіргені белгілі. Оларды Кеңес Одағының әскери әлеуеті туралы кез келген ақпарат, соның ішінде мұнда жасалып жатқан атом бомбасы қатты қызықтырды. Осы кездерде Жұмақан Садбенев МҚК 2-бөлімінде (қарсы барлау) қызмет ететін. Жедел мәліметтер бойынша америкалық барлауды Семей өңірі қатты қызықтырып отырғаны белгілі болды. Қарсы барлау бағытында істейтін Садбенев жау агентін анықтап, ұстау шараларына белсенді араласты. 1951 жылы ол Семей ядролық полигоны жөнінде шпиондық ақпараттар жинау үшін Кеңес Одағының аумағына әуе арқылы түсірілген америкалық агент – нелегал «Сны» қолға түсіру операциясына қатысты.

Жұмақан Садбенев соғыс жылдарында үзіліс болған оқуын қайта жалғастырды. 1955 жылы КСРО МҚК Жоғары мектебіне түсті. Мәскеуде оқып жүріп ол Комитеттің оперативтік бөлімдерінің құрамында қарсы барлау операцияларына қатысты. Осы жұмыстардағы көрсеткен нәтижелі жұмыстары үшін КСРО МҚК тарапынан марапатталды. Жоғарғы мектепті бітірген соң, Садбенев әскери қызметін әрі қарай жалғастыру үшін Қостанай облыстық МҚК басқармасына жіберілді. Мұнда ол бөлім бастығының орынбасары, содан кейін бөлім бастығы болып қызмет істеді. Осы жылдары Қазақстанда тың игеру науқаны басталып, мұнда халық жан-жақтан жаппай көшіп келе бастады. Оның кәсіби және ұйымдастырушылық қабілеті осы жерде көрінді. Тың игеруге келгендердің ішінен Садбенев басқарған бөлім бұрын фашистердің қарамағында барлау қызметінде болған, басқа да қашып жүрген қауіпті бірнеше қылмыскерлерді анықтап, ұстады.

Өз жұмысын жақсы білетін, тыңғылықты, тәжірибелі қызметкер ретінде Жұмақан Садбенев 1964 жылы Мәскеуге, КСРО МҚК Орталық аппаратына ауыстырылды. Мұнда да ол жақсы жақтарынан танылды. Мемлекет қауіпсіздігіне қатысы бар ірі қарсы барлау операцияларына қатысты, елдегі болып жатқан оперативті-саяси жағдайларға, өзгерістерге байланысты қарсы барлау қызметін жетілдіруге атсалысты. Жұмақан Садбенев Мәскеудегі МҚК Орталық аппаратында он жыл қызмет етті. 1974 жылы Қазақ КСР МҚК қайтып келген Садбенев 1978 жылы отставкаға шыққанша осы мекеменің белді басқармаларының бірін басқарды. Бұл кезеңде ол Кеңес Одағы тұсында кез келген республикада болуы мүмкін террористік және экстремистік әрекеттердің алдын алуға басты назар аударып, осы бағыттағы қызметті басқарды.

*Журналист
Қайыржан ТӨРЕЖАНОВ*

АНДРОПОВСКИЙ ОТБОР

1941-2008 гг.

23 января 2021 года бывшему начальнику Управления КНБ по Актыобинской области, главному редактору газеты «Актыобинский вестник» Юрию Андреевичу Брызгалову исполнилось бы 80 лет. Он продолжает жить в сердцах и памяти родственников, друзей, коллег.

Юрий Андреевич Брызгалов ушел неожиданно, Оптимист, жизнелюб, друг, который, как нам казалось, будет жить вечно, по крайней мере, пока живем мы...

Проводили его в последний путь достойно. В тот же день мы, близкие друзья и коллеги, кто не смог вылететь в Актобе, собрались на поминальный ужин в Алматы. Это был вечер воспоминаний о нашем друге. На память приходили разные жизненные случаи: трагические и радостные, грустные и веселые, иногда даже комические, без которых сама жизнь была бы блеклой. В центре этих случаев и событий был наш незабвенный Юрий Брызгалов.

Вячеслав Пак, однокурсник по учебе в КазГУ, вспомнил: «Мы поступали в 1963

году в университет вместе. Оба были в военной форме: я – в форме флотского главстаршины, он – в форме старшего сержанта. Оба прошли по конкурсу. Но учились на разных факультетах – журналистики и историческом. Через некоторое время встретились уже будучи членами парткома. А спустя несколько лет судьба нас вновь свела на новой работе, в системе КГБ. Юра отреагировал на это просто: «Все нормально. Мы с тобой, Слава, держим в жизни правильный курс. Потому и прошли «андроповский отбор» и оказались в рядах чекистов». Он, действительно, держал правильный курс.

Вспоминаю годы нашей совместной службы в Москве, в центральном аппара-

те КГБ СССР. Конец 80-х – начало 90-х годов. Горбачевская перестройка логически подходила к своей последней стадии. Время тревожное. На карте СССР появились горячие точки. Приходилось работать в режиме «пожарной команды». Примерно половина времени – в командировках, вторая половина – работа с документами в Москве. Встречались мы с Юрием Андреевичем редко. Как в песне Газманова: «Я на суше, ты на море, мы не встретимся никак...». Зато, когда наше пребывание в Москве совпадало, мы встречались часто. И не только по работе на Лубянке. По выходным поочередно ездили друг к другу в гости, хотя для этого нужно было пересечь всю Москву: я жил в юго-западной части города, Брызгаловы – в Ховрино. Три вида транспорта – автобус, метро, электричка и 1,5-2 часа дороги только в одну сторону. Но мы нуждались в таких дружеских семейных встречах. Ностальгия давала о себе знать. Особенно скучали по Казахстану наши жены и дети. И наше дружеское общение было словно разрядкой.

В 1991 году Юрию Андреевичу предложили вернуться в Казахстан на должность начальника управления КГБ по Актыбинской области. Он с радостью согласился. Актыбинск он любил. Здесь, в одной из городских школ, он начинал трудовую деятельность после окончания в 1968 году с отличием Казахского государственного университета. И здесь же в 1969 году началась его чекистская биография. Наши коллеги по инспекторской работе в КГБ СССР, особенно коренные москвичи, недоумевали: «Юрий Андреевич, что ты делаешь, зачем соглашаешься ехать в Казахстан? Звание генерала ты получишь и здесь, в Москве, или на выбор в любом регионе России. Вот Турсун Габиденевич поедет в Казахстан – это нам понятно, все-таки человек возвращается на родину. А ты-то куда?». Юрий Андреевич со свойственной ему прямоотой и открытостью отвечал: «Я тоже еду к себе на родину, в Казахстан. А Москва, если откровенно, мне не нравится. Я здесь нахожусь вынужденно, по долгу

службы».

Эти разговоры из московской жизни мне вспомнились позже, в 1996 году, когда неожиданно для всех нас Юрию Андреевичу предложили уйти в отставку. Формальный повод – исполнилось 55 лет. В тот момент я грешным делом подумал: «А может, следовало бы Юрию Андреевичу еще тогда, в 1991-м, остаться в Москве, в России?». Но в Актыбинске с ним не стали поступать как с пасынком. Тогдашний руководитель области Аслан Мусин пригласил его на работу к себе в администрацию на должность советника акима. Позже Юрий Андреевич стал редактором областной газеты «Актыбинский вестник», активно занимался общественной работой. Чекист – редактор газеты? Это что, нонсенс? Сам Юрий Андреевич не считал это нонсенсом. Напротив, он приводил весомые доводы в пользу логичности своего пребывания в редакторском кресле. Он говорил, что чекист и журналист – это родственные профессии. И те, и другие работают с людьми и документами, изучают психологию и поведение человека, анализируют ситуации и делают выводы. Думаю, что в этом он был прав.

Наши воспоминания о друге оказались глубокими по содержанию и философскими по смыслу. Они затронули вопросы, над которыми в суете жизни, в каждодневной текучке нам некогда задуматься. Среди них и такой вопрос: «Зачем мы пришли в этот мир и для чего живем?». Наверное, для того, чтобы оставить после себя заметный след: в детях, внуках, делах, творчестве... Юрий Андреевич все это и оставил после себя. А главное – добрую память. Как профессионал высокого класса, надежный друг и товарищ, юморист и душа компании.

В наших воспоминаниях до сих пор звучит его любимая «Господа офицеры...». Или телефонный разговор, который он начинал так: «Докладывает рядовой генерал Брызгалов...».

Он всегда следил за своей внешностью, аккуратно одевался, даже в промозглую

московскую непогоду перед выходом из служебного здания чистил обувь. Как-то на мое замечание со свойственным ему остроумием отреагировал: «Умом ты можешь не блистать, но сапогом блистать обязан!». Он любил народный фольклор, особенно офицерский.

К сожалению, сегодня приходится писать обо всем этом в прошедшем времени.

*Турсун АЙЖУЛОВ,
генерал-майор КНБ РК*

*(Из статьи, опубликованной в «АВ»
23 декабря 2008 года.)*

ЖОЛДАС ГЕНЕРАЛ

С Брызгаловым Ю.А. мы служили в органах КГБ Каз. ССР и КГБ СССР в 1980 – 1991 годы в городах Алматы и Москве, а в 1994 -1996гг. я был его заместителем в УКНБ по Актыбинской области.

Юрий Брызгалов являлся первым руководителем УКНБ РК по Актыбинской области (1991-1996 гг.) в период обретения суверенитета Республикой Казахстан. Внес огромный вклад в становление и развитие Комитета национальной безопасности независимого Казахстана. Находясь на заслуженном отдыхе, будучи советником

акима области, главным редактором газеты «Актыбинский вестник» продолжал деятельность, направленную на воспитание молодежи и поднятие имиджа спецслужбы.

Он родился 23 января 1941 года во Фрунзе, детство и юность провел в Семипалатинске, где окончил геологоразведочный

техникум. Работал в экспедиции, затем служил в рядах Советской Армии. В 1963 году поступил на спецотделение исторического факультета КазГУ имени С.М. Кирова (ныне КазНУ им. Аль-Фараби). После окончания университета (с отличием) был направлен учителем немецкого языка в одну из школ Актюбинска. Здесь же в 1969 году началась его чекистская служба, кото-

рая проходила затем в Алма-Ате, Москве и вновь в Актобе.

В 1996 году Юрию Андреевичу неожиданно предложили уйти в отставку. Нашелся и повод: ему исполнилось 55 лет. На его проводы на пенсию автор этих воспоминаний сложил поздравление в стихотворной форме, которое отражало его биографию и человеческие качества:

*Дорогой Юрий Андреевич, что Вам сказать!
Достаточно того, что на родине Абая
Вы свой интеллект и знания повышали.
Грамматику труда poznали
Киркой, лопатой мастером разведбурения.*

*Затем КазГУ-наш Альма-матер,
Диплом с отличием в руках.
Читали Пушкина и Гете-фатер на родном их языках
Для Актюбинских мальчишек с вдохновением в очах!*

*А дальше служба-длинная дорога.
Бронза мускулов и крепка рука
У мастера спорта Юры Брызгалова
Для восхождения от рядового до генерала!*

*Служили верно, беззаветно,
Примерно нам являлись Вы.
Уроки мудрости и доброты
Ваши материнский и отчий дар!*

*Живете Вы, как Олжас сказал:
«Возвышая степь и не унижая горы».
Любите друзей: среди них Аслан и Валихан*
И многие гости, что сидят за столом.*

*Что пожелать Вам, жолдас-генерал,
Коль в науке и творчестве есть потенциал,
Раз член-корреспондентом Вы стали в пятьдесят пять,
Желаю Почетным гражданином стать
И многих славных побед сверстать!*

Маке, 24 мая 1996г., г.Актобе

В подтверждение моих пожеланий Юрий Андреевич после выхода на пенсию остался человеком востребованным. Его назначили на должность главного редактора областной газеты «Актюбинский вестник». В дальнейшем Брызгалов занялся преподавательской и научной деятельностью в Актюбинском госуниверситете и АВЛУГА. В 2004 году защитил кандидатскую диссертацию, стал почетным гражданином города Актобе.

В период нашей совместной службы, мы проводили мероприятия по знаменательным датам и событиям: памяти Героя Советского Союза, участника Великой Отечественной войны Алии Молдагуловой, 150-летия великого Абая и встречу на 50-летие Победы в ВОВ с ветеранами, участниками-победителями войны Квочкин

*Мурат УМАРОВ,
ҚР ҰҚК Құрметті ардагері,
полковник в отставке*

РАПОРТ СДАН

Честно говоря, для «вестниковцев» в свое время стало шоком назначение Юрия Андреевича редактором газеты. Одно успокаивало: бывший главред Евгений Викторович Кулагин и Брызгалов были друзьями, а значит, их жизненные принципы в основном совпадали и кардинальных перемен приход бывшего чекиста в коллектив журналистов не сулил. Правда, на первых порах нам пришлось привыкать к его новой лексике. К примеру, выслушав журналиста, Юрий Андреевич нередко замечал: «Репорт принят», были и другие военные выражения, непривычные для гражданского уха. Постепенно привыкли мы и к нашествию «погонов»: круг друзей Юрия Андреевича был обширен. Зачастили в редакцию и преподаватели вузов. Еще к генералу приходило множество людей просто за помощью. Он им почти ни в чем не отказывал. Об этом узнавали случайно. Одни получали дельный совет, другие рекомендации, третьи необходимую сумму в долг от него лично. Помогал он и своим подчиненным.

Мы были разными. Но и Олег Адоров, и Андрей Климонов, и Татьяна Шевченко, и Ельтай Давленов, и Серик Мукамбаев,

и многие другие публиковали в «Актюбинском вестнике» свои актуальные информации, репортажи, зарисовки. В этой же газете Альбина Гельмановна Кондратьева вела свой «АТАС», давший путевку в профессию многим известным на сегодня мастерам пера и микрофона. Николай Васильевич Хан продолжал работу общественной приемной. Да, генерал КНБ порой отказывал нам в какой-то теме, но сейчас понимаю, он тем самым больше предугадывал наши личные неприятности, чем заботился о собственном реноме в глазах властей.

Руководить газетой ему пришлось в трудный период. Тогда зарплату мы иногда получали бутылками водки, килограммами говядины или тушками баранов, взаимозачетами закрывали коммунальные платежи. Перед главным редактором стояла задача – удержать рекордный кулагинский тираж, и его авторитет генерала нам помогал. Подтверждение веса Брызгалова в обществе мы находили и во время командировок. Районные акимы, руководители предприятий всегда готовы были помочь корреспондентам добраться до самого дальнего аула, найти интересного

собеседника. В ту пору были возможны недельные поездки на редакционном авто, чтобы затем на регулярной тематической странице «Глубинка» могли подробно рассказать о том, чем живет область.

Юрий Андреевич запомнился нам жизнерадостным, открытым миру, общительным, непосредственным. Помним, как он читал любимые стихи разных авторов и свои собственные, как

пел романсы и танцевал. Не скупился на добрые слова и комплименты, сыпал собственными афоризмами. Видимо, поэтому, когда однажды его вызвали на ковер, все замерли в тревожном ожидании: что будет? Помню, что одна из нас, никогда не восхищавшаяся им, даже встала на колени и стала молиться за него....Мы его уважали ... Мы его помним....

Жанат СИСЕКЕНОВА

ПОЧЕТНЫЙ ЧЕКИСТ И ПОЧЕТНЫЙ ГРАЖДАНИН

Генерал Брызгалове, совершенно невероятным образом совмещал в себе множество незаурядных знаний, навыков и умений, способностей и таланта.

Выдающийся профессионал, наряду с многочисленными наградами - кавалером знака Почетного чекиста КГБ СССР, врученного лично самим Андроповым Ю.В. в период службы в Центре.

Поэт и тонкий ценитель музыки, о романсах, исполняемых им сольно, даже не-

которые заслуженные деятели искусства отзывались с нескрываемым восторгом.

Писатель и журналист, главный редактор областной газеты «Актюбинский вестник», вошедший в историю рядом ярких и содержательных публикаций под авторским псевдонимом «Бряннов».

Педагог и ученый, написавший книгу по философии, кандидат философских наук, ректор одного из университетов Республики Казахстан.

Почетный гражданин города Актобе. Спортсмен, удачливый рыбак и охотник. Непревзойденный тамада. И прочее и так далее...

О некоторых людях вспоминают только иногда или достаточно не часто. Некоторых не забывают и помнят.

Но есть и такие, которых продолжаешь чувствовать всегда рядом и расставание с ними воспринимаешь как неизбежную печаль, и счастье, что была возможность тесного общения при жизни.

В этом нет ничего мистического. Просто такие люди, каким был, есть и останется для нас навсегда генерал-майор Юрий Андреевич Брызгалов, живут в мыслях, поступках и делах своих соратников и учеников. Всех тех многих последователей, которые, принимая решения, примеряют его к наставлениям своего учителя - а как бы Ю.А.Брызгалов поступил? И невольно вспоминаешь стиль его афоризмов: «смею честно доложить», «разрешите приступить к исполнению» и , почти всегда «Честь имею!»...

Ю.А.Брызгалов родился 23 января 1941 года в с.Чаек Джумгалского района Киргизской ССР. В 1963 году окончил Казахский государственный университет им. С.М.Кирова по специальности учитель истории.

1969-1975 годы в должности оперативного и руководящего состава УКГБ по Актыбинской области 1975-1988 г.г. служба в Центральном аппарате КГБ Казахской ССР. 1988-1991гг.,в Инспекции КГБ СССР. 1991-1996гг.,- начальник УКГБ по Актыбинской области.

Генерал-майор Брызгалов Ю.А. сумел мобилизовать на профессиональном уровне выполнение оперативно-служебных задач по обеспечению безопасности на территории региона. Высокая эрудиция, оптимизм, личное участие в серьезных оперативных мероприятиях и операциях заслужили уважение у подчиненных.

После выхода на пенсию работал советником Акима Актыбинской области и главным редактором местной газеты «Ак-

тыбинский вестник», тем самым продолжая деятельность, направленную на поднятие среди населения статуса органов национальной безопасности РК.

23 января 2021 года исполняется 80 лет со дня рождения Ю.А.Брызгалова.

В Департаменте КНБ РК по Актыбинской области перед музеем ветеранской славы помещена мемориальная доска памяти генерал-майора Ю.А. Брызгалова.

В экспозиции музея на видном месте помещен отдельный стенд с наградами, личными вещами и последней носимой им формой.

*В народе говорят «был человек и нет»,
Как вроде бы совсем не жил,
Но это не о настоящих поэтах,
И не про тех, кто Родине служил.*

*Мундир генерала – элитная форма,
Честь, долг, отвага не просто слова,
В них Вера, Любовь, Надежда,
С ними невеста, жена и... вдова.*

*Солдаты не умирают,
Они погибают в бою,
Пусть дети и внуки их знают:
Павшие вечно в нашем строю.*

*Мундир в ветеранском музее,
Нас в эгоизме незримо стыдит.
«Господа юнкера, ну-ка громко «Ура!»
Мы в душе не стареем, но как время
быстро летит.*

*Василий ФАТЕЕВ,
заместитель председателя
Совета ветеранов ДКНБ,
полковник в отставке,
г.Актобе*

В ПАМЯТЬ О ДРУГЕ

Знаю, что многие его помнят как яркую личность, и напишут свои воспоминания. При этом отметят его лучшие черты характера: жизнелюбие, умение дружить, чувство юмора, излучение позитивных эмоций при общении, трудолюбие и многое другое. Хочу на примере фактов показать некоторые из них.

Свой рабочий день он начинал с телефонных звонков друзьям, в том числе и мне. “Алло”...называет по кличке безобидной, но меткой и спрашивает: “Как утро, где лежишь?”- словом, приколы, и день начинался с готовыми планами на вечер. Удивительно принял культуру казахов. На праздник Наурыз надевал тюрбетейку и однажды на замечание парировал, что бы предложили другое, что может быть таким же удобным и грело бы его макушку. Смачно выговаривал слова «бас-жанбас». Часто придумывал новые термины на основе двух языков. Например: «Онбаганствующие элементы», что значит нехорошие люди. «Не всякий шал- это аксакал». Словом, для перечисления всего потребуются отдельная статья.

Универсальный гуманитарий. Из органов переходит в редактора газеты, после - в преподавателя философии ВУЗа, где читал студентам лекции по Римскому праву. Затем ректор филиала российского университета и последнее - кафедра высшего военного летного училища. Да, еще успел поработать в крупной фирме начальником службы безопасности, где одновременно трудился над окончанием своей диссертации.

Технарем не был, зато водил автомобиль. Вспонимается много курьезов. Звонит однажды и говорит: «Мой конь стучит копытами на мосту (путепровод), не хочет взбираться». Выяснилось, что из коробки-автомата постепенно вытекло все масло... Вспоминается такой же случай: осенью он одел только две шипованные резины

на задние колеса своего авто. А ведущие были передние. Здесь мы вдоволь и со вкусом посмеялись над ним, а выражение его лица при этом было довольным и радостным и никакой паники.

Наши конторы находились в одном здании. И мы очень часто обедали вместе. Он быстро располагал собеседника. Однажды мы поехали к моей еще тогда живой маме. С порога он громко заявил: «Здравствуйте мама! Я Ваш старший сын». Позже мама спрашивала - когда этот веселый генерал придет обедать и угощала нас еще не раз.

Он умел радоваться мелочам. А ведь это присуще скорее детям. Был свидетелем его победы на конкурсе за лучший рассказ и он заявил, что радостью надо срочно поделиться, то есть просто обмыть и быстро организовал это дело.

Долго планировали порыбачить вместе. Фантазировал и говорил, что возьмет с собой сало, что он его хорошо готовит и сам его солил и сам внедряет в него чеснок. Однажды после работы вышли из здания и я его пригласил сесть в мою машину. «Куда поедем»? спросил он. «На рыбалку»! сказал я. «Как»? «Ты все лето планируешь, а я реально действую, в машине все есть». Захватили по дороге полковника из внутренних органов и приехали на водоем в шестидесяти километрах от города. Когда делали перекус, кто-то заметил, что удочка генерала отплывает от берега. Так во всей своей гражданской одежде, в белой рубашке и штанах он прыгает в воду, плывет и вытаскивает свой трофей в виде небольшого карпа. Эмоции, смех, наше удивление его мгновенной реакции.

Он тепло отзывался о своих руководителях и рассказывал об отдельных событиях на работе. Однажды руководитель ведомства отчитывал двух подчиненных за организованную выпивку в кафе привокзальной площади. Что пили спрашивал, коньяк- отвечали ему. «Чем закусывали»? «Пирожками» «Как так можно? Коньяк надо закусывать горячими пельменями, дома и под одеялом»!. И на этом разборка, к счастью, закончилась под дружный смех. Участники долго смеялись и удивлялись оригинальному наказанию.

О чувстве юмора. Такого я больше не встречал, даже с экранов ТВ. Каждое действие сопровождалось искрометным экспромтным словом, предложением или рождались своего рода афоризмы. «Тамашизм – высшая форма рахатизма». «Радость выше и слаще, если она коллективная» и много еще разного.

Однажды организовали встречу интеллигенции с главой государства в нашем областном центре. Пригласили и его. После этого он заявил нам, что пусть его не осуждают: я был генералом, человеком, а теперь кто? -Интеллигент паршивый! Долго смеялись.

Ехали как-то в его машине марки Мазда. Сказал ему за манеру вождения: «Ты на мазде ездун»! На что он моментально ответил: Нет, я ездовой маздист -как всегда мгновенное парирование шутки. Про свою лысину говорил, что ее не видно из-за мохнатых бровей. И правда в лысине есть недостаток - что для мытья лица требуется больше мыла!

Как- то он заявил что он БОМР. Что за аббревиатура? А ты знаешь слово БОМЖ? Так вот я без определенного места работы... Но это продолжалось не долго.

Помогал нам бескорыстно. Кому редактировал книгу, кому писал представление на получение награды, присвоение очередного звания. А мне занял денег.

Однажды я решил купить машину не новую. Поделился с ним, что не хватает этих самых денег. Он, не долго думая, облегчил свой кошелек. Пришло время вернуть. И здесь опять неординарно поступил генерал. Попросил не спешить отдавать с возвратом долга, а лучше он будет брать пеню за просрочку. Как это? – спросил я. И предложил: а вот когда мы ходим в кафе обедать, ты при расчете сдачу будешь отдавать мне. Так и поступили. Смешно сейчас и тепло на душе.

Случилось личное мероприятие. Я не сторонник крупных посиделок. Он настоял с предложением что сам будет тамадой.. Гости разошлись в 4 утра. Карантина и ограничений не было. То было замечательное время!

Защита им диссертации по философии и моя командировка в южную столицу совпали по времени. Множество встреч с его друзьями, общение, взаимообогащение происходило там. Запретил быть в гостинице, а велел находиться рядом с ним под опекой его соратников.

В его манерах преобладали элементы воинской дисциплины и быта. Когда его просили о чем-нибудь и он, выслушав, говорил - разрешите исполнять. Наиболее близким друзьям давал безобидные клички. Поэтому я определенное время общался с интеллектуалами. Это были генерал, профессор и я- «образование». По имени и отчеству при общении друг с другом не употребляли имен и отчеств..

Долгое время и сейчас тоже Его не хватает. Где - то прочитал, что память это удел сильных. Хочу пожелать, кто его близко знал, быть сильным!

*Аман КУДАЙБЕРГЕНОВ,
друг, соратник, бывший заведующий
ОблОНО*

ЗИЯЛЫ ЗАМАНДАСЫМНЫҢ БІРІ ЕДІ

Көп жылдарды артқа тастап, әскери қызметімнің ретімен талай елдерде болып, туған өлкеме оралғанымда жылы қарсы алып, қолының ұшын беріп, қызметімді тез алып кетуіме қолдау көрсетіп, ықылас еткен генерал-майор Брызгалов Юрий Андреевич болған еді.

Генерал Брызгаловпен бірінші рет 1993 жылдың желтоқсан айында еліміздің тәуелсіздігіне арналған жиналыста кездескенмін.

Аласа бойлы, шымыр денелі, жүріс – тұрысы ширақ, ашық мінезді, әзілге жақын азамат екен. Мені көптен білетіндей, бұрыннан да таныс адамдай қабылдады. Сол бір адами жақсы қасиеттерімен мені баурап алғандай болды. Міне, осы күннен бастап, аяқ астынан бақилыққа өткенше біз бір – бірімізді сыйластықпен «брат» деп бауырдай құрметтеп өттік.

Генерал Брызгалов ортаны сыйлап, адами қасиетті биік ұстап, адам пікірін тыңдай тұра, өзінің ойын бетке тіке айта-тын, бірақ кек сақтамайтын. Ең бір жақсы қасиеті ол үнемі көңілді жүретін, тіпті көңіл күйі болмай ренжіп отырғанның өзінде де, сөздің ретін тауып, күлкіге айналдырып жіберетін.

Зинеткерлікке шыққаннан кейін Ақтөбе облыстық газетіне бас редактор лауазымына шақырылып, қызмет етті. Ол жұмысын да абыроймен атқарды деп ойлаймын.

Сол кездері еліміздің тәуелсіздігін нығайту жолында экономика, саяси жұмыстардың кенінен жүріп жатқан кезі еді. Сондықтан ел Президентінің жарлығын халыққа жеткізу мақсатында облыстық әкімшіліктің жанынан үгіт – насихат тобы ұйымдастырылған болатын. Оған облыс әкімінің орынбасарлары, департамент басшылары мен лауазымды тұлғалар кірді. Бекітілген тізім бойынша, көрсетілген күндері аудан орталығына барып қа-

лықпен кездесіп, Президенттің қойған тапсырмаларын халыққа жеткізетін едік. Осындай жұмыстар болғанда ол маған телефон соғып, «брат», сені насихат тобына жазған екен, бірақ менің сұрауым бойынша өзгертіп, екеуіміз бір топта баратын болдық деген. Ол әскери форманы жақсы көретін, мені әдейі ескертіп: сен формаңды ки, мен де киемін дейтін. Менімен бірге жүруді жақсы көретін, егерде кездесу, жиналыс болатын болса телефон соғып, менің де келуімді сұрайтын.

Бірде әңгімелесіп отырған кезімізде, маған «сенің осы көргенің көп әскери Академия бітірдің, Африка елінде болып, Намибия елінің бостандығы үшін әскери қақтығысты өткіздің, қазір патриотизм деген сөз жоғалып бара жатқан сяқты, неге жастарға арнап бір естілік жазбайсың?» деген болатын. «Менен көмек керек болса, көмектесемін, сен уақытыңды созбай кіріс, бәрі байысам екен, екінің бірі прокурор, сот болсам екен дейді, ал Отанды кім қорғайды, патриотизм қайда?» – деді. Бұл маған үлкен ой туғызды. Көп ұзамай «Армия – моя судьба» деген кітап жазып шығардым. Әрине жазушы емеспін, қиналдым бірталай, дегенмен жастарға арнап жазып, кітабымды әскерге баратын жастарға, әскери училищеге ақысыз тараттым. Аудандық әскери комиссариаттар арқылы мектептерге таратып жібердім. Бұл - 2000 жыл болатын. Өзім қазақ мектебін бітерсемде қазақша жазу қиындыққа түсті, сондықтан кітапты орысша жазуға тура келді, себебі көп ұғымдардың қазақша атауын ұмытып қалған екенмін, 36 – жыл үздіксіз орысша сөйлеп, орысша өмір сүргеннің қортындысы ғой деп ойлаймын.

Юрий Андреевичтің маған ұнайтыны оның қарапайымдылығы еді. Қазақтардың арасында көп тұрғанның белгісі болар, қазақтың салт – дәстүрін сыйлайтын

еді, әрі білуге талпынатын. Кейде қонақта отырғанда маған құлағыма сыбырлап, «бата беруді маған ұсынсын, қожайынға өзің айт, үй иесі ұялып маған бермес, батаны мен берейін» дейтін. Орысшалап бата беретін, мағынасы қазақша айтқандай болатын, оған отырған халық мәз болатын. Өзінің суырып салма ақындығы да бар болатын.

Генерал Брызгаловтың білімі де жан – жақты еді. Талай неміс ұлттарымен, немесе елімізге келген неміс делегацияларымен кездескенде аудармашыны керек етпейтін. Немісше сөйлегенде, оның эрудициялық білімінің жоғары екені көрініп тұратын. Ол Кеңес үкіметінің кезінде КГБ-ның аса күрделі тапсырмасын орындап, мағынасы зор нөмірлі төс белгімен марапатталған екен. Ондай белгіні алған адамдар өте аз көрінеді. Соның бірі менің братым - ағам Юрий Андреевич Брызгалов болатын. Өзі сол белгіні өте құрмет тұтатын.

Ол зейнеткерлікке шықса да, қол қусырып үйде отырған жоқ. Үш жылға жақын қазақ – орыс университетінің Ақтөбедегі заң филиалының ректоры болып жұмыс істеді. Сол кезде мені шақыратын, брат келсейші, менің университетіме түсіп, тағы да диплом ал дейтін. Ол кезде мен де зейнеткерлікке шығып жұмыс істеп жатқан кезім

еді. Сол жұмысқа қатысы болмағасын, ниетіне рахметімді атқанмын.

Университет жабылғаннан кейін әскери ұшқыштар институтында бірталай жұмыс істеген еді. Оның түпкі мамандығы филолог-философ болғандықтан сонда курсанттарға сабақ жүргізді. Сонда жүріп филология ғылымының үміткері дәрежесін қорғап, ғылыми атаққа ие болды.

Міне, жігіт жеті қырлы, бір сырлы болу керек деген осыдан болар. Юрий Андреевичтің өлімі жанымызға қатты батты. Өмірден ерте кетті, оның афаризімдері, сөйлеген сөзі, айтқан ақылдары әлі құлағымыздан кеткен жоқ. Оның күлкісі де әлі күнге көз алдымызда. Артынан ерген өскелең ұрпаққа үлкен үлгі болып, көп тәжірибе қалдырған генерал-майор Брызгалов Юрий Андреевичтің рухына мың тағзым. Жаныңыз жаннатта, рухыңыз пейіште болсын, діні басқа болғанмен тілегі бір, тілі басқа болғанмен жүрегі бір Аға, дос, ұстаз, замандас! Сіз біздің жүрегіміздесіз.

*РҚБ Ақтөбе облыстық
«Әскери ардагерлер ұжымы»
филиалының төрағасы, жауынгер –
интернационалист запастағы полковник
Қ. СӨТЕНОВ*

С НИМ МОЖНО БЫЛО ИДТИ В РАЗВЕДКУ

В воспоминаниях о полковнике Шедербаете Рашимбае Абдуллиновиче я хотел бы рассказать не только о жизни этого великого человека. Но и о том, как зарождалась дружба между офицерами-чекистами, пришедшим на службу в органы КГБ СССР в начале семидесятых годов прошлого столетия.

Максат НУРГАЛИЕВ,
«ҚР ҰҚК құрметті ардагері»,
полковник в отставке

Шел 1972 год. Я молодой оперативный работник Глубоковского РО УКГБ по ВКО в апреле получил указание прибыть к Заместителю Начальника Управления по кадрам подполковнику Быжибаеву Б.Б. После бойкого доклада, не утерянного еще уставного, воинского отношения, впитанного годами учебы в пограничном училище, Быркатай Быжибаевич объявил о моем направлении на трехмесячные курсы подготовки оперативных работников в г. Ленинград в 401 школу КГБ СССР. В кабинете находился незнакомый мне человек, которого Быжибаев представил майором Филонцевым В.П. начальником 7 отделения Управления и поручил ему объяснить мне как отыскать 401 школу г. Ленинграде, не нарушая конспирации.

Выполнив все инструкции, полученные от товарища Филонцева, я 12 мая прибыл в Школу. Следуя на такси по маршруту от

водителя я узнал, что названном районе находится учебное заведение КГБ в котором органы госбезопасности готовят своих шпионов и, что я вероятно направляюсь именно туда. Моя выдуманная легенда о приезде на учебу в пединститут им Герцена и проживания родственника по указанному адресу терпела фиаско. Несмотря на пожелание водителя доставит меня поближе к школе я был настойчив в своей легенде и поэтому после отъезда такси мне пришлось несколько кварталов пройти пешком с чемоданом.

12 мая нам было объявлена программа подготовки и сформированы несколько учебных групп, состоявших из офицеров территориальных органов КГБ Союзных Республик. В группах назначены руководители и офицеры, ответственные за сохранность секретных учебных материалов (секретчики). Коммунистам предлагалось объединиться в партийные ячейки и зарегистрироваться в политотделе учебного заведения. На совещании было сказано, что помимо учебы слушатели будут привлекаться к оперативным мероприятиям, связанным с ожидаемым прибытием в г. Ленинград иностранной правительственной делегации. Как оказалось позднее американской делегации во главе с Президентом Р.Никсоном по договору ОСВ-1.

В один из будних дней следуя по коридору я обратил внимание на юношу, примерно моего возраста, внешне похожего на казаха, ожидающего открытия столовой для переменного сержантского состава. Слушатели нашего курса питались в офицерской столовой. Отложенная в моем сознание фотографическая память позво-

лило мне в 1984 году в г.Москве в вагоне метро безошибочно узнать того молодого человека, стоящего перед входом в столовую 401 школы. Приблизившись к нему я спросил своего попутчика,- смогу ли доехать по этой ветке до станции Юго-Западная и, получив утвердительный ответ и еще раз утвердившись во мнении о его принадлежности к органам КГБ решил подшутить над ним. Обратившись к нему шепотом спросил,- есть ли на этой станции Школа КГБ, где органы госбезопасности готовят шпионов и не следует ли он сам в это учебное заведение? Я заметил, что мои вопросы вызвали у него какое-то смещение и он вполне серьезно ответил мне, что не знает ответы на мои нелепые расспросы. До станции назначения мы доехали молча. Он пытался не смотреть в мою сторону показывая всем своим видом отсутствия интереса к моей личности. Его действия на самой станции указывали на его пребывания в этом месте впервые и я уже вполне серьезно предложил ему в пункт конечного назначения по известному нам адресу следовать вместе заявив,

что также как и он, являюсь сотрудником КГБ. Вот так вот, в не обычных условиях, состоялось наше знакомство, положившее начало нашей большой дружбе, свидетелями которой были наши родственники, наши дети, наши многочисленные сослуживцы. Дружба наша началась в дорогой в то время нашей столице, как поется в известной песне Виктора Гусева «Друга я никогда не забуду, если с ним подружился в Москве».

Программа заочного обучения в Высшей краснознаменной школе КГБ СССР имени Ф.Э. Дзержинского предусматривала изучение специальных контрразведывательных дисциплин, юридических наук, истории КПСС, получения знаний по основам экономики. Большой акцент отводился вопросам самостоятельного изучения слушателями специальных дисциплин и по их результатам выполнялись курсовые работы. В курсовых работах слушателям предлагалось при написании таких работ больше опираться на оперативный опыт местных органов КГБ. В 1984-1986 года я и мой любезный друг Рашитбек Абдул-

линович возглавляли, соответственно 2-е подразделения 2-х отделов УКГБ по ВКО и УКГБ по Семипалатинской области. И нам не представляла труда найти интересные материалы в архивных и других оперативных делах. Наши курсовые работы представляли особый интерес для преподавателей ВКШ КГБ. В Управлениях КГБ по указанным областям был накоплен богатый опыт разведывательной и контрразведывательной деятельности по китайской тематике. Необходимо было их обобщить, систематизировать, связать с теорией. Два года учебы в Москве пролетели незаметно.

Выпуск состоялся в июне 1986 года. В Москву мы пригласили своих жен. Бал был организован в одном из ресторанов. Супруги Шедербаевы дуэтом исполнили несколько песен на русском и казахском языках, вызвав бурные овации посетителей ресторана. Как всегда Рашитбек очень нежным и ласковым голосом, а некоторые моменты с особыми нотами спел под аккомпанемент оркестра песню «О Москве». Я с Рахимой, в сопровождении этой мелодии, исполнили наш коронный вальс, вознагражденные заслуженными аплодисментами не только участниками бала, но и другими посетителями ресторана. Уже утром следующего дня, под впечатлением хорошо проведенного бала мы вылетали в свои города, где нам предстояло проходить дальнейшую службу в новом качестве, имея высшее специальное образование.

Я вспоминаю неожиданный, поздний звонок ночью в один из осенних дней 1985 года от моего друга Рашитбека от дежурного УКГБ по ВКО. Он сообщил, что приехал с Маратом Темирхановым с которым я познакомился во время учебы в г.Москве. Я сообщил свой адрес, попросив дежурного объяснить как проехать ко мне. С Рахимой собрали угощение и стали ждать гостей. Рашитбек намеревался и раньше приехать с женой к нам в гости поздравить меня с наградой- орденом «Красной звезды». В то время расстояния между соседними Управлениями казались не близкими, а

сейчас проезд от г Семей до областного центра занимает не более двух часов и такие визиты не являются неожиданными. Расстояние как-бы сократилось между городами после объединения двух Управлений. Во всяком случае так думаю я. Не исключено, что это связано с увеличением разрешительной способности коммуникаций на заре информационного этапа развития человеческого общества. Как могли мы принять поздних гостей. За скромным дастарханом были произнесены тосты. Мы вспоминали наши встречи в г. Москве с Битимовым Омиртаем и Джангильдиным Мажитом, с земляком из центрального аппарата КГБ СССР Николаем. Побыв около двух часов, ночные гости, не дожидаясь рассвета, уехали в с.Георгиевка и далее в г.Чарск к месту службы Рашитбека.

Примерно в октябре 1996 года мой сын Алмас проходил медкомиссию в призывном пункте г.Усть-Каменогорска. Там я встретился с Рашитбеком Абдуллинови-

чем, который как выяснилось приехал для отбора новобранцев. Узнав о предстоящем призыве Алмаса ряды ВС РК, он предложил включить моего сына в свою команду. Алмас был тут же приписан в команду Управления военной контрразведки по региональному командованию «Восток» и он таким образом, к великой радости мамы призывался на службу в команду Шедербаева.

Дальнейшие наши отношения с Рашитбеком были связаны с более тесными семейными контактами. Мы познакомились с нашими детьми. У нас уже росли внуки, старшие из которых готовились пойти в среднюю школу. Рашитбек с нежностью и большой любовью относился к старшей внучке Айгерим, которую ревновал к родителям зятя. В этом мы с Рахимой убедились когда Айкош так ласково Рашитбек называл Айгерим, увезли ее бабушка с бабушкой домой к себе в с.Бескарагай. Рашитбек был очень расстроен, ронял «скупые, мужские слезы». Стоило больших усилий успокоить Рашитбека, чтобы он мог проводить нас домой в Усть-Каменогорск.

В 1997 году в целях эффективности управления было произведено реформирование административно-территориального устройства РК. На Востоке объединены Семипалатинская и Восточно-Казахстанская области, упразднены несколько районов, в том числе, находящиеся в пределах пограничной зоны. Реформы затронули структуры органов национальной безопасности РК. В г. Усть-Каменогорске создается Управление КНБ по Восточно-Казахстанской области, штаты которого формируются сотрудниками двух Управлений. Руководством принимается решение пригласить на должность заместителя начальника отдела по кадрам полковника Шедербаева Р. А., руководителя органа военной контрразведки по региональному командованию «Восток». Я не берусь делать оценку управленческой деятельности полковника Шедербаева на указанной должности, но по заявлению в

то время Начальника Управления КНБ по ВКО полковника Ибраева Х. Т., им в краткие сроки удалось сформировать штат органа для успешного и эффективного решения задач по обеспечению национальной безопасности в объединенном регионе на Востоке страны. В этом, по объективной оценке была наверно заслуга и моего друга Рашитбека Абдуллиновича, имевшего достаточный опыт кадровой работы. Для каждого кто связывает свою жизнь со службой в органах национальной безопасности наступает время подведения итогов своей деятельности и как результат выхода сначала в запас, а затем в отставку. Никто не может миновать этого этапа в своей жизни, даже и те, кто с молодости связывал свою судьбу со спецслужбами. Важно, что бы друзья вышедшие раньше на пенсию поддерживали молодого пенсионера и по возможности помогли создать условия привыкания к особенностям гражданской жизни. Рашитбек этот этап жизни решил для себя со всей ответственностью. Он вышел на работу в подразделение службы собственной безопасности филиала банка БТА, где он быстро стал заметной личностью. Без его участия не принимались финансовые решения, не проводились общественные мероприятия. В этом сказывались приобретенные им навыки объективной оценки обстановки, умение правильно строить свои отношения с окружением, глубоко изучать процессы, происходящие в коллективе, делать по ним правильные выводы.

Рашитбек мужественно боролся с коварной болезнью и держался до конца. Последней его радостью был переезд в новую квартиру вместе с семьей. Сейчас в ней проживают его жена Рахия, дочь Асем и прекрасные внуки. Это и было последним завещанием Рашитбека. 27 ноября 2020 года мы отметили 70 летнюю юбилейную дату со дня рождения, к сожалению без него. Семья Рашитбека живет с надеждами на лучшее. Внуки радуют своими достижениями Рахию.

Жизнь продолжается....

НАҒЫЗ ПОЛКОВНИК

*Рашитбек Абдоллаұлың 1980-ші ж. басынан бастап білемін. Ол кезде Ра-
шитбек аға МҚК Семей облысы бойынша басқармасының кадрлар бөлімінде
қызметте болған. Себебі мені органға жұмысқа дайындаған Рашитбек аға-
мыз еді. Капитан Шедербаев Р.А. ол кезде жасы отыздан жаңа асқан, ұзын
бойлы, сұңғақ, жіңішке келген әдемі жігіт болатын. Мен, МҚК-да қызмет
жасайтын, осындай білімді де, көрікті, бой десең бой, ой десең ой, алғыр,
сыпайы және тәрбиелі азаматтар сияқты болуды армандайтынмын.*

Рашитбек Абдоллаұлы еңбек жолын қарапайым жедел қызметкерден бастап, жоғары лауазымды басшылық қызметке дейін атқарды. Кезінде аудандық бөлімше-бөлімдерді де басқарып, әскери қарсы барлау басқармасында басшы, облыстық Департамент бастығының орынбасары лауазымында абыроймен қызмет атқарды. Өзім ағаммен басқарма мен департаментте бірге қызмет атқармасам да, ол кісінің біліктілігін, жедел ойлау қабілеттілігін және жұмыс бабындағы болатын кездейсоқ мәселелерді тез, әрі уақытында және әділ шешіп, жоғарыдағы басшылары берген тапсырмаларды, оларға артық сұрақтар қойып мазалмай бермей-ақ, өзі тындырып тастайтынын білетінмін.

Орайы келгенде Рашитбек Абдоллаұлымен бірге басымнан өткізген бір жағдайды айта кеткенді жөн көріп отырмын. Бір күні Рашитбек ағамыз маған үйге телефон соғып, бауырым сенің КГБ-ға қызметке қабылданғаның туралы Москвадан бұйрық келді деп, басқармаға шақырып алды. Келіп қал-жағдайды, көңіл күйді сұрасқан соң, сені Маңғыстауға (ол кезде Мангышлак) жіберетін болдық, қарсы емессің бе деп менен сұрады. Мен, қарсы емеспін, әрине барамын, Батыс жақта да жұмыс жасап көрейік деп жауап бердім. Менің жауабымды тыңдап болғаннан кей-

ін Рашитбек аға, бізге сенің ғана келісімің аз, енді сенің отбасыңның да және ата-ананың келісімдерін алуымыз керек, содан кейін ғана бара аласың деп шығарып салды. Керекті құжаттарды жинап болғаннан кейін Шедербаев Р.А. мені шақырып алып, сейфінен менің жеке ісімдегі КГБ-ға қызметке қабылдау туралы алдында жазған менің арызымды алды да, мына «... Готов служить в любой точке Советского Союза» деген сөзден кейін нүктенің орнына үтір белгісін қой да, «в том числе в Мангышлакской области» деп жазғызып, міне енді дұрыс болды деді де маған жұмысыма сәттілік тілеп шығарып салды. Сол кездегі Рашитбек ағамның маған берген ақ тілегі қабыл болып, сол Маңғыстауға қызмет бабымен үш рет барып, абыроймен қызмет атқарып, сол жақтан запасқа шықтым. Ағам мәңгі ризамын!

Көзі тірі болса, Рашитбек Абдуллинович биыл жеспіс жасқа толушы еді. Қатыгез ажал арамыздан ерте алып кетті. Алланың маңдайға жазғаны осы болды. Жаны жаннатта, иманы жолдас, жатқан жері жарық, топырағы торқа болсын!

**ҚР ҰҚК органдарының құрметті
ардагері, отставкадағы полковник
Ахмет МАТАЕВ**

ҚАЗАҚТЫҢ ЖАНЫН ҰҚҚАН ГЕНЕРАЛ НИКОЛАЙ ВЕРЕЩАЕВ ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ КЕЙБІР ҚЫРЛАРЫ

Жасың жер ортадан асып, кәрілік жеңе бастаған сайын өткенді жиі еске алып, ұшқыр қиялың кейде бір алыстап кетеді екен. Кеше ғана бірге өсіп бірге жүрген туған-туыстар, сырлас болған кейбір дос-жарандар, әріптестер көз алдыңнан тізбектеліп өтіп жатады. Ұзақ өмір жолында кездескен жақсылық пен жамандықты, әділеттілік пен әділетсіздікті салыстырасың, ойланасың. Оғаштық жасап жіберген қылықтарың есіңе түскенде «әттең-ай, қазір болса басқаша болар еді-ау» деп өкінесің.

Біз Кеңес дәуірінде дүниеге келіп, ер жетіп, тәлім- тәрбие алған ұрпақпыз. Сондықтан біздің кейбір ой -пікірімізді екінің бірі, әсіресе жастар, түсіне бермеуі де мүмкін. Менің өз ойым, ол кезге түгелдей күйе жаға беруге де болмайды. Әділдік үшін оның жақсы жақтарын да айтып қойған жөн. Ұлттық теңсіздік болды, ол шындық. Бірақ, талапты, талпынған жан өмірден өз орнын тапты, өзінің қабілетіне сай жоғары сатыға көтеріліп өсті, еңбек адамы сый құрметке бөленді, мемлекетіміз көп ұлтты болғандықтан болар, жалпы халықтар достығын қалыптастырып нығайту жөнінде жемісті жұмыстар да жүргізілді. «Тықыр-бастар» деген сөзді естіп те көрген жоқпыз.

Саны аз халыққа ежелден шекесінен қарайтын ұлыдержавиялық шовинизмге қарамастан, адамгершілігі мол, әділ, шын мәнінде интернационалист басқа ұлт өкілдері арамызда болды емес пе. Кезінде Ә. Бөкейхан белгілі фольклортанушы, ғалым Г.Н. Потанинді « қазақты туғанындай жақсы көрді. Бишарасың деп қазаққа қорған болды» деп жазған жоқ па. Немесе ғалым, ұлық түрколог В.В. Радаловты, Абайдың

Михайлисін алалық. Орыстың көптеген зиялы азаматтары қазақты жүрегімен түсініп, ұлшылдыққа қарсы болғандары тарихи шындық. Тіпті бертін келе кеңес дәуірінде де ары мен жаны таза кісілер болмады деп айту қиянат болар. Қазақ халқын осы арамызда туып өскен сары балалар әрқашанда іш тартып тұрды. Керек жерінде тура, әділдік сөзін айтып, қолдап тұрды. Сондай бір жан туралы шағын бір әңгіме айтқым келіп отыр.

1963 жылдан бастап ширек ғасырдан астам мемлекет қауіпсіздігі комитеті Қостанай облыстық басқармасында қызмет жасадым. Ұжымымызда төрт бес қаракөздерден басқасы басқа ұлт өкілдері болатын. Ал басқарма бастығы сияқты жоғары лауазымды қызмет, жазылмаған заңға сәйкес дегендей, тек орыстардың еншісінде ғана болатын.

Осы уақыттың ішінде үш басқарма бастығы ауысты. Олардың екеуі біздерге битаныс, жоғарыдан жіберілген болса, үшіншісі бұған дейін қалалық бөлімімізді басқарған Н.Ф.Верещаев деген азамат еді.

Сырттан келген, сырын білмейтін бастықты бірінші күндері біздер алыс-жақыннан зерделеп, оның жұмысқа деген білгірлігін, адамгершілігі мен әділдігінен хабардар болғымыз келіп тұратын. Ал біздерді көбіне, өгей деп, туған деп бөлмейді ме екен дегендей ойлар мазалайтын. Өзі бір нағыз интернационалист екен, ұжым мүшелерін сырт пішініне қарай бөлмейді екен, немесе өзіміздің қазақстандық екендесе, жаурынымыз жәйғасып, кеңейгендей болып, көңіліміз бір көтеріліп қалатынды. Ойлап отырсаң ол да бір шықпа жаным шықпа деген заман екен-ау.

Генерал Верещаев Н.Ф.

Қазаққа бүйрегі бұрып тұратын бастықтардың арсынан әсіресе генерал-майор Н.Верещаевты ерекше бір жылы сезім, ылтипатпен еске алам. Оның да жөні бар. Ол 1926 жылы бұрынғы Ақмола облысы, Есіл ауданының Қима селосында колхозшы шаруаның жанұясында дүниеге келіп, балалық шағын сол елді мекенде қазақ ортасында өткізіпті. 1943 жылы әскер қатарына шақырылғанға дейін туған елінде қатардағы колхозшы болып жұмыс жасапты. Әскери борышын өтеп жүрген ол, 1944 жылы КГБ органына шақырылып 1988 жылға дейін осы өзінің көңіліне ұнаған әскери қызметте 45 жылдай қажымай талмай еңбек еткен кісі. Ал соңғы 10 жыл ол Қостанай облыстық басқармасын басқарды.

Бұл өз заманының тұлғасы, басқа бастықтарға қарағанда тайы басқа, жаны кіршіксіз таза, кішіпейіл, кісіге жақсылық жасауға дайын тұратын, еңбекқор, дамылсыз кісі болатын. Ол осы ақкөңіл, ашық мінезінің арқасында ұжымның жоғарғы құрметіне ие болды. Оны бәріміз сырттай жақын тартып «дед» дейтінбіз.

Бұл басқарма бастығы өзінен шені төмен қарамағындағы кісімен сөйлескен-

нің өзінде де өзін кішік ұстайтын, онымен стөл басында емес кезде өзінді еркін ұстап, қатардағы қызметкер сияқты сөйлесуге болатын.

Бір күндері, басқарма бойынша кезекші болып тұрғанымда, күнделікті әдеті бойынша таңертеңгі саяжайда жүгіріп дене шынықтыруынан кейін бастық жұмысқа кірді. Таңертең келгенде ол кезекшілік қалай өткенін, облыс бойынша ешқандай оқиға болмағанын сұрайтын. Содан кейін, « жақсы, жұмысқа қазір шәй ішкеннен кейін келем» дейтін. Осындай бір күні, жақында жұмысқа кірген Сайлаубек деген менің сержант көмекшім :

-генерал жолдас, таңертең ылғи шәй ішем дейсіз, үйіңізде шәйдан басқа тамақ жоқпа демесін бе. Басқа кісі болса сержантқа бұндай еркін сөйлескені үшін ескерту жасауы да мүмкін ғой, бірақ ол күліп:

-Сайлаубек, мен Қазақстанда туып өскендіктен, өзімді жартылай болса да қазақтың деп санаймын, ал қай қазақ таңертең оразасын шәймен ашпайды -демесін бе. Бәріміздің де көңіліміз көтеріліп, күліп қалдық. Үлкен кісілігі осыдан да көрініп тұрған жоқ па.

Менің елу жасқа келген мерейтойымды Николай Феодорович басқармалық бойынша жақсы атап өтті. Бағалы сыйлықпен марапаттады. Жиынды көтеріңкі көңілмен өзі басқарып отырды. Мына суретте бөлімше бастығы подполковник Жәкен Тасмағамбетовтің мен туралы айтқан әзіл сөзіне Николай Феодоровичтің көңілденіп күліп отырған кезі.

Николай Феодорович басқарманы басқарып тұрған кезінде ұжымның хал ахуалы тұрақты, іскерлік бағытта болды. Облыстық басқарма оперативтік жұмыста біраз жетістіктерге де жетті. Үкімет меншігіне қолды болып, талан- таржыға түскен қомақты қаржы, бағалы заттар, үлкен мөлшерде алтын, гауһар тастар қайтарылды. Біраз аса ауыр қылмыстардың алды алынды. Мұхиттың арғы жағындағы үлкен бір мемлекеттің сыртқы саясатына кеңес үкіметіне тиімді әсер етіп отыруға болатын

жақсы бір тетік тауып, осы бағытта көп еңбек еткен де осы Николай Феодорович болатын. Бұл республикалық, тіпті Одақтық комитет үшін жақсы жетістік еді. Соңынан бұл жұмысты Орталық өз құзырына алып, ұзақ жылдар бойы жемісті еңбек жасағанын білеміз. Бұл көлемді бір шығармаға өзек болатын тақырып. Бұл кісінің осындай нақтылы іс бойынша алған ордендері мен медальдарын айтпағанда, партияның облыстық комитетінен, Республикалық, Орталық КГБ органдарынан алған наградаларын атап жатса ол бір ұзақ тізім болар еді.

Ол кісі қазаққа басқа көзбен қарайтыны туралы бастапқыда айтып кеттім. Бұл оның бүкпесі жоқ жанының тазалы және жастық кезі жоқшылықта өткені, өзі сияқты қазақ балаларымен бір үзім нанды, кішкене кесек құртты бөлісіп жегеннен болар. Қазақтың дарқан, кең көңілін тар, жоқшылық кезде сезінген азаматтардың бірі ғой.

Сөз байлығы онша мол болмаса да, ол бізбен кейде қазақша былдырласып, амандасқанда қолымызды қатты қысып, міне мен қазақша да білемін дегендей көзі күлімдеп, өзіне өзі риза болғандай бір марқайып қалатын. Генералдың бұл қылығына іші тар орыс ұлтты әріптестеріміз қызғаныштық танытып, осы Николай Федоровичтің бүйрегі қазаққа ерекше неге бұрып тұрады деп күңкілдейтін де еді.

Бір домалақ арыздың құрбаны болып жүргенімде, Николай Феодорович, мені түсініп, қол үшін берігенін қалай ұмытайын. «Ғалихан, бұл қазаққа деген көзқарасы басқа, долы басқа ұлт өкілі, іші тар әйелдің жазған жаласы, көрсетілген фактілері расталмады, бар жұмысыңды істей бер, мен бастық болып тұрғанда ешнәрсеге алаңдама», - дегені әлі есімде. Осы әңгімеден кейін кабинетінен шықсам, мені бізге дегенде көзқарасы мүлдем басқа, бастықтың кадр бойынша орынбасары есік алдында күтіп тұр екен, Ол менен тұрақсызданып: «бастық не шешім қабылдады» деп тесіле қарап сұрады. Көңілденіп, кабинеттен қызара бөрітіп шыққан мен: «алаңдама,

жұмысыңды істей бер» деді дедім. Салысуға кеткендей жаңағы шенеулік жөніне кете барды. Содан кейін ол мені мазалауын қойды.

Бұндай адамгершілікті ол кезде қазақтан да күтуге болмайтын-ды. Көбі өзінің ғана беделін қалай арттырам деп жүргеннен не үміт, не қайыр. Кейбіреулердің әйтеуір аты бар да заты жоқ еді ғой.

Басқармада жаңғыз тергеуші болғандықтан ба, ол мені жиі басқарма жанындағы кеңеске қатыстырып, кейде сөз арасында «бұл туралы біздің прокурор не айтады?» деп жұрттың алдында мәртебемді бір көтеріп қоятын-ды. Бір күні кабинетінде ол маған менің қызыметімді жоғарылатқысы келетіндігін айтты. Мен бір жағдайларды сылтауратып, республикалық КГБның тергеу бөлімінде істеп жүрген жерлесімнің кандидатурасын ұсындым. Ол мені құптамай, мен өзіміздің жергілікті кадрлардың өскенін ұнатамын, деді.

Тағы бір ол кісінің сөзі ойға оралып отыр. КазГУ дің Заң факультетін тамамдағаннан кейін КГБның Минск қаласындағы арнайы мектебіне түстім. Бүкіл Одақ бойынша жиналған курсанттар, қазір байқасам, мектеп басшылығы бұратана халық өкілдерінің совет шындығы, ұлт мәселесі жөнінде жансыз тамырын басады екен. «Аңдамай сөйлеген ауырмай өледі» дегендей, бөлмеде жатқан бір сары шашты балаға: «Қазақстанда ұлттық мектептер жаппай жабылуда, ол Лениннің ұлт мәселесі туралы айтқанын бұрмалаушылық» дегенім бар. Осыдан кейін жиналыстарда, марксизм-ленинизм негіздері деген сабақта мен оларға бір тірі мысал болдым да қойдым. Мектепті бітіріп Қостанайға оралғанымда, партияның ұлт саясатын жете түсінбейді деген хат менің соңымнан ере келмесі бар емес пеі.

Кабинетінде болған бір әңгімеде Николай Феодорович: «Келешекте мына жерде Николайлар емес, түпкі халықтың өкілдері – сендер отыруларың керек» деп өзінің отырған креслосын көрсеткені әлі есімде. Құдайға шүкір, діні басқа болса да, айтқан

әділ сөзі періштенің құлағына шалынған шығар, ұлттық теңсіздіктің келмеске кеткеніне шүкіршілік.

Ол өз жұмысын өте сүйді, генерал шенін алып, отставкаға шыққаннан кейін де чекістік қызметін аңсаумен болды, ұжымда болу үшін біраз жыл ардагерлер кеңесін де басқарды. Мүмкіншілік болса, мен қазір осы органға қатардағы қызметкер болып та барар едім дегенін мен одан талай естідім.

Қостанай облыстық басқармасын басқарып жүргенде басқарманың бес орынбасарын қызыметен жоғарылатып тәрбиелеп шығарды, оның төртеуі генерал деген жоғары әскери атаққа ие болды. Жоғарыдан, «иә, бәсе» болмаса да, олардың басым көпшілігі қазақтар болатын.

Николай Феодорович босқа уақытын өткізбейтін, қашан көрсең де іс үстінде болатын. Республикадағы ауқымды басқарманы басқарумен қатар, облыстық партия комитетінің бюро мүшесі және облыстық атқару комитетінің депутаты ретінде көптеген қоғамдық жұмыстар атқарды. Облыс басшылары бұл кісінің беделін пайдаланып, көптеген өзекті мәселелерді шешуге тапсырмалар беріп жататын. Ал, Николай Феодорович болса кейде күніне 400-500 шақырымдай жер жүріп, сол тапсырманы орындағанша жарғақ құлағы жастыққа тимейтін. Қоғамдық мал, не қысқы жем шөп өртке шалынып жатса, өнеркәсіп, не транспорт, байланыс жүйесінде бір күтпеген жағдайлар болып қалса, аса маңызды істер бойынша аға тергеуші ретінде маған да дамыл бермейтін. Бұл жерде ол кісмен сөз таластыруға болмайтын. «Менікі, сенікі деуге болмайды, Ғалихан, бәріміздің қалтамызда бір түсті билет, соны ұмытпау керек» дейтін ол. Бізге тікелей қатысы жоқ материалдарды прокуратура органына жолдайтынбыз.

Бір күні Николай Феодоровичті түзге киетін әскери киімі, қолында үлкен дүрбімен албарда тұрған машинасына беттеп бара жатқанында көрдім. Мен: «Николай Феодорович, дүрбіңіз не, аң аулауға бара жатқан жоқсыз ба» -деп сұрадым.

-Жоқ, облыс хатшысы мені обкомның бюро мүшесі ретінде егін-орақ науқаны

кезінде бас-көз болу үшін Қостанай ауданына бекіткен, соған бара жатырмын,-деді. Ал, дүрбінің арқасында комбайын жүргізушілер мен шоферлардың өздері ағаш ішінен бір үлкен қамба жасап, астықты сонда тасып жатқанын анықтадым, деді. Николай Феодорович, кеңшар директорларының айтуынша, егін алқабында кішкене орылмай қалған жерді көрсе, комбайншыларға сол жерді орғызғанша маза бермейтін еді дейтін. Ол кісі жүргенде аудан басшылары, кеңшар директорлары, басқа мамандар да дамыл көрмейді екен.

Аудандарға барғанда алдымен аудан басшыларына кіріп шығындар, әсіресе бірінші хатшыға, ауданның хал ақуалын білңдер, қолдан келген көмектерің болса аямандар деп отыратын ол біздерге. Ауданда бірінші хатшыға кіріп, сәлем беріп, Сізге Николай Феодорович сәлем айтты десек, обалы не керек, олар риза болып, менен не көмек керек деп жік-жапар болып қалатын.

Сондай бір қазақ халқының басына тап болған кезең-ол жастардың Желтоқсан көтерілісі болатын. Отаршыл халық қарусыз қазақ жастарын аяған жоқ, шетінен басқаларға сабақ болсын дегендей оларды жазықсыз жазалап жатты. Абақтылар «қазақ ұлтшылдарына» толды. Осы қиын қыстау кезде, қазақты түсінетін, мүсіркеп басынан сипайтын жан орыс түгіл жақын деген туыстан да табылмады. Көпшілігі іргесін алыс салды.

Осы кезде, болып жатқан оқиға туралы өз пікірін ашық айтып, қазақ жастарын жан тәнімен түсініп, оған қорғаныш болған осы генерал Н.Вережцаев болатын. Күнделікті түсіп жатқан ақпаратты өз бақылауына алып, шаш ал десе бас алуға дайын кісілерге тоқтау айтып отырғаны әлі есімде. Бұл кісі қаншама қандастарымыздың тағдырына араша түсіп, олар өмірдің басқа жолына түсіп кетпеуіне өз үлесін қосқан қадірлі азаматтарымыздың бірі.

Ғалихан МӘУЛЕТОВ,
ҰҚК құрметті ардагері, отставка-
дағы подполковник

ДӘСТҮРЛІ ТУРНИР

Алматыда бильярд спортынан генерал Жақыпбеков С.М. тағайындаған Кубок үшін ұлттық қауіпсіздік комитеті ардагерлері арасында кезекті екінші сайыс өтті. Бұл жолғы жарысқа Қазақстанның әр аймағынан 28 ойыншы қатысты. Жарыс басында құттықтау сөз сөйлеген генерал-полковник Тоқпақбаев С.Б., генерал-лейтенант Шаяхметов Ә.Ш. және генерал-майор Жақыпбеков С.М. қатысушыларға сәттілік тіледі.

Айта кету керек, турнирге бұл жолы жеті генерал қатысып жарыстың жоғарғы дәрежеде өтуіне лайықты үлестерін қосты.

Ақтық сынға шебер ойын көрсеткен Генерал-майор Атшабаров Н.Қ., генерал-майор Нышанбаев Х.М., полковник Таурбеков Е.С. және полковник Түлкібай С.З. шықты.

Тартысты өткен сайыстың қорытындысы бойынша Бас жүлде – генерал Жақыпбековтың ауыспалы Кубогін генерал Нышанбаев Хайролла Маметайұлы ұтып

алды. Сонымен бірге Х.М.Нышанбаевқа ЕҢ ШЕБЕР ОЙЫНШЫ деген арнайы сыйлық тапсырылды.

Жүлделі екінші орынды Кубоктың былтырғы иегері полковник Түлкібай Серікбай Зияшұлы иеленді.

Үшінші орынға полковник Таурбеков Ернұр Сарқытжанұлы шықты.

Жарыстың жеңімпазы мен жүлдегерлерін генерал Жақыпбеков Сәбет Малғаждарұлы шын көңілімен құттықтап тиісті марапаттарын салтанатты түрде тапсырды.

Келісілген шешім бойынша Кубок үшін дәстүрлі келесі турнир 2021 жылдың көктемінде Көкшетау қаласында өтетін болды.

ЕСІМСЕЙІТОВ Қ,
Қазақстан Республикасы ҰҚК Ардагерлер кеңесінің Президиум мүшесі, жарысты ұйымдастыру комитетінің төрағасы

Содержание

ПРЕЗИДЕНТІ

Тәуелсіздік бәрінен қымбат Қасым-Жомарт Тоқаев.....	2
---	---

ОФИЦИАЛЬНО

Наши цели и задачи.

Отчетный доклад председателя ЦС РОО К. Бекназарова.....	11
Итоги отчетно-выборного собрания РОО «Ветераны органов КНБ РК».....	17
Избраны.....	20
О верности Родине и долгу.....	22

АБАЙ 175

Болашақ баяны - Абайда. Сәруар Әлиасқаров.....	25
Великий казахский мыслитель и поэт. Абдулкерим Азимов.....	28
Абай жырларындағы заманның көріністері. Нұрлыбек Қалауов	30

КӨРІНБЕЙТІН МАЙДАННЫҢ АРДАГЕРІ

Полковник Ғазиз Бекмұхамедов. Ғалихан Мәулетов.....	34
---	----

ТАРИХ БЕТІ

О перестройке и гласности. Женыс Рамазанов.....	37
Приказано выжить. Әмірхан Бакирұлы.....	42

ЕСКЕ АЛУ

Садбенев Джумахан Калиевич.....	46
Брызгалов Юрий Андреевич.....	52
Шедербаев Рашитбек Абдуллинович.....	63
Верещаев Николай Федорович.....	68

СПОРТ

Дәстүрлі турнир.Есімсейітов Қ.....	72
------------------------------------	----

Nur-Sultan
2021